

VERSLAG

CRB 2019-1361

De werkgelegenheid in de distributiesector

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

Verslag over de werkgelegenheid in de distributiesector

Juni 2019

**Contactpersoon:
Lieselot Smet
lieselot.smet@ccecrb.fgov.be
Emmanuel Karel de Bethune
embe@ccecrb.fgov.be**

Inhoudsopgave

1	Werkgelegenheid in de distributiesector.....	7
1.1	Plaats van de distributiesector in de Belgische economie	7
1.2	Geografische ligging van de werkgelegenheid en verdeling naar subsector	16
1.3	Omvang van de vestigingseenheden	21
2	Typologie van de werknemer in de distributiesector.....	25
2.1	Statuut en geslacht.....	25
2.2	Opleidingsniveau.....	28
2.3	Leeftijdsstructuur van de werkgelegenheid	31
2.4	Anciënniteit van de werknemers in de onderneming.....	36
3	Organisatie van het werk in de distributiesector	37
3.1	Deeltijdarbeid	38
3.2	Aantal arbeidsuren per week	40
3.3	Vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen	44
3.3.1	Uitzendarbeid	46
3.4	Atypische arbeid	49
3.5	Werktijdregeling	56
3.5.1	Identieke werktijden	56
3.5.2	Ploegenarbeid	56
3.5.3	Glijdende en gespreide werktijden	57
3.6	Tijdelijke werkloosheid.....	59
3.7	Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage	61
3.8	Loopbaanonderbrekingen en tijdskredieten	67
4	Mobiliteit van werknemers in de distributiesector.....	71
4.1	Grenswerknemers	71
4.2	Nationaliteit van de werknemers	73
5	Knelpuntberoepen in de distributiesector	74
6	Besluit	76
7	Bibliografie	80
8	Bijlage	82

Lijst tabellen

Tabel 1-1: Werkgelegenheid in de distributiesector (in duizenden personen) en de rest van de economie.....	7
Tabel 1-2: Nace 2008-nomenclatuur en aandeel in de werkgelegenheid (2017).....	9
Tabel 1-3: Werkgelegenheid in de subsectoren van de distributiesector (per duizend)	10
Tabel 1-4: Werknemers en zelfstandigen in de distributiesector in procenten van de totale werkgelegenheid	12
Tabel 1-5: Verdeling van de werkgelegenheid naar bedrijfstak van de dienstensectoren (in % en duizenden) .	13
Tabel 1-6: Verdeling van de zelfstandigen naar gewest en naar subsector	14
Tabel 1-7: Aantal en ontwikkeling van de werknemers naar gewest over de periode 2011-2016 op 30 juni 2017	18
Tabel 1-8: Aandeel in de werkgelegenheid van werknemers naar sector en naar gewest op 30 juni 2017.....	19
Tabel 1-9: Verdeling loontrekkenden naar subsector in de distributiesector en detail van Nace 47.7 op 30 juni 2017	20
Tabel 1-10: Distributiesector naar omvang van de vestigingseenheden op 30 juni 2017	22
Tabel 1-11: Subsectoren van de distributie volgens de omvang van de vestigingseenheden op 30 juni 2017 ...	23
Tabel 1-12: Distributiesector naar omvang van de juridische entiteiten op 30 juni 2018.....	25
Tabel 2-1: De werknemers in de distributiesector naar statuut en geslacht in 2017	26
Tabel 2-2: De werknemers van de distributiesector naar paritair comité in 2017	27
Tabel 2-3: Paritaire comités waartoe werknemers in de sector verbonden zijn.....	28
Tabel 2-4: Gemiddelde anciënniteit in de distributiesector in 2018.....	37
Tabel 3-1: Aandeel van de voltijd- en deeltijdwerknemers in het totale personeelsbestand van de distributiesector (Nace 45, 46, 47).....	39
Tabel 3-2: Aandeel van de deeltijdwerknemers in het totale personeelsbestand van de subsectoren in de distributiesector in 2018.....	40
Tabel 3-3: Gewoonlijke gemiddelde wekelijkse arbeidsduur naar geslacht, statuut en arbeidsregeling in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	41
Tabel 3-4: Vaste en tijdelijke banen in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	45
Tabel 3-5: Avondwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	50
Tabel 3-6: Nachtwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	51
Tabel 3-7: Zaterdagwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	53
Tabel 3-8: Zondagwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	53
Tabel 3-9: Thuiswerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47).....	55
Tabel 3-10: Ontwikkeling van de ploegenarbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	56
Tabel 3-11: Werkrooster in 2018 in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	58
Tabel 3-12: Ontwikkeling van het jaarlijkse gemiddelde aantal SWT'ers in de distributiesector	65
Tabel 3-13: Aanpassing van de arbeidstijd in de distributiesector	68
Tabel 3-14: Aanpassing van de arbeidstijd in de subsectoren (45, 46 en 47) van de distributiesector.....	69
Tabel 4-1: Ontwikkeling van het aantal grenswerknemers tijdens de afgelopen jaren in de distributiesector ..	71
Tabel 4-2: Subsectoren met grenswerknemers in 2017	72
Tabel 4-3: Thuisland van de grenswerknemers in 2017.....	72
Tabel 5-1: Knelpuntberoepen in de distributiesector in het Vlaams gewest in 2017.....	75
Tabel 8-1: Aantal vestigingseenheden naar bedrijfsomvang en naar arrondissement op 30 juni 2017.....	82

Lijst grafieken

Grafiek 1-1: Ontwikkeling van het aantal werknemers en zelfstandigen in de periode 1997-2016	11
Grafiek 1-2: Ontwikkeling van het aantal bestuurders en van het aantal zelfstandigen (Nace 47)	16
Grafiek 1-3: Gemiddelde omvang van een vestigingseenheid in de distributiesector volgens het aantal werknemers (op 30 juni)	24
Grafiek 1-4: Aandeel van de vestigingseenheden met meer dan 100 werknemers in de totale werkgelegenheid	24
Grafiek 2-1: Opleidingsniveau in de distributiesector (Nace 45, 46, 47) in 2000 en 2017	29
Grafiek 2-2: Opleidingsniveau in de distributiesector en het Belgische bedrijfsleven in 2017	30
Grafiek 2-3: Kwalificatiepeil in de Europese distributiesectoren in 2017	31
Grafiek 2-4: Leeftijdsstructuur naar beroepsstatuut van de werknemers in de distributiesector in 2017	32
Grafiek 2-5: Leeftijdsstructuur naar geslacht van de werknemers in de distributiesector in 2017	32
Grafiek 2-6: Ontwikkeling van de leeftijdsstructuur in de distributiesector	34
Grafiek 2-7: Vergelijking van de leeftijdsstructuur in 2017	34
Grafiek 2-8: Leeftijdsstructuur van de werknemers in de Europese distributiesectoren in 2017	35
Grafiek 2-9: Percentage werknemers met x jaar anciënniteit in de onderneming in 2017	36
Grafiek 2-10: Ontwikkeling van de gemiddelde anciënniteit binnen eenzelfde onderneming in de distributiesector (in jaren)	37
Grafiek 3-1: Ontwikkeling van het aandeel van deeltijdarbeid (Nace 45, 46, 47)	38
Grafiek 3-2: Aandeel van de deeltijdarbeid in de Europese distributiesector in 2017 (Nace 45, 46, 47)	40
Grafiek 3-3: Gemiddeld aantal door deeltijders in de distributiesector (Nace 45, 46, 47) gewerkte uren in de periode 1997-2017	42
Grafiek 3-4: Gemiddeld aantal arbeidsuren per week van voltijders in de Europese distributiesectoren in 2017 (Nace 45, 46, 47)	43
Grafiek 3-5: Gemiddeld aantal arbeidsuren per week van deeltijders in de Europese distributiesectoren in 2017 (Nace 45, 46, 47)	43
Grafiek 3-6: Aandeel van de werknemers met een overeenkomst voor onbepaalde duur in de Europese distributiesectoren in 2017 (Nace 45, 46, 47)	46
Grafiek 3-7: Uitzendarbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	47
Grafiek 3-8: Uitzendarbeid in de distributiesector, opgesplitst naar subsector	48
Grafiek 3-9: Aandeel van de uitzendarbeid in de werkgelegenheid van elke subsector van de distributiesector	48
Grafiek 3-10: Atypische arbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	49
Grafiek 3-11: Aandeel van het avondwerk in de Europese distributiesectoren in 2017 (Nace 45, 46, 47)	50
Grafiek 3-12: Aandeel van het nachtwerk in de Europese distributiesectoren in 2017 (Nace 45, 46, 47)	51
Grafiek 3-13: Aandeel van het zaterdagwerk in de Europese distributiesectoren in 2017 (Nace 45, 46, 47)	54
Grafiek 3-14: Aandeel van het zondagwerk in de Europese distributiesectoren in 2017 (Nace 45, 46, 47)	54
Grafiek 3-15: Aandeel van de loontrekkers die gewoonlijk 's avonds, 's nachts, in het weekend of thuis werken in de distributiesector en in de subsectoren 45, 46 en 47 in 2017	55
Grafiek 3-16: Aandeel van ploegenarbeid in de Europese distributiesectoren in 2017 (Nace 45, 46, 47)	57
Grafiek 3-17: Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen in de distributiesector en de Belgische economie	59
Grafiek 3-18: Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen in de distributiesector, opgesplitst per subsector	60
Grafiek 3-19: Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen en van het aantal tewerkgestelden in de distributiesector	61

Grafiek 3-20: Maandelijks ontwikkeling van het aantal SWT'ers in de distributiesector (2002 -2016).....	63
Grafiek 3-21: Maandelijks ontwikkeling van het aantal SWT'ers in de distributiesector (2017-2018).....	64
Grafiek 3-22: Uitsplitsing van het aantal SWT'ers naar leeftijd	66
Grafiek 3-23: Uitsplitsing van het aantal SWT'ers naar leeftijdscategorie	66
Grafiek 3-24: Vergelijking ontwikkeling werkonderbrekingen in de distributiesector en de Belgische economie	70
Grafiek 4-1: Aandeel van de werknemers die EU-ingezetenen zijn en van de werknemers van buiten de EU in de distributiesector en de Belgische economie tijdens de afgelopen jaren	73

Verslag over de werkgelegenheid in de distributiesector

Dit verslag over de werkgelegenheid in de distributiesector onderzoekt zowel de distributiesector in zijn geheel, als de drie subsectoren: "detailhandel, uitgezonderd de handel in auto's en motorfietsen" (Nace 47), de "groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 46) en de "groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 45). Het verslag bestaat uit vijf delen.

Het eerste deel van dit verslag beschrijft de werkgelegenheid van de distributiesector in de periode 1997-2017. Het gaat ook dieper in op de geografische locatie van de werkgelegenheid en de belangrijke subsectoren. Uiteindelijk volgt een analyse van het aantal vestigingseenheden en de omvang van de vestigingen die actief zijn in de distributiesector. Al deze gegevens worden waar mogelijk in perspectief gebracht met de evoluties in de rest van de Belgische economie.

Het tweede deel is gewijd aan de typologie van de werknemer in de sector, zoals het geslacht, het statuut, het opleidingsniveau, de leeftijdsstructuur en de anciënniteit.

Het derde deel kijkt naar hoe het werk is georganiseerd in de sector. Hoe intensief is het gebruik van deeltijdarbeid, hoe lang is de gemiddelde arbeidsweek, is de arbeidsovereenkomst tijdelijk of van onbepaalde duur, wordt er gebruik gemaakt van de atypische arbeid, tijdelijke werkloosheid, brugpensioenering of tijdskrediet? Indien mogelijk wordt elk van deze aspecten in een ruimer referentiekader geplaatst, t.w. in dat van de privésector in haar geheel, of wordt er een vergelijking gemaakt met de situatie in de Franse, de Duitse, de Nederlandse en de hele Europese distributiesector.

Het vierde deel heeft betrekking op de mobiliteit van werknemers actief in de sector, tussen België en de buurlanden.

Het laatste deel zet de knelpuntberoepen uiteen.

Bronnen

Voor het realiseren van dit verslag werd beroep gedaan op verschillende bronnen. De belangrijkste waren het INR, de RSZ-statistieken, enquêtes naar de arbeidskrachten van de fod Economie Statistics Belgium en Eurostat, de enquête naar de structuur en verdeling van de lonen van de fod Economie Statistics Belgium en de RVA. We willen de mensen van deze instellingen van harte bedanken voor de goede samenwerking die dit verslag mogelijk heeft gemaakt.

1 Werkgelegenheid in de distributiesector

1.1 Plaats van de distributiesector in de Belgische economie

Tussen 1997 en 2017 ging de werkgelegenheid in de distributiesector (Nace-codes 45, 46 en 47) met 5,3% vooruit. In 1997 stelde de distributiesector 553.900 personen te werk, waarvan 154.600 zelfstandigen. De werkgelegenheid in de distributiesector nam tussen 1997 en 2017 met 29.500 arbeidsplaatsen toe. Met 583.400 arbeidsplaatsen of een aandeel van 12,3% in de totale werkgelegenheid van België in 2017 draagt de distributiesector in belangrijke mate bij aan de Belgische economie. De toename van de werkgelegenheid is volledig te danken aan de toename van het aantal werknemers (plus 103.000 eenheden). Het aantal zelfstandigen neemt jaar na jaar af, met in totaal een verlies van 73.400 zelfstandigenjobs tussen 1997 en 2017.

Bij de "diensten aan consumenten" krijgen we hetzelfde beeld als bij de distributie: in de periode 1997-2017 nam het aantal werknemers toe, (hier met 75.400 of 13,6%), en bij de zelfstandigen ging de werkgelegenheid sterk achteruit met 67.800 personen (-30,4%). Bij de "diensten aan bedrijven" nam de werkgelegenheid sterk toe, zowel bij de werknemers (+77,9%) als bij de zelfstandigen (+64,3%).

Hoewel de distributiesector met 5,3% een beduidend zwakkere werkgelegenheidstoename kende als de sector "Diensten aan bedrijven" (+64,3%), presteerde het wel beter dan alle "diensten aan consumenten" (+1,0%). Noteer dat in deze diensten ook de distributie van motorvoertuigen en de detailhandel zijn vervat (Nace 45 en 47).

Tabel 1-1: Werkgelegenheid in de distributiesector (in duizenden personen) en de rest van de economie

		1997	2002	2007	2013	2014	2015	2016	2017	Δ '17-'16	Δ 2017-1997	% 2017-1997
Distributie (Nace 45, 46, 47)	Werknemers	399,3	450,8	489,2	493,0	490,7	492,3	497,8	502,3	4,5	103,0	25,8%
	Zelfstandigen	154,6	120,4	103,6	88,0	86,2	85,1	83,2	81,2	-2,0	-73,4	-47,5%
	Totaal	553,9	571,2	592,8	581,0	576,9	577,4	581,0	583,4	2,4	29,5	5,3%
Diensten aan Consumenten (o.a. Nace 45, 47)	Werknemers	556,1	603,5	619,6	619,0	619,2	624,5	626,3	631,5	5,2	75,4	13,6%
	Zelfstandigen	223,1	193,5	166,0	155,9	155,2	156,1	155,9	155,3	-0,6	-67,8	-30,4%
	Totaal	779,2	797,0	785,6	774,9	774,4	780,6	782,4	786,8	4,4	7,6	1,0%
Diensten aan Bedrijven (o.a. Nace 46)	Werknemers	475,8	586,1	681,2	745,3	765,7	788,9	817,6	846,6	29,0	370,8	77,9%
	Zelfstandigen	237,8	263,2	310,7	365,1	369,2	375,4	382,5	390,8	8,3	153,0	64,3%
	Totaal	713,6	849,3	991,9	1.110,4	1.134,9	1.164,3	1.200,2	1.237,2	37,0	523,6	73,4%
Industrie	Werknemers	636,3	621,1	577,6	508,6	495,2	487,6	484,5	458,8	-25,7	-177,5	-27,9%
	Zelfstandigen	31,7	28,6	26,4	24,6	24,7	25,0	25,4	25,6	0,2	-6,1	-19,2%
	Totaal	668,0	649,7	604,0	533,2	519,9	512,6	510,1	511,4	1,3	-156,6	-23,4%
Netwerk-sectoren	Werknemers	299,6	312,3	311,9	314,8	309,3	309,3	311,6	313,6	2,0	14,0	4,7%
	Zelfstandigen	12,9	12,1	12,0	11,9	12,1	11,4	11,0	11,6	0,6	-1,3	-10,1%
	Totaal	312,5	324,4	323,9	326,7	321,4	320,7	322,7	325,1	2,4	12,6	4,0%
Bouw	Werknemers	181,4	191,0	207,3	210,0	204,7	200,3	200,7	202,6	1,9	21,2	11,7%
	Zelfstandigen	55,4	52,2	54,3	62,3	63,7	65,9	67,9	69,8	1,9	14,4	26,0%
	Totaal	236,8	243,2	261,6	272,3	268,4	266,2	268,6	272,4	3,8	35,6	15,0%
Quartair	Werknemers	1.030,8	1.134,0	1.250,8	1.370,4	1.385,0	1.399,1	1.414,3	1.428,6	14,3	397,8	38,6%
	Zelfstandigen	74,7	80,0	82,7	90,2	92,7	95,6	98,5	101,5	3,0	26,8	35,9%
	Totaal	1.105,5	1.214,0	1.333,5	1.460,6	1.477,7	1.494,7	1.512,7	1.530,0	17,3	424,5	38,4%
Tot werk in BE	Werknemers	3.198,8	3.468,3	3.668,3	3.791,5	3.803,5	3.834,3	3.879,8	3.934,0	54,2	735,2	23,0%
	Zelfstandigen	705,7	689,1	705,7	748,7	755,7	767,0	778,3	790,1	11,8	84,4	12,0%
	Totaal	3.904,5	4.157,4	4.374,0	4.540,2	4.559,2	4.601,3	4.658,1	4.724,1	66,0	819,6	21,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van data van het INR

De totale werkgelegenheid in België nam tussen 1997 en 2017 toe met 819.600 personen (cf. Tabel 1-1). Dit is vooral te danken aan de sterke ontwikkeling van de "diensten aan bedrijven" en de quartaire sectoren. Zoals hierboven vermeld steeg de werkgelegenheid in 1997-2017 met maar liefst 73,4% in de sectoren die diensten leveren aan bedrijven en met 38,4% in de quartaire sectoren. Dit wijst o.a. op het feit dat de industriële sectoren en de overheidsdiensten steeds vaker diensten uitbesteden. Ook de bouwsector levert met een toename van 15% een mooie bijdrage aan de toename van de totale werkgelegenheid. De werkgelegenheid steeg veel minder in netwerksectoren (4%) en daalde zeer sterk in de industrie (-23,4%).

Tabel 1-2 geeft de verschillende subsectoren per sector weer, volgens de Nace 2008-nomenclatuur en hun aandeel in de werkgelegenheid. De quartaire sectoren vertegenwoordigen met 32,4% het belangrijkste aandeel in de werkgelegenheid van België, gevolgd door de sectoren die diensten aan bedrijven leveren (met o.a. Nace 46) met een aandeel van 26,2%. Samen dragen zij voor meer dan de helft (58,6%) bij aan de totale werkgelegenheid.

Tabel 1-2: Nace 2008-nomenclatuur en aandeel in de werkgelegenheid (2017)

	Aandeel in de werkgelegenheid
Industrie	10,8%
Voeding (10-12)	2,04%
Textiel (13-15)	0,48%
Hout (16)	0,28%
Papier(17)	0,23%
Drukkerijen (18)	0,32%
Aardolie en Cokes (19)	0,10%
Chemische producten (20)	0,89%
Farmaceutische producten (21)	0,55%
Rubber en kunststof (22)	0,52%
Minerale producten (23)	0,57%
Metalen in primaire vorm (24)	0,53%
Producten van metaal (25)	1,22%
Informatica en optische producten (26)	0,25%
Elektrische apparatuur (27)	0,29%
Machines (28)	0,65%
Assemblage van motorvoertuigen (29)	0,62%
Andere transportmiddelen (30)	0,15%
Meubelen en overige industrie (31-32)	0,46%
Reparatie en installatie van machines en apparaten (33)	0,47%
Uitgeverijen (58)	0,22%
Netwerksectoren	6,9%
Elektriciteit en gas (35)	0,39%
Water (36)	0,15%
Afval (37-39)	0,53%
Vervoer te land en via pijpleidingen (49)	2,48%
Vervoer over water (50)	0,07%
Luchtvaart (51)	0,12%
Opslag en vervoerondersteunende activiteiten (52)	1,91%
Posten en koeriers (53)	0,71%
Telecommunicatie (61)	0,51%
Bouw	5,8%
Bouwnijverheid (41-43)	5,77%
Consumenten diensten	16,7%
Groot- en detailhandel voertuigen (45)	1,55%
Detailhandel zonder voertuigen (47)	6,56%
Verschaffen van accommodatie; eet- en drinkgelegenheden (55-56)	3,27%
Media beeld en geluid (59-60)	0,27%
Financiële dienstverlening (64)	1,29%
Verzekeringen en pensioenfondsen (65)	0,53%
Exploitatie van en handel in onroerend goed (68)	0,60%
Reisbureaus (79)	0,18%
Reparatie van computers en consumentenartikelen (95)	0,14%
Overige persoonlijke diensten (96)	1,44%
Huishoudens als werkgever van personeel (97-98)	0,83%
Bedrijven diensten	26,2%
Groothandel zonder voertuigen (46)	4,24%
Programmeren (62-63)	1,48%
Ondersteunende activiteiten voor verzekeringen en pensioenfondsen (66)	0,73%
Rechtskundige boekhoudkundige e.a consultancy (69-70)	8,11%
Architecten en ingenieurs ... (71)	1,24%
Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied (72)	0,25%
Reclamewezen en marktonderzoek (73)	0,40%
Overige wetenschappelijke en technische activiteiten (74-75)	0,49%
Verhuur en lease (77)	0,30%
Terbeschikkingstelling van personeel (78)	4,59%
Administratieve, zakelijke en kuisdiensten (80-82)	4,35%
Quartair	32,4%
Openbaar bestuur, defensie en sociale verzekeringen (84)	9,07%
Onderwijs (85)	8,34%
Menselijke gezondheidszorg (86)	6,78%
Maatschappelijke dienstverlening met en zonder huisvesting (87-88)	6,31%
Kunst en amusement; bibliotheken, musea en overige culturele en creatieve activiteiten; kansspelen (90-92)	0,52%
Sport, ontspanning en recreatie (93)	0,42%
Verenigingen (94)	0,93%

Bron: secretariaat CRB op basis van data van het INR

Binnen de distributiesector is op het vlak van werkgelegenheid de "Detailhandel, uitgezonderd de handel in auto's en motorfietsen" (Nace 47, hierna "detailhandel" genoemd) de belangrijkste subsector in België, met 309.900 werkenden in 2017. De "Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 46, hierna "groothandel" genoemd) is beduidend kleiner, met 200.500 werkenden. De "Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 45, hier "distributie van motorvoertuigen" genoemd) is de kleinste sector met 73.000 werkzame personen. Tussen 1997 en 2017 is in de detailhandel de werkgelegenheid het sterkst toegenomen met 7,8%, terwijl deze in de groothandel het zwakst is gestegen met 1,5%. Wat het aantal zelfstandigenjobs betreft, vertonen de drie subsectoren eenzelfde trend; namelijk een sterke daling. Dit wijst onder andere op het structureel verdwijnen van kleine zelfstandige winkeliers. Hoewel de werkgelegenheid in de detailhandel over een langere periode toenam, stellen we in 2017 een kentering vast. Tussen 2016 en 2017 nam de werkgelegenheid in de detailhandel met 0,2% licht af. In de twee andere subsectoren stellen we daarentegen vast dat ze het met een toename van 1,8% (Nace 45) en 0,8% (Nace 46) beter doen dan in de periode 2014-2015 toen de werkgelegenheid licht daalde met respectievelijk 0,3% en 0,7%.

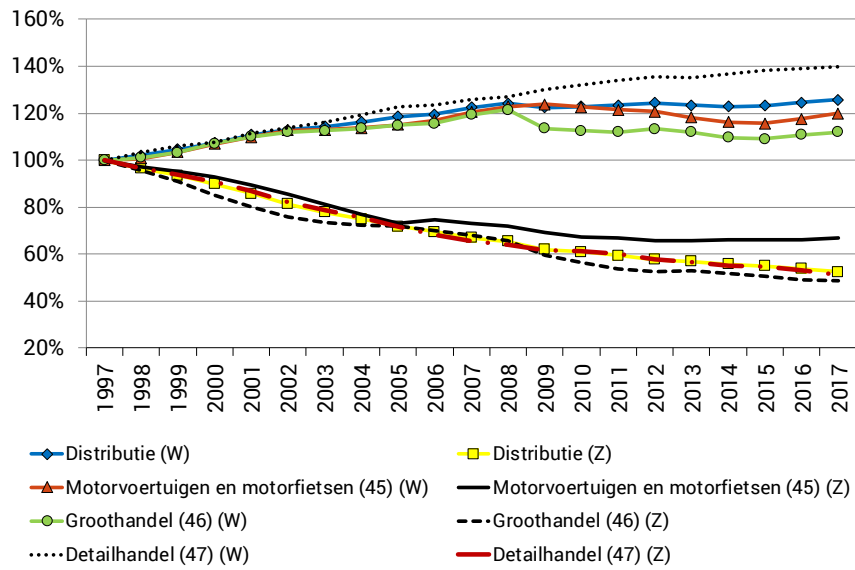
In vergelijking met het pre-crisisjaar 2007 is het aantal werknemers in 2017 nog steeds lager in de distributie van motorvoertuigen en de groothandel. Enkel in de detailhandel bleef het aantal werknemers sindsdien toenemen.

Tabel 1-3: Werkgelegenheid in de subsectoren van de distributiesector (per duizend)

		1997	2002	2007	2013	2014	2015	2016	2017	Δ '17-'16	Δ 2017-1997	% '17-16	% 2017-1997
Nace 45	Werknemers	50,8	57,3	61,2	60,0	59,1	58,8	59,7	60,9	1,2	10,1	2,0%	19,9%
	Zelfstandigen	18,1	15,5	13,2	11,9	12,0	12,0	12,0	12,1	0,1	-6,0	0,8%	-33,1%
	Totaal	68,9	72,8	74,4	71,9	71,0	70,8	71,7	73,0	1,3	4,1	1,8%	6,0%
Nace 46	Werknemers	165,1	185,0	197,2	184,8	180,9	180,0	182,9	184,8	1,9	19,7	1,0%	11,9%
	Zelfstandigen	32,5	24,6	22,1	17,2	16,8	16,4	16,0	15,8	-0,2	-16,7	-1,3%	-51,4%
	Totaal	197,6	209,6	219,3	202,0	197,8	196,4	198,9	200,5	1,6	2,9	0,8%	1,5%
Nace 47	Werknemers	183,4	208,5	230,8	248,2	250,7	253,5	255,2	256,6	1,4	73,2	0,5%	39,9%
	Zelfstandigen	104,0	85,6	68,3	58,9	57,4	56,7	55,2	53,3	-1,9	-50,7	-3,4%	-48,8%
	Totaal	287,4	294,1	299,1	307,1	308,1	310,2	310,4	309,9	-0,5	22,5	-0,2%	7,8%

Bron: secretariaat CRB op basis van data van het INR

Op de grafiek hieronder wordt de verschillende evolutie van werknemers en zelfstandigen nog verduidelijkt en zien we dat er over de periode 1997-2017 in de distributiesector een toename was van de werkgelegenheid van werknemers en een sterke afname van de werkgelegenheid van de zelfstandigen. Na de start van de financiële crisis in 2007 valt de groei van de werknemers wel geleidelijk aan stil, behalve in de detailhandel. In de detailhandel (Nace 47) blijft de werkgelegenheid van de werknemers groeien na 2007, terwijl ze in de groothandel (Nace 46) daalt en bij de motorvoertuigen en motorfietsen (Nace 45) in lichtere mate achteruitgaat. In 2016 doorbreken deze twee laatste echter de trend. Dit zou kunnen wijzen op een mogelijke kentering in de achteruitgang van de werkgelegenheid wat ook wordt bevestigd in 2017.

Grafiek 1-1: Ontwikkeling van het aantal werknemers en zelfstandigen in de periode 1997-2017

Bron: secretariaat CRB op basis van het INR

De distributiesector is met een aandeel van 12,3% (cf. Tabel 1-4) van de werkenden (werknemers en zelfstandigen) in België een belangrijke sector qua werkgelegenheid in ons land. Dit belang is wel licht afgenomen sinds 1997 (14,2%).

Voor de hele economie nam de werkgelegenheidsgraad over de periode 1997-2017 toe van 59,2% tot 66,1%. De toename van de activiteitsgraad¹ ligt aan de oorsprong van de toename van de werkgelegenheidsgraad.

De werkloosheidsgraad is in diezelfde periode niet consequent blijven dalen. Toch stellen we vanaf 2015 een kentering vast, waarbij de werkloosheidsgraad van 11,4% in 2014 daalt tot 9,9% in 2017.

¹ = Niet-werkende werkzoekenden, met inbegrip van uitkeringsgerechtigde volledig werklozen doch met uitsluiting van de oudere werklozen evenals de vorige, verplicht of vrijwillig, ingeschreven werkzoekenden/beroepsbevolking

Tabel 1-4: Werknemers en zelfstandigen in de distributiesector in procenten van de totale werkgelegenheid

	1997	2002	2007	2013	2014	2015	2016	2017
Werknemers distributie in werknemers in BE	12,5%	13,0%	13,3%	13,0%	12,9%	12,8%	12,8%	12,8%
Zelfstandigen distributie in zelfstandigen in BE	21,9%	17,5%	14,7%	11,8%	11,4%	11,1%	10,7%	10,3%
Werkenden (W&Z) distributie in werkenden in BE	14,2%	13,7%	13,6%	12,8%	12,7%	12,5%	12,5%	12,3%
Werkloosheidsgraad	12,5%	10,4%	10,7%	11,2%	11,4%	11,0%	10,5%	9,9%
Tewerkstellingsgraad	59,2%	62,6%	63,9%	63,3%	63,6%	64,1%	64,6%	66,1%
Werklozen in 15/65	8,5%	7,3%	7,6%	8,0%	8,2%	7,9%	7,5%	7,2%
Activiteitsgraad*	62,6%	64,8%	67,1%	67,5%	67,7%	67,6%	67,6%	68,0%
Tewerkingstelling in totale bevolking	39,0%	40,8%	41,8%	41,4%	41,4%	41,5%	41,8%	42,2%
Aantal inwoners per werkende	2,57	2,45	2,39	2,41	2,42	2,41	2,39	2,37
Aantal werklozen per werkende	0,14	0,12	0,12	0,13	0,13	0,12	0,12	0,11

	1997	2002	2007	2013	2014	2015	2016	2017
Werknemers nace 45 in werknemers diensten aan consumenten	9,1%	9,5%	9,9%	9,7%	9,5%	9,4%	9,5%	9,6%
Zelfstandigen nace 45 in zelfstandigen diensten aan consumenten	8,1%	8,0%	8,0%	7,6%	7,7%	7,7%	7,7%	7,8%
Werkenden (W&Z) nace 45 in werkenden diensten aan consumenten	8,8%	9,1%	9,5%	9,3%	9,2%	9,1%	9,2%	9,3%
Werknemers nace 46 in werknemers diensten aan bedrijven	34,7%	31,6%	28,9%	24,8%	23,6%	22,8%	22,4%	21,8%
Zelfstandigen nace 46 in zelfstandigen diensten aan bedrijven	13,7%	9,3%	7,1%	4,7%	4,6%	4,4%	4,2%	4,0%
Werkenden (W&Z) nace 46 in werkenden diensten aan bedrijven	27,7%	24,7%	22,1%	18,2%	17,4%	16,9%	16,6%	16,2%
Werknemers nace 47 in werknemers diensten aan consumenten	33,0%	34,5%	37,2%	40,1%	40,5%	40,6%	40,7%	40,6%
Zelfstandigen nace 47 in zelfstandigen diensten aan consumenten	46,6%	44,2%	41,1%	37,8%	37,0%	36,3%	35,4%	34,3%
Werkenden (W&Z) nace 47 in werkenden diensten aan consumenten	36,9%	36,9%	38,1%	39,6%	39,8%	39,7%	39,7%	39,4%
Werknemers nace 45 in werknemers in BE	1,6%	1,7%	1,7%	1,6%	1,6%	1,5%	1,5%	1,5%
Zelfstandigen nace 45 in zelfstandigen in BE	2,6%	2,2%	1,9%	1,6%	1,6%	1,6%	1,5%	1,5%
Werkenden (W&Z) nace 45 in werkenden in BE	1,8%	1,8%	1,7%	1,6%	1,6%	1,5%	1,5%	1,5%
Werknemers nace 46 in werknemers in BE	5,2%	5,3%	5,4%	4,9%	4,8%	4,7%	4,7%	4,7%
Zelfstandigen nace 46 in zelfstandigen in BE	4,6%	3,6%	3,1%	2,3%	2,2%	2,1%	2,1%	2,0%
Werkenden (W&Z) nace 46 in werkenden in BE	5,1%	5,0%	5,0%	4,4%	4,3%	4,3%	4,3%	4,2%
Werknemers nace 47 in werknemers in BE	5,7%	6,0%	6,3%	6,5%	6,6%	6,6%	6,6%	6,5%
Zelfstandigen nace 47 in zelfstandigen BE	14,7%	12,4%	9,7%	7,9%	7,6%	7,4%	7,1%	6,7%
Werkenden (W&Z) nace 47 in werkenden BE	7,4%	7,1%	6,8%	6,8%	6,8%	6,7%	6,7%	6,6%

* Niet-werkende werkzoekenden, met inbegrip van de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen doch met uitsluiting van de oudere werklozen evenals de overige, verplicht of vrijwillig, ingeschreven werkzoekenden/ beroepsbevolking

Bron: secretariaat CRB op basis van het INR en Steunpunt Werk

Als we het aandeel van de verschillende subsectoren uit de distributie in de werkgelegenheid binnen "diensten aan consumenten" en "diensten aan bedrijven" bekijken, zien we dat de distributiesectoren belangrijke sectoren zijn voor de werkgelegenheid. De detailhandel (Nace 47) is in 2017 met 39,4% de belangrijkste sector qua werkgelegenheid binnen "diensten aan consumenten" in ons land (cf. Tabel 1-5). Dit belang is sinds 1997 toegenomen, afgezien van een lichte afname in 2017. De distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is met 9,3% de derde belangrijkste subsector binnen "diensten aan consumenten".

Wat betreft de werkgelegenheid in "diensten aan bedrijven" komt de groothandel (Nace 46) met 16,2% op de vierde plaats. De sector "rechtkundige en boekhoudkundige dienstverlening (Nace 69-70)" stelt de meeste mensen te werk (31%). Het toenemend belang van deze sector is deels te verklaren door een toenemende complexiteit van de maatschappij en de economie en zoals eerder vermeld ook door het feit dat de industrie en andere sectoren steeds vaker diensten uitbesteden.

Opvallend is dat het belang van de groothandel is afgenomen sinds 1997 waardoor het vanaf 2016 zijn tweede plaats op het vlak van werkgelegenheid binnen de dienstverlening aan bedrijven moet afstaan aan de diensten betreffende de terbeschikkingstelling van personeel (Nace 78). In 1997 was de groothandel met een aandeel van 27,7% nog de belangrijkste sector qua werkgelegenheid binnen "diensten aan bedrijven".

Zoals reeds vermeld is de detailhandel (Nace 47) de belangrijkste distributiesector in de totale Belgische economie, met 6,6% van de totale werkgelegenheid in 2017. De groothandel (Nace 46) was goed voor 4,2% en de distributie van motorvoertuigen voor 1,5% van de totale werkgelegenheid in België.

Tabel 1-5: Verdeling van de werkgelegenheid naar bedrijfstak van de dienstensectoren (in % en duizenden)

	1997	2002	2007	2014	2015	2016	2017	Aantal 2017
Consumenten diensten								
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en	36,8%	36,9%	38,0%	39,7%	39,7%	39,7%	39,4%	309,9
Verschaffen van accommodatie; eet- en drinkgelegenheden (55-56)	19,0%	18,4%	18,8%	19,2%	19,5%	19,6%	19,6%	154,4
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen (45)	8,8%	9,1%	9,4%	9,2%	9,1%	9,2%	9,3%	73,0
Overige persoonlijke diensten (96)	7,4%	7,4%	7,6%	8,7%	8,6%	8,6%	8,6%	67,8
Financiële dienstverlening, exclusief verzekeringen en	10,4%	10,4%	9,6%	8,5%	8,2%	8,0%	7,8%	61,1
Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel en niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door particuliere huishoudens voor eigen gebruik (97-98)	7,7%	8,0%	6,7%	4,4%	4,8%	4,7%	5,0%	39,3
Verzekeringen, herverzekeringen en pensioenfondsen, exclusief verplichte sociale verzekeringen (65)	3,8%	3,3%	3,3%	3,3%	3,3%	3,2%	3,2%	25,1
Exploitatie van en handel in onroerend goed (68)	2,3%	2,5%	2,6%	3,2%	3,3%	3,5%	3,6%	28,3
Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen; programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's (59-60)	1,6%	1,7%	1,7%	1,6%	1,6%	1,6%	1,6%	12,9
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten (79)	0,9%	1,0%	1,1%	1,2%	1,2%	1,1%	1,1%	8,6
Reparatie van computers en consumentenartikelen (95)	1,2%	1,2%	1,0%	0,9%	0,8%	0,8%	0,8%	6,4
Bedrijven diensten								
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening; activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer (69-70)	26,6%	27,7%	30,0%	31,8%	31,2%	31,1%	31,0%	383,1
Terbeschikkingstelling van personeel (78)	14,5%	15,0%	15,8%	15,8%	16,7%	17,1%	17,5%	216,7
Beveiligings- en opsporingsdiensten; diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging; administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten (80-82)	12,5%	12,6%	13,9%	16,5%	16,8%	16,8%	16,6%	205,7
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen (46)	27,7%	24,7%	22,1%	17,7%	16,9%	16,6%	16,2%	200,5
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancyactiviteiten en aanverwante activiteiten; dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie (62-63)	3,2%	4,9%	4,7%	5,3%	5,4%	5,5%	5,6%	69,7
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen (71)	5,2%	5,3%	4,8%	4,8%	4,8%	4,8%	4,8%	58,8
Ondersteunende activiteiten voor verzekeringen en pensioenfondsen (66)	4,3%	4,0%	3,4%	3,0%	3,0%	2,9%	2,8%	34,4
Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten; veterinaire diensten (74-75)	1,8%	1,5%	1,3%	1,8%	1,8%	1,9%	1,9%	23,3
Reclamewezen en marktonderzoek (73)	2,6%	2,6%	2,1%	1,4%	1,4%	1,3%	1,5%	19,1
Verhuur en lease (77)	0,8%	1,0%	0,9%	0,9%	1,0%	1,1%	1,1%	14,2
Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied (72)	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	0,9%	0,9%	11,7

Bron: secretariaat CRB op basis van data van het INR

In 2017 telde Vlaanderen 48.547 zelfstandigen in de distributiesector, tegenover 27.581 in Wallonië en 5.075 in Brussel. Van 1997 tot 2017 liep het aantal zelfstandigen in alle subsectoren en in alle gewesten fors terug. De sterkste daling doet zich, in alle subsectoren, voor in Brussel, met een achteruitgang voor de sector in zijn geheel van 55,6% in vergelijking met 1997.

Tabel 1-6: Verdeling van de zelfstandigen naar gewest en naar subsector

	1997	2002	2008	2010	2015	2016	2017	Δ '17-'16	Δ 2017- 1997	% '17-'16	% 2017-1997
Distributie											
Vlaanderen	93.511	76.600	60.521	56.444	50.495	49.676	48.547	-1.129	-44.964	-2,3%	-48,1%
Wallonië	49.625	40.757	33.722	31.612	28.832	28.229	27.581	-648	-22.044	-2,3%	-44,4%
Brussel	11.437	8.279	6.782	6.227	5.492	5.273	5.075	-198	-6.362	-3,8%	-55,6%
Totaal	154.573	125.636	101.025	94.283	84.819	83.178	81.203	-1.975	-73.370	-2,4%	-47,5%
Nace 45											
Vlaanderen	10.643	9.207	7.746	7.310	7.119	7.171	7.276	105	-3.367	1,5%	-31,6%
Wallonië	6.461	5.578	4.699	4.472	4.441	4.480	4.481	1	-1.980	0,0%	-30,6%
Brussel	1.021	670	518	455	407	389	381	-8	-640	-2,1%	-62,7%
Totaal	18.125	15.455	12.963	12.237	11.967	12.040	12.138	98	-5.987	0,8%	-33,0%
Nace 46											
Vlaanderen	19.351	14.874	12.267	10.599	9.503	9.367	9.242	-125	-10.109	-1,3%	-52,2%
Wallonië	10.190	7.938	7.706	6.533	5.737	5.427	5.388	-39	-4.802	-0,7%	-47,1%
Brussel	2.943	1.764	1.383	1.234	1.210	1.170	1.136	-34	-1.807	-2,9%	-61,4%
Totaal	32.484	24.576	21.356	18.366	16.450	15.964	15.766	-198	-16.718	-1,2%	-51,5%
Nace 47											
Vlaanderen	63.517	52.519	40.508	38.535	33.873	33.138	32.029	-1.109	-31.488	-3,3%	-49,6%
Wallonië	32.974	27.241	21.317	20.607	18.654	18.322	17.712	-610	-15.262	-3,3%	-46,3%
Brussel	7.473	5.845	4.881	4.538	3.875	3.714	3.558	-156	-3.915	-4,2%	-52,4%
Totaal	103.964	85.605	66.706	63.680	56.402	55.174	53.299	-1.875	-50.665	-3,4%	-48,7%

Bron: INR, berekeningen van het secretariaat

Berekening van het aantal zelfstandigen in de distributiesector

De cijfers m.b.t. het aantal zelfstandigen in de detailhandel (Nace 47) die worden gepubliceerd door resp. de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en het Steunpunt WSE verschillen sterk van elkaar.

Zo telde de CRB (o.b.v. gegevens van het INR) in 2016 83.178 zelfstandigen in de distributiesector, terwijl het Steunpunt WSE er in hetzelfde jaar 162.411 telde. Tussen 2008 en 2016 nam volgens het INR het aantal zelfstandigen af met 17.847, terwijl het aantal zelfstandigen volgens het Steunpunt WSE daalde met 5.716.

Aantal zelfstandigen (2016)	CRB	WSE
Distributiesector	83.178	162.411
Detailhandel (nace 47)	55.174	100.811
Groothandel (nace 46)	15.964	29.001
Distributie van motorvoertuigen (nace 45)	12.040	32.599

In de detailhandel waren 55.174 zelfstandigen werkzaam, terwijl het Steunpunt WSE er in hetzelfde jaar 100.811 telde.

Twee vaststellingen zouden dit aanzienlijke verschil in de cijfers kunnen verklaren.

Verskil in de in aanmerking genomen categorieën

Eenzijds zijn de door de CRB gebruikte cijfers afkomstig van de NBB. Welnu, de methodologieën van de NBB en van het Steunpunt WSE nemen in hun berekeningen niet exact dezelfde categorieën van zelfstandigen en van helpers in aanmerking. De onderstaande tabel geeft voor resp. de NBB en het Steunpunt WSE de verschillende categorieën weer die bij de berekening van het aantal zelfstandigen in een Nace-sector in aanmerking worden genomen.

Statuut (2016)		WSE	NBB
Zelfstandigen in hoofdberoep, exclusief combinaties met een loontrekkend statuut	x	89.704	x
Zelfstandigen in hoofdberoep, in combinatie met loontrekkend statuut	x		x
Zelfstandigen in bijberoep, exclusief combinaties met een loontrekkend statuut	x	11.108	x
Zelfstandigen na pensioen, exclusief combinaties met een loontrekkend statuut*	x		x
Helpers in hoofdberoep, exclusief combinaties met een loontrekkend statuut			x
Helpers in hoofdberoep, in combinatie met loontrekkend statuut		9.433	x
Helpers in bijberoep, exclusief combinaties met een loontrekkend statuut			
Helpers na pensioen, exclusief combinaties met een loontrekkend statuut*			x

Noot: *exclusief diegenen die worden verondersteld niet meer actief te zijn

Bron: methodologie NBB en Steunpunt WSE

De NBB neemt drie extra categorieën in aanmerking in vergelijking met het Steunpunt WSE: de helpers in hoofdberoep al dan niet gecombineerd met een loontrekkerstatuut en de helpers na pensioenleeftijd exclusief diegenen met een loontrekkend statuut. Aangezien de NBB dus meer categorieën in aanmerking neemt voor de berekening van het aantal zelfstandigen tgv. het Steunpunt kunnen we besluiten dat dit geen verklaring vormt voor het verschil tussen de twee gepubliceerde cijfers. Het vormt echter wel de verklaring voor het verschil in de graad van afname van het aantal zelfstandigen tussen 2008 en 2016. Als we de helpers mee in de berekening nemen van het aantal zelfstandigen volgens het Steunpunt WSE komen we in de periode 2008-2016 uit op een afname van 14.443 i.p.v. 5.716 (cf. supra). Deze graad van afname ligt veel dichterbij de daling van het aantal zelfstandigen volgens het INR met 17.847. Dit doet ons ook besluiten dat de afkalving van het aantal zelfstandigen in belangrijke mate kan worden verklaard door de afbouw van het aantal helpers.

Verskil in de verwerking van de bestuurders

Anderzijds verschilt tussen de twee instellingen ook de manier waarop de zelfstandigen in de verschillende bedrijfstakken (volgens de Nace 2008-nomenclatuur) worden verdeeld. Het Steunpunt WSE maakt gebruik van de gegevens van het RSVZ die worden vastgesteld volgens een beroepsnaamlijst met beroepscode's, die sterk verschilt van de Nace 2008-nomenclatuur. Om die gegevens in Nace om te zetten, maakt het RSVZ gebruik van een specifieke omzettingstabel en vervolgens stuurt het zijn geconverteerde gegevens aan het Steunpunt WSE door. Van haar kant maakt de NBB grotendeels gebruik van de btw-bron, die reeds is uitgesplitst in bedrijfstakken volgens de Nace-nomenclatuur. De NBB gebruikt de gegevens van het RSVZ enkel voor die welke niet bij de btw bestaan, d.w.z. voor de volgende sectoren: de bestuurders (Nace 70), de banken en verzekeringen (Nace 66), de beroepen van de menselijke gezondheidszorg (Nace 86) en de rechtskundige en boekhoudkundige beroepen (Nace 69).

Een groot deel van het verschil tussen de twee cijfers betreffende de zelfstandigen van de detailhandel zou dan worden verklaard door een verschillende verwerking van de handelsbestuurders.

Wordt beschouwd als bestuurder van een onderneming:

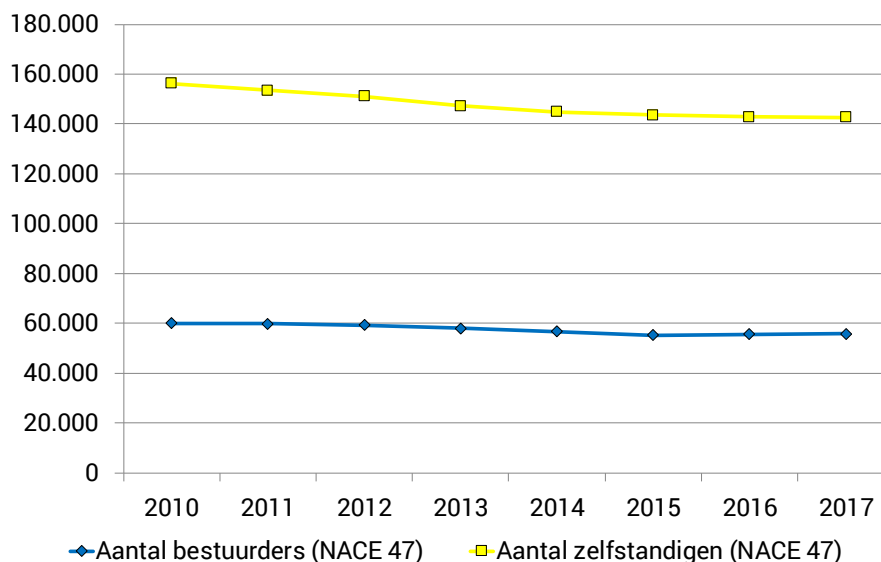
- De persoon die een mandaat uitoefent in een vennootschap of een vereniging die zich met een exploitatie of met verrichtingen van winstgevend aard bezighoudt;
- De persoon die mandaathouder is in een vennootschap of een vereniging die onderworpen is aan de Belgische vennootschapsbelasting of aan de Belgische belasting op de niet-inwoners.

De NBB wijst immers alle bestuurders, ongeacht hun bedrijfstak, toe aan de Nace-tak 70 (bestuurders). Het RSVZ maakt gebruik van een eigen conversietabel, die de bestuurders dan weer verdeelt in functie van hun bedrijfstak. Gelet op het aanzienlijke aantal bestuurders zouden velen door de RSVZ – en niet door de NBB - kunnen worden toegewezen aan de detailhandel (Nace 47).

In 2016 telde het RSVZ inderdaad 55.609 bestuurders die werden toegewezen aan de detailhandel (Nace 47). Van dat cijfer moeten de verschillende categorieën van zelfstandigen/helpers worden afgetrokken die door het Steunpunt WSE bij de telling van het aantal zelfstandigen per sector niet in aanmerking worden genomen. Gelet op het grote aantal bestuurders in de detailhandel kunnen we niettemin besluiten dat dit in hoofdzaak het verschil tussen die twee cijfers verklaart.

De onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling van het aantal zelfstandigen – alle categorieën samengeteld – en van het aantal bestuurders in de detailhandel van 2010 tot 2017. We kunnen een lichte structurele neerwaartse tendens van het aantal zelfstandigen in de detailhandel vaststellen, terwijl het aantal bestuurders quasi stabiel blijft.

Grafiek 1-2: Ontwikkeling van het aantal bestuurders en van het aantal zelfstandigen (Nace 47)

Bron: Steunpunt WSE, berekeningen van het secretariaat

1.2 Geografische ligging van de werkgelegenheid en verdeling naar subsector

Volgens het concept van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ² telde ons land in 2017 500.566 werknemers in de distributiesector (Nace 45: 57.571 + Nace 46: 186.380 + Nace 47: 256.615). Dit is iets minder dan de 502.300 werknemers in 2017 op basis van de nationale rekeningen. Het verschil kan worden verklaard door een aantal correcties die plaatsvinden bij het opmaken van de INR-statistieken.

Deze cijfers tonen aan dat de werkgelegenheid (in termen van werknemers) in de distributie tussen 2011 en 2017 licht is toegenomen, met een sterkere stijging over de langere periode 1997-2017 (volgens de INR-cijfers). Ondanks een lichte terugval in 2014 observeren we voor deze periode een stijgende trend die in 2017 resulteert in een toename van 25,8% ten aanzien van 1997 en van 0,9% tgv. 2016. (volgens de INR-cijfers).

De gedecentraliseerde cijfers van de RSZ kunnen ons bovendien een zeer gedetailleerd beeld geven over de geografische ligging van de werkgelegenheid. Tussen 2011 en 2017 daalde het aantal werknemers in de totale distributiesector met 10,1% in Brussel, steeg het met 4,6% in Wallonië en met 2,3% in Vlaanderen.

² De statistiek laat toe om het aantal arbeidsplaatsen (en de lokale vestigingseenheden van werknemers) te kennen van een bepaalde regio, provincie of arrondissement. Ze worden opgemaakt op basis van de vestigingseenheden (of lokale eenheden) van de ondernemingen waar de werknemers tewerkgesteld zijn. De waarnemings sfeer is het geheel van de werkgevers en de werknemers die onderworpen zijn aan de sociale zekerheid voor bezoldigde werknemers. Deze onderwerping berust op het verlenen van prestaties in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of van prestaties die hiermee overeenkomen.

In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) en de groothandel (Nace 46) ging in Brussel procentueel het grootst aantal jobs verloren (respectievelijk -22,1% en -22,6%) tussen 2011 en 2017. Dit is voornamelijk te wijten aan "handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen (45.3)" (-29,4%), "groothandel in landbouwproducten en levende dieren (46.2)" (-48,2%), "niet-gespecialiseerde groothandel" (46.9) (-42,6%) en "groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren (46.6)" (-33,1%).

In de distributie van motorvoertuigen ging in Wallonië in de periode 2011-2017 1,4% van de jobs verloren. Tussen 2011 en 2016 bedroeg de afname nog beduidend meer met 3,7%. In de groothandel noteren we voor Vlaanderen (1,7%) een toename en voor Wallonië een sterkere groei met 4%. In de detailhandel (Nace 47) kende het aantal werknemers een lichte groei, met een geringe groei in Vlaanderen (+2,1%) en een iets sterkere groei in Brussel (+3,4%) en Wallonië (+ 6,2%). In Wallonië nam het aantal werknemers in de twee grootste subsectoren, t.w. "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" en "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)", toe met resp. 7,1% en 8,7%. In Vlaanderen steeg het aantal arbeidsplaatsen in de "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" met 7,6%, terwijl de werkgelegenheid in de "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)" licht achteruit ging.

Tabel 1-7: Aantal en ontwikkeling van de werknemers naar gewest over de periode 2011-2017 op 30 juni 2017

Nace 2/3	Sector	België		Vlaanderen		Wallonië		Brussel	
		2017	2011-2017	2017	2011-2017	2017	2011-2017	2017	2011-2017
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie v motorvoertuigen en motorfietsen	57.571	0,9%	36.296	5,7%	17.067	-1,4%	4.208	-22,1%
451	Handel in auto's	30.978	-5,0%	18.592	-1,2%	9.546	-5,6%	2.840	-22,6%
452	Onderhoud en reparatie van motorvoertuigen	14.527	12,0%	8.665	17,8%	5.014	9,1%	848	-16,1%
453	Handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen	11.199	6,2%	8.561	11,4%	2.174	-1,4%	464	-29,4%
454	Handel in en onderhoud en reparatie van motorfietsen en delen en toebehoren	867	-8,2%	478	-1,6%	333	-14,4%	56	-18,8%
46	Groothandel en handelsbemiddeling, m.u.v. motorvoertuigen en -fietsen	186.380	-1,5%	132.488	1,7%	32.632	4,0%	21.260	-22,6%
461	Handelsbemiddeling	3.922	10,7%	2.451	8,7%	953	34,6%	518	-10,5%
462	Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	3.258	-2,4%	2.163	1,2%	1.052	-5,7%	43	-48,2%
463	Groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen	33.093	5,4%	22.984	5,5%	6.567	20,3%	3.542	-14,7%
464	Groothandel in andere consumentenartikelen	50.531	-3,8%	34.106	0,6%	8.030	-1,5%	8.395	-19,7%
465	Groothandel in informatie- en communicatieapparatuur	11.803	-17,5%	8.525	-10,7%	853	-26,2%	2.425	-32,7%
466	Groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren	40.558	0,4%	31.091	5,1%	6.435	1,9%	3.032	-33,1%
467	Overige gespecialiseerde groothandel	41.871	-0,6%	30.228	0,7%	8.450	2,7%	3.193	-17,5%
469	Niet-gespecialiseerde groothandel	1.344	-12,5%	940	-14,5%	292	20,7%	112	-42,6%
47	Detailhandel, m.u.v. handel in auto's en motorfietsen	256.615	3,5%	143.036	2,1%	82.135	6,2%	31.444	3,4%
471	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels	98.138	6,8%	54.144	7,6%	32.292	7,1%	11.702	2,3%
472	Detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels	21.677	3,4%	12.811	-2,3%	6.873	12,0%	1.993	16,2%
473	Detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels	4.448	14,3%	2.553	34,0%	1.682	2,6%	213	-38,6%
474	Detailhandel in ICT-apparatuur in gespecialiseerde winkels	5.110	-11,0%	2.779	-1,6%	1.518	-20,0%	813	-20,5%
475	Detailhandel in andere consumentenartikelen in gespecialiseerde winkels	35.494	-2,4%	20.846	-3,6%	11.068	2,4%	3.580	-8,7%
476	Detailhandel in cultuur- en recreatieartikelen in gespecialiseerde winkels	10.922	0,8%	5.618	-7,6%	3.820	10,9%	1.484	13,0%
477	Detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels	77.127	3,6%	42.024	-0,3%	23.781	8,7%	11.322	8,9%
478	Markt- en straathandel	1.139	-10,2%	743	-10,2%	281	-7,0%	115	-17,3%
479	Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel	2.560	0,6%	1.518	15,3%	820	-26,5%	222	98,2%
Totaal	Distributie	500.566	1,3%	311.820	2,3%	131.834	4,6%	56.912	-10,1%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Op basis van de cijfers in Tabel 1-8 kan men vaststellen dat het aandeel van de werkgelegenheid van de subsector distributie van motorvoertuigen (Nace 45) in de distributie weinig verschilt per gewest. Dit aandeel bedroeg op 30 juni 2017 11,5% voor heel België en lag iets hoger in Wallonië (12,9%) en iets lager in Brussel (7,4%). In alle drie de regio's is de detailhandel (Nace 47) de belangrijkste sector, maar dit is het meest uitgesproken in Wallonië, waar het aandeel van de detailhandel 62,3% is. De belangrijkste sector qua werkgelegenheid in de detailhandel is "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)". In Vlaanderen ligt het aandeel van de groothandel (Nace 46) met respectievelijk 42,5% bijna even hoog als dat van de detailhandel. Ook in Brussel neemt de groothandel een belangrijk aandeel in van de werkgelegenheid met 37,4%.

62,3% van het aantal werknemers in de totale distributiesector zijn actief in Vlaanderen. In de groothandel (Nace 46) is dit nog iets meer uitgesproken met 71,1%, tegen 17,5% in Wallonië en 11,4% in Brussel.

Vooraf in de "groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren (46.6)" is het aandeel in Vlaanderen hoog, 76,7%. In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is het aandeel werknemers actief in Brussel opvallend laag, slechts 7,3%, tgv. 63% in Vlaanderen en 29,6% in Wallonië. In de detailhandel (Nace 47) is het aandeel werknemers actief in Vlaanderen met 55,7% lager dan in de andere subsectoren.

Tabel 1-8: Aandeel in de werkgelegenheid van werknemers naar sector en naar gewest op 30 juni 2017

Nace 2/3	Sector	België		Vlaanderen		Wallonië		Brussel	
		Aandeel	Subsector	Aandeel	Subsector	Aandeel	Subsector	Aandeel	Subsector
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	11,5%	100%	11,6%	63,0%	12,9%	29,6%	7,4%	7,3%
451	Handel in auto's	6,2%	100%	6,0%	60,0%	7,2%	30,8%	5,0%	9,2%
452	Onderhoud en reparatie van motorvoertuigen	2,9%	100%	2,8%	59,6%	3,8%	34,5%	1,5%	5,8%
453	Handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen	2,2%	100%	2,7%	76,4%	1,6%	19,4%	0,8%	4,1%
454	Handel in en onderhoud en reparatie v motorfietsen en delen en toebehoren	0,2%	100%	0,2%	55,1%	0,3%	38,4%	0,1%	6,5%
46	Groothandel en handelsbemiddeling, m.u.v. motorvoertuigen en -fietsen	37,2%	100%	42,5%	71,1%	24,8%	17,5%	37,4%	11,4%
461	Handelsbemiddeling	0,8%	100%	0,8%	62,5%	0,7%	24,3%	0,9%	13,2%
462	Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	0,7%	100%	0,7%	66,4%	0,8%	32,3%	0,1%	1,3%
463	Groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen	6,6%	100%	7,4%	69,5%	5,0%	19,8%	6,2%	10,7%
464	Groothandel in andere consumentenartikelen	10,1%	100%	10,9%	67,5%	6,1%	15,9%	14,8%	16,6%
465	Groothandel in informatie- en communicatieapparatuur	2,4%	100%	2,7%	72,2%	0,6%	7,2%	4,3%	20,5%
466	Groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren	8,1%	100%	10,0%	76,7%	4,9%	15,9%	5,3%	7,5%
467	Overige gespecialiseerde groothandel	8,4%	100%	9,7%	72,2%	6,4%	20,2%	5,6%	7,6%
469	Niet-gespecialiseerde groothandel	0,3%	100%	0,3%	69,9%	0,2%	21,7%	0,2%	8,3%
47	Detailhandel, m.u.v. handel in auto's en motorfietsen	51,3%	100%	45,9%	55,7%	62,3%	32,0%	55,3%	12,3%
471	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels	19,6%	100%	17,4%	55,2%	24,5%	32,9%	20,6%	11,9%
472	Detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels	4,3%	100%	4,1%	59,1%	5,2%	31,7%	3,5%	9,2%
473	Detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels	0,9%	100%	0,8%	57,4%	1,3%	37,8%	0,4%	4,8%
474	Detailhandel in ICT-apparatuur in gespecialiseerde winkels	1,0%	100%	0,9%	54,4%	1,2%	29,7%	1,4%	15,9%
475	Detailhandel in andere consumentenartikelen in gespecialiseerde winkels	7,1%	100%	6,7%	58,7%	8,4%	31,2%	6,3%	10,1%
476	Detailhandel in cultuur- en recreatieartikelen in gespecialiseerde winkels	2,2%	100%	1,8%	51,4%	2,9%	35,0%	2,6%	13,6%
477	Detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels	15,4%	100%	13,5%	54,5%	18,0%	30,8%	19,9%	14,7%
478	Markt- en straathandel	0,2%	100%	0,2%	65,2%	0,2%	24,7%	0,2%	10,1%
479	Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel	0,5%	100%	0,5%	59,3%	0,6%	32,0%	0,4%	8,7%
Totaal	Distributie	100,0%	100%	100,0%	62,3%	100,0%	26,3%	100,0%	11,4%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

In Tabel 1-9 hieronder vindt men de subsectoren opnieuw, maar nu gerangschikt naar orde van belangrijkheid in de distributiesector op vlak van werkgelegenheid. De vijf grootste sectoren op Nace 3-niveau zijn "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" (19,6%), "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)" (15,4%), "groothandel in andere consumentenartikelen (46.4)" (10,1%), "overige gespecialiseerde groothandel (46.7)" (8,4%) en "groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren (46.6)" (8,1%). Samen zijn zij goed voor 61,6% van de werkgelegenheid. De grootste subsector binnen de distributie van motorvoertuigen is de "handel in auto's (45.1)", met 6,2% van de loontrekkenden in de totale distributiesector.

Binnen de "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)" vertegenwoordigen de "detailhandel in dames-, heren-, baby- en kinderboven- en onderkleding en kledingaccessoires in gespecialiseerde winkels (47.716) en de apotheken (47.730) bijna de helft van de werkgelegenheid met respectievelijk 30,5% en 18,3%.

Tabel 1-9: Verdeling loontrekkenden naar subsector in de distributiesector en detail van Nace 47.7 op 30 juni 2017

Nace 2/3	2017	Aandeel 2017
47 Detailhandel, m.u.v. handel in auto's en motorfietsen	256.615	51,3%
46 Groothandel en handelsbemiddeling, m.u.v. motorvoertuigen en -fietsen	186.380	37,2%
471 Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels	98.138	19,6%
477 Detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels	77.127	15,4%
45 Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie v motorvoertuigen en motorfietsen	57.571	11,5%
464 Groothandel in andere consumentenartikelen	50.531	10,1%
467 Overige gespecialiseerde groothandel	41.871	8,4%
466 Groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren	40.558	8,1%
475 Detailhandel in andere consumentenartikelen in gespecialiseerde winkels	35.494	7,1%
463 Groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen	33.093	6,6%
451 Handel in auto's	30.978	6,2%
472 Detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels	21.677	4,3%
452 Onderhoud en reparatie van motorvoertuigen	14.527	2,9%
465 Groothandel in informatie- en communicatieapparatuur	11.803	2,4%
453 Handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen	11.199	2,2%
476 Detailhandel in cultuur- en recreatieartikelen in gespecialiseerde winkels	10.922	2,2%
474 Detailhandel in ICT-apparatuur in gespecialiseerde winkels	5.110	1,0%
473 Detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels	4.448	0,9%
461 Handelsbemiddeling	3.922	0,8%
462 Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	3.258	0,7%
479 Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel	2.560	0,5%
469 Niet-gespecialiseerde groothandel	1.344	0,3%
478 Markt- en straathandel	1.139	0,2%
454 Handel in en onderhoud en reparatie v motorfietsen en delen en toebehoren	867	0,2%
Totaal Distributie	500.566	100,0%

Nace 5	2017	Aandeel 2017
477 Detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels	77.127	100,0%
47716 Detailhandel in dames-, heren-, baby- en kinderboven- en onderkleding en kledingaccessoires in gespecialiseerde winkels (algemeen assortiment)	23.524	30,5%
47730 Apotheken	14.107	18,3%
47721 Detailhandel in schoeisel in gespecialiseerde winkels	6.253	8,1%
47750 Detailhandel in cosmetica en toiletartikelen in gespecialiseerde winkels	4.977	6,5%
47711 Detailhandel in damensbovenkleding in gespecialiseerde winkels	4.845	6,3%
47761 Detailhandel in bloemen, planten, zaden en kunstmeststoffen in gespecialiseerde winkels	4.100	5,3%
47782 Detailhandel in fotografische en optische artikelen en in precisieinstrumenten in gespecialiseerde winkels	2.775	3,6%
47770 Detailhandel in uurwerken en sieraden in gespecialiseerde winkels	1.869	2,4%
47740 Detailhandel in medische en orthopedische artikelen in gespecialiseerde winkels	1.765	2,3%
47762 Detailhandel in huisdieren, voedsel voor huisdieren en benodigdheden daarvoor in gespecialiseerde winkels	1.522	2,0%
47712 Detailhandel in herenbovenkleding in gespecialiseerde winkels	1.207	1,6%
47714 Detailhandel in onderkleding, lingerie en strand- en badkleding in gespecialiseerde winkels	1.267	1,6%
47789 Overige detailhandel in nieuwe artikelen in gespecialiseerde winkels	1.184	1,5%
47781 Detailhandel in vaste, vloeibare en gasvormige brandstoffen in gespecialiseerde winkels	1.110	1,4%
47788 Detailhandel in babyartikelen (algemeen assortiment)	1.030	1,3%
47713 Detailhandel in baby- en kinderbovenkleding in gespecialiseerde winkels	1.008	1,3%
47792 Detailhandel in tweedehandskleding in winkels	770	1,0%
47785 Detailhandel in fietsen in gespecialiseerde winkels	731	0,9%
47784 Detailhandel in drogisterijartikelen en onderhoudsproducten in gespecialiseerde winkels	701	0,9%
47786 Detailhandel in souvenirs en religieuze artikelen in gespecialiseerde winkels	618	0,8%
47722 Detailhandel in lederwaren en reisartikelen in gespecialiseerde winkels	613	0,8%
47793 Detailhandel in andere tweedehandsgoederen in winkels, m.u.v. tweedehandskleding	388	0,5%
47715 Detailhandel in kledingaccessoires in gespecialiseerde winkels	279	0,4%
47791 Detailhandel in antiquiteiten in winkels	329	0,4%
47787 Detailhandel in nieuwe kunstvoorwerpen in gespecialiseerde winkels	105	0,1%
47783 Detailhandel in wapens en munitie in gespecialiseerde winkels	50	0,1%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

1.3 Omvang van de vestigingseenheden

Volgens het concept van de gedecentraliseerde statistieken van de RSZ bestond de distributiesector op 30 juni 2017 uit 69.870 vestigingseenheden³. Daarvan hadden er 58.832 minder dan 10 werknemers in dienst. Hiermee vertegenwoordigen ze 84,2% van het totale aantal vestigingseenheden in de sector. Deze zijn goed voor 34,2% van de werknemers, zelfstandigen niet meegerekend. In Brussel maken deze vestigingen 87,6% van alle vestigingseenheden in de distributiesector uit, terwijl ze maar 32% van de werknemers tewerkstellen. In Wallonië en Vlaanderen stellen respectievelijk 85,1% en 83,1% van de vestigingseenheden met minder dan 10 werknemers 39,7% en 32,3% van de werknemers te werk.

Er waren 10.644 middelgrote vestigingseenheden of 15,2%, d.w.z. de vestigingseenheden met 10 tot 99 werknemers. Zij verschaften werk aan 48,3% van de werknemers. Slechts 0,6% (394 vestigingseenheden) van de vestigingseenheden telde meer dan 100 personen, maar toch verschaften ze werk aan 17,5% van de werknemers. Opvallend is dat de grote vestigingseenheden in Brussel werk verschaften aan maar liefst 28,3% van de werknemers, tegenover 10,9% in Wallonië en 18,3% in Vlaanderen.

³ De vestigingseenheid is een plaats die geografisch kan worden geïdentificeerd met een adres en waar ten minste één activiteit van de onderneming wordt uitgeoefend of van waar uit de activiteit wordt uitgeoefend. In de telling van het aantal vestigingseenheden worden enkel de vestigingen met bezoldigde werknemers opgenomen.

De vestigingseenheden in de distributiesector zijn voor 58,9% in Vlaanderen gelegen, tegenover 30,1% in Wallonië en 11% in Brussel. Er zijn gemiddeld 7,6 werknemers per vestigingseenheid in Vlaanderen, tegenover 6,3 in Wallonië en 7,4 in Brussel. Het Belgisch gemiddelde voor de distributiesector komt zo uit op 7,2 werknemers.

Tabel 1-10: Distributiesector naar omvang van de vestigingseenheden op 30 juni 2017

Omvang van de vestigingseenheid	Aantal vestigingseenheden				Aantal vestigingseenheden in % van het totaal			
	België	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	België	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
<5	45.985	26.612	13.918	5.455	65,8%	64,6%	66,2%	70,9%
5 tot 9	12.847	7.609	3.953	1.285	18,4%	18,5%	18,8%	16,7%
10 tot 19	6.546	4.062	2.002	482	9,4%	9,9%	9,5%	6,3%
20 tot 49	3.235	2.082	861	292	4,6%	5,1%	4,1%	3,8%
50 tot 99	863	555	201	107	1,2%	1,3%	1,0%	1,4%
100 tot 199	253	161	47	45	0,4%	0,4%	0,2%	0,6%
199 tot 500	121	74	27	20	0,2%	0,2%	0,1%	0,3%
500 tot 1000	15	14	0	1	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
> 1000	5	2	0	3	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totaal	69.870	41.171	21.009	7.690	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Procent	100,0%	58,9%	30,1%	11,0%				
Gemiddelde omvang per ondern.	7,2	7,6	6,3	7,4				

Omvang van de vestigingseenheid	Aantal loontrekkers				Aantal loontrekkers in % van het totaal			
	België	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	België	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
<5	88.368	51.579	26.862	9.927	17,7%	16,5%	20,4%	17,4%
5 tot 9	82.886	49.204	25.419	8.263	16,6%	15,8%	19,3%	14,5%
10 tot 19	87.227	54.377	26.440	6.410	17,4%	17,4%	20,1%	11,3%
20 tot 49	96.452	62.340	25.360	8.752	19,3%	20,0%	19,2%	15,4%
50 tot 99	58.127	37.276	13.415	7.436	11,6%	12,0%	10,2%	13,1%
100 tot 199	35.342	22.627	6.497	6.218	7,1%	7,3%	4,9%	10,9%
199 tot 500	35.588	21.633	7.841	6.114	7,1%	6,9%	5,9%	10,7%
500 tot 1000	10.502	9.994	0	508	2,1%	3,2%	0,0%	0,9%
> 1000	6.074	2.790	0	3.284	1,2%	0,9%	0,0%	5,8%
Totaal	500.566	311.820	131.834	56.912	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Procent	100,0%	62,3%	26,3%	11,4%				

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

De onderstaande tabel geeft ons een beeld van het aantal vestigingseenheden en van hun omvang voor elke subsector van de distributie. De detailhandel bezit met 60,2% de meerderheid van de vestigingseenheden in de distributiesector. Deze subsector kent een groter aandeel (87,2%) kleine vestigingseenheden – met minder dan 10 werknemers –, tegenover een aandeel van 81,9% voor de distributie van voertuigen en van 78,7% voor de groothandel.

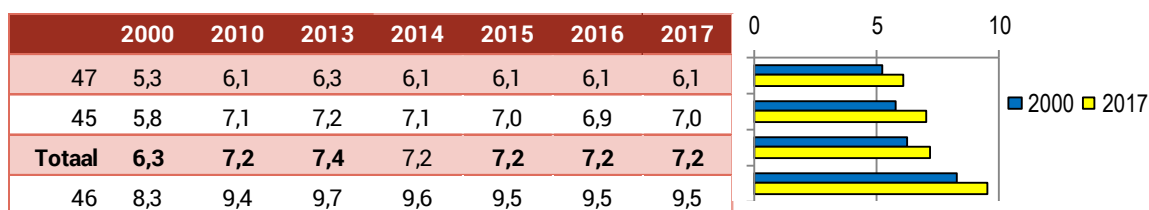
Tabel 1-11: Subsectoren van de distributie volgens de omvang van de vestigingseenheden op 30 juni 2017

Omvang van de vestigingseenheid	Aantal vestigingseenheden				Aantal vestigingseenheden in % van het totaal			
	Nace 45	Nace 46	Nace 47	Totaal	Nace 45	Nace 46	Nace 47	Totaal
<5	5.279	11.928	28.778	45.985	64,3%	61,0%	68,4%	65,8%
5 tot 9	1.468	3.456	7.923	12.847	17,9%	17,7%	18,8%	18,4%
10 tot 19	860	2.171	3.515	6.546	10,5%	11,1%	8,4%	9,4%
20 tot 49	503	1.411	1.321	3.235	6,1%	7,2%	3,1%	4,6%
50 tot 99	76	371	416	863	0,9%	1,9%	1,0%	1,2%
100 tot 199	20	159	74	253	0,2%	0,8%	0,2%	0,4%
199 tot 500	8	62	51	121	0,1%	0,3%	0,1%	0,2%
500 tot 1000	1	6	8	15	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
> 1000	0	1	4	5	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totaal	8.215	19.565	42.090	69.870	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Procent	11,8%	28,0%	60,2%	100,0%				
Gemiddelde omvang per ondern.	7,0	9,5	6,1	7,2				

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

De onderstaande grafiek toont in stijgende volgorde de gemiddelde omvang van de vestigingseenheden per subsector van juni 2000 tot juni 2017. Terwijl de werkgelegenheid in de distributiesector is gestegen sinds 2000, nam ook de omvang van de vestigingseenheden van de distributiesector toe van 6,3 werknemers in 2000 tot 7,2 in 2017. Tussen 2013 en 2017 bleef de werkgelegenheid in de distributiesector nagenoeg stabiel, alsook de gemiddelde omvang van de vestigingseenheden. De groothandel (Nace 46) stelt de meeste werknemers per vestigingseenheid te werk, gemiddeld 9,5 werknemers per vestigingseenheid in 2017. In de detailhandel (Nace 47) zijn de minste werknemers tewerkgesteld, gemiddeld 6,1.

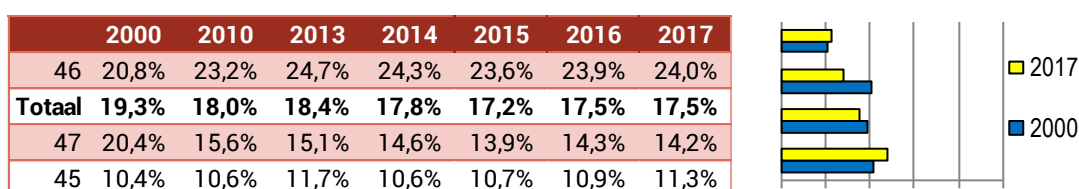
Ondanks het feit dat de vestigingseenheden het kleinst zijn in de detailhandel, stelden vestigingen in "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" gemiddeld de meeste werknemers te werk (16,1 in 2017). Daarna volgen "groothandel in informatie- en communicatieapparatuur (46.5)" met gemiddeld 13 werknemers en "groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen (46.3)", waar gemiddeld 11,7 personen werken. De "handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen (45.3)" is de vierde grootste met gemiddeld 11 werknemers. "Markt- en straathandel (47.8)" heeft de kleinste vestigingen, met gemiddeld 2,2 werknemers in 2017, gevolgd door "handel in en onderhoud en reparatie van motorfietsen en delen en toebehoren (45.4)" met 3,1 werknemers en "detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels (47.2)", waar in 2017 gemiddeld 3,8 werknemers tewerkgesteld waren.

Grafiek 1-3: Gemiddelde omvang van een vestigingseenheid in de distributiesector volgens het aantal werknemers (op 30 juni)

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Het aandeel van grote vestigingseenheden (meer dan 100 werknemers) in de werkgelegenheid is licht afgenomen in de totale distributiesector, van 19,3% in 2000 tot 17,5% in 2017. De afname van het aandeel van de grote vestigingen in de werkgelegenheid is geen algemeen verschijnsel. In de groothandel (Nace 46) nam dit aandeel namelijk toe van 20,8% in 2000 tot 24% in 2017. Deze toename is evenwel geen constante aangezien in de jaren 2014 en 2015 een afname van het aandeel van de werkgelegenheid merkbaar is in de groothandel. In de detailhandel (Nace 47) zien we een afname van 20,4% in 2000 naar 14,2% in 2017. Voor 2017 kunnen we een toename van het aandeel in de werkgelegenheid vaststellen voor alle grote vestigingen, met uitzondering van de detailhandel.

In de "groothandel in informatie- en communicatieapparatuur (46.5)" is het aandeel grote vestigingen het hoogst: maar liefst 43,4% van de vestigingseenheden stelde in 2017 meer dan 100 werknemers te werk. Daarna volgen "handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen (45.3)" (32,8%) en "groothandel in andere consumentenartikelen (46.4)" (27%). In de "handel in en onderhoud en reparatie van motorfietsen en delen en toebehoren (45.4)", de "groothandel in landbouwproducten en levende dieren (46.2)", de "niet-gespecialiseerde groothandel (46.9)", de "detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels (47.2)", de "detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels (47.3)" en de "markt- en straathandel (47.8)" telt geen enkele vestigingseenheid meer dan 100 werknemers.

Grafiek 1-4: Aandeel van de vestigingseenheden met meer dan 100 werknemers in de totale werkgelegenheid

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Op basis van de gecentraliseerde statistieken van de RSZ blijkt dat er op 30 juni 2017 52.368 ondernemingen (juridische entiteiten) actief waren in de distributiesector. Er zijn relatief meer ondernemingen met meer dan 100 werknemers dan vestigingen met meer dan 100 werknemers. Wat vooral opvalt is dat deze grote ondernemingen werk verschaffen aan 39,9% van de werknemers, terwijl dit bij de grote vestigingen slechts 17,5% bedraagt.

Tabel 1-12: Distributiesector naar omvang van de juridische entiteiten op 30 juni 2018

Omvang van de onderneming	Aantal ondernemingen	Ondernemingen in % van het totaal	Aantal loontrekkers	Loontrekkers in % van het totaal
<5	35.786	68,3%	65.100	13,0%
5 tot 9	8.135	15,5%	52.825	10,5%
10 tot 19	4.657	8,9%	62.620	12,5%
20 tot 49	2.772	5,3%	83.213	16,6%
50 tot 99	564	1,1%	37.664	7,5%
100 tot 199	243	0,5%	33.522	6,7%
199 tot 500	134	0,3%	40.936	8,2%
500 tot 1000	44	0,1%	30.031	6,0%
> 1000	33	0,1%	95.044	19,0%
Totaal	52.368	100,0%	500.955	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

2 Typologie van de werknemer in de distributiesector

2.1 Statuut en geslacht

In juni 2017 was 47,2% van de werknemers in de totale distributiesector vrouw, voornamelijk omdat er in de detailhandel (Nace 47) veel vrouwen (64,2%) tewerkgesteld zijn. Dit is proportioneel veel meer dan in de andere subsectoren. Bij de bedienden in de detailhandel is 69,1% vrouw, tegenover respectievelijk 41% en 30,1% in de groothandel (Nace 46) en distributie van motorvoertuigen (Nace 45). Bij de arbeiders in de detailhandel is 29,6% vrouw tegen respectievelijk 14,6% en 4,9% in de groothandel (Nace 46) en distributie van motorvoertuigen (Nace 45). De distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is een zeer mannelijke subsector, met slechts 16,4% vrouwen.

De grote meerderheid van de werknemers in de totale distributiesector is bediende (76,7%). In de detailhandel is 86,7% van alle werknemers bediende, terwijl de bedienden in de distributie van motorvoertuigen met 45,7% in de minderheid zijn, voornamelijk omwille van het lager aandeel mannelijke bedienden (38,2% van de mannen). Voornamelijk vrouwen zijn als bediende tewerkgesteld: in alle drie de subsectoren is meer dan 80% van de tewerkgestelde vrouwen bediende.

Tabel 2-1: De werknemers in de distributiesector naar statuut en geslacht in 2017

	Rijk		Vlaanderen		Wallonië		Brussel					
	Bedienden	Arbeiders	Totaal	Bedienden	Arbeiders	Totaal	Bedienden	Arbeiders	Totaal			
Distributie												
Vrouwen	56,5%	16,4%	47,2%	56,3%	17,8%	46,5%	59,5%	13,3%	48,8%	51,8%	14,1%	47,1%
Mannen	43,5%	83,6%	52,8%	43,7%	82,2%	53,5%	40,5%	86,7%	51,2%	48,2%	85,9%	52,9%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
45: Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen												
Vrouwen	30,1%	4,9%	16,4%	31,3%	6,0%	17,9%	28,2%	3,5%	13,4%	26,9%	1,7%	16,1%
Mannen	69,9%	95,1%	83,6%	68,7%	94,0%	82,1%	71,8%	96,5%	86,6%	73,1%	98,3%	83,9%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
46: Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen												
Vrouwen	41,0%	14,6%	33,8%	40,6%	15,9%	33,6%	41,9%	11,5%	32,0%	42,4%	10,7%	38,4%
Mannen	59,0%	85,4%	66,2%	59,4%	84,1%	66,4%	58,1%	88,5%	68,6%	57,6%	89,3%	61,6%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
47: Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen												
Vrouwen	69,1%	29,6%	63,8%	72,2%	31,2%	65,7%	67,6%	26,6%	63,1%	59,9%	26,0%	57,1%
Mannen	30,9%	70,4%	36,2%	27,8%	68,8%	34,3%	32,4%	73,4%	36,9%	40,1%	74,0%	42,9%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Distributie												
Vrouwen	91,9%	8,1%	100,0%	90,3%	9,7%	100,0%	93,7%	6,3%	100,0%	96,3%	3,7%	100,0%
Mannen	63,1%	36,9%	100,0%	61,1%	38,9%	100,0%	60,9%	39,1%	100,0%	79,8%	20,2%	100,0%
Totaal	76,7%	23,3%	100,0%	74,7%	25,3%	100,0%	76,9%	23,1%	100,0%	87,6%	12,4%	100,0%
45: Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen												
Vrouwen	83,7%	16,3%	100,0%	82,3%	17,7%	100,0%	84,2%	15,8%	100,0%	95,4%	4,6%	100,0%
Mannen	38,2%	61,8%	100,0%	39,3%	60,7%	100,0%	33,3%	66,7%	100,0%	49,6%	50,4%	100,0%
Totaal	45,7%	54,3%	100,0%	47,0%	53,0%	100,0%	40,1%	59,9%	100,0%	57,0%	43,0%	100,0%
46: Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen												
Vrouwen	88,1%	11,9%	100,0%	86,8%	13,2%	100,0%	85,9%	12,4%	100,0%	96,5%	3,5%	100,0%
Mannen	64,7%	35,3%	100,0%	64,4%	35,6%	100,0%	55,5%	44,5%	100,0%	82,0%	18,0%	100,0%
Totaal	72,6%	27,4%	100,0%	71,9%	28,1%	100,0%	65,5%	34,5%	100,0%	87,6%	12,4%	100,0%
47: Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen												
Vrouwen	93,8%	6,2%	100,0%	92,5%	7,5%	100,0%	95,4%	4,6%	100,0%	96,2%	3,8%	100,0%
Mannen	74,1%	25,9%	100,0%	68,3%	31,7%	100,0%	78,3%	21,7%	100,0%	85,6%	14,4%	100,0%
Totaal	86,7%	13,3%	100,0%	84,2%	15,8%	100,0%	89,1%	10,9%	100,0%	91,6%	8,4%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

De werknemers in de distributiesector zijn verspreid over een groot aantal verschillende paritaire comités, maar we vinden ze vooral terug in de paritaire comités 200⁴, 201, 202, 311 en 119 met respectievelijk 26,8%, 16,3%, 11%, 11% en 6,6% van de werkgelegenheid in 2017. Samen zijn deze paritaire comités goed voor 71,7% van de werkgelegenheid van de sector.

⁴ Op 1 april 2015 hield PC 218 op te bestaan. Op die dag werden de leden van het vernieuwde PC 200 (Aanvullend PC voor de bedienden) benoemd. PC 200 heeft via een bijzondere cao alle bestaande cao's van PC 218 overgenomen op de dag van de eerste samenkomst van PC 200 om zo de continuïteit te verzekeren.

Tabel 2-2: De werknemers van de distributiesector naar paritair comité in 2017

PC's	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Rijk
100	1,4%	1,6%	1,4%	1,5%
109	0,3%	0,5%	0,2%	0,4%
111	0,1%	0,3%	0,3%	0,3%
112	2,4%	4,8%	6,3%	4,9%
116	0,1%	0,8%	0,6%	0,6%
117	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
118	0,3%	0,5%	0,5%	0,5%
119	4,2%	7,3%	5,9%	6,6%
124	0,2%	1,2%	0,9%	1,0%
125	0,1%	0,4%	0,3%	0,4%
126	0,1%	0,4%	0,3%	0,4%
127	0,0%	0,2%	0,5%	0,2%
140	0,1%	0,2%	0,4%	0,3%
142	0,2%	0,3%	0,3%	0,3%
143	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
145	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%
149	1,8%	5,4%	4,0%	4,6%
200	26,5%	30,3%	18,7%	26,8%
201	17,2%	14,2%	20,7%	16,3%
202	10,4%	10,1%	13,2%	11,0%
207	5,9%	3,5%	2,0%	3,4%
209	0,5%	0,5%	0,3%	0,5%
210	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
211	1,7%	0,3%	0,1%	0,4%
215	0,9%	0,8%	0,2%	0,6%
220	1,6%	0,5%	0,3%	0,6%
226	0,4%	0,8%	0,3%	0,6%
302	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%
311	14,4%	9,8%	12,5%	11,0%
312	4,4%	1,2%	3,9%	2,3%
313	3,1%	2,1%	4,4%	2,8%
314	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
321	0,4%	0,6%	0,5%	0,6%
324	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
329	0,3%	0,0%	0,1%	0,1%
330	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
337	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
340	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
999	0,1%	0,0%	0,4%	0,1%
Eindtotaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Noot: PC 218 werd op 31/03/2015 vervangen door PC 200.

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Tabel 2-3: Paritaire comités waartoe werknemers in de sector verbonden zijn

100	Aanvullend Paritair Comité voor de werklieden
112	Paritair Comité voor het garagebedrijf
119	Paritair Comité voor de handel in voedingswaren
149	Paritair Comité voor de sectoren die aan de metaal-, machine- en elektrische bouw verwant zijn
200	Aanvullend Paritair Comité voor de Bedienden
201	Paritair comité voor de zelfstandige kleinhandel
202	Paritair Comité voor de bedienden uit de kleinhandel in de voedingswaren
207	Paritair Comité voor de bedienden uit de scheikundige nijverheid
311	Paritair Comité voor de grote kleinhandelszaken
312	Paritair Comité voor de warenhuizen
313	Paritair Comité voor de apotheken en tarificatiediensten

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

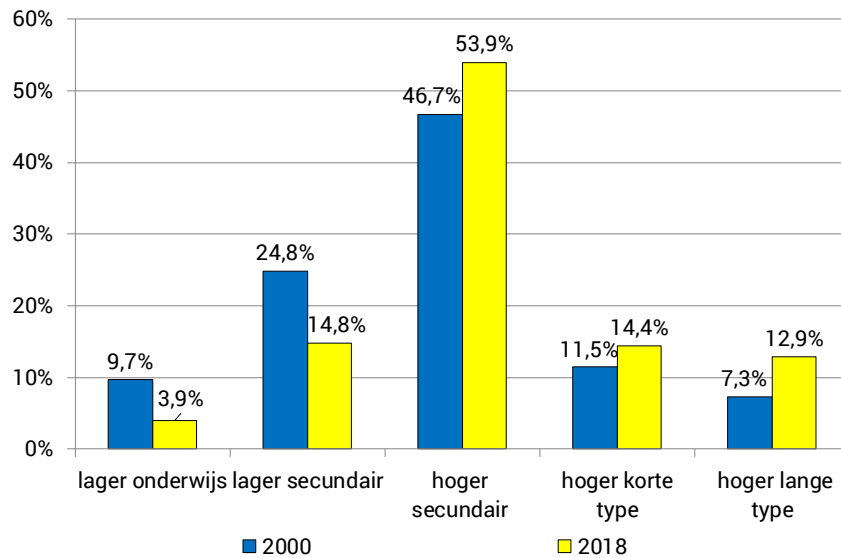
2.2 Opleidingsniveau

Volgens de recentste enquête naar de arbeidskrachten⁵ van 2018 is 18,7% van de werknemers in de distributiesector laaggeschoold, waarvan 3,9% een diploma lager onderwijs heeft en 14,8% een diploma lager secundair onderwijs. De meerderheid (53,9%) van de werknemers is middengeschoold, wat wil zeggen dat ze een diploma hoger secundair onderwijs hebben behaald.

Het hooggeschoold personeel is goed voor 27,3%. Hiervan heeft 14,4% een diploma hoger onderwijs van het korte type en 12,9% een diploma hoger onderwijs van het lange type.

In de periode 2000-2016 kromp het aandeel laaggeschoolde werknemers (lager onderwijs of lager secundair onderwijs) sterk in ten gunste van zowel de midden- als hooggeschoolden. Deze trend is in alle drie de subsectoren zichtbaar.

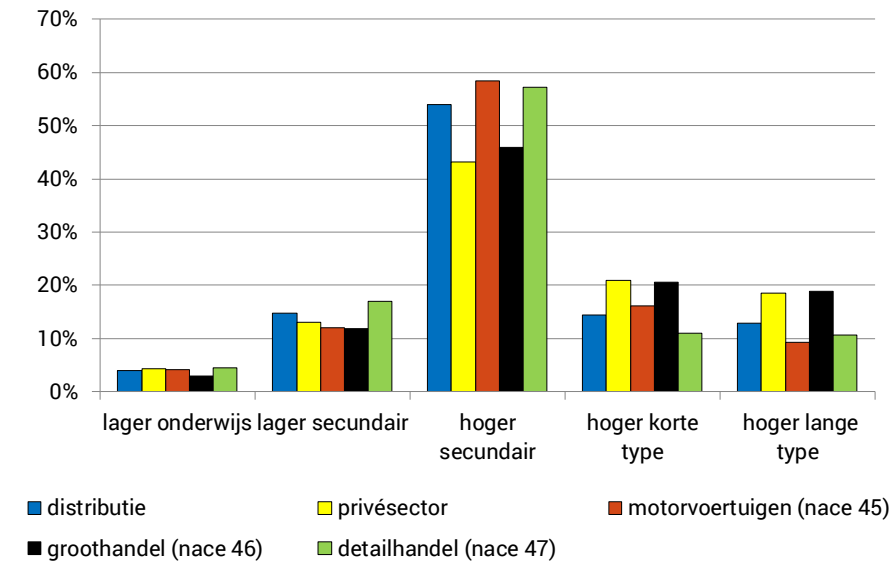
⁵ De steekproefenquête naar de arbeidskrachten (EAK) in België is een sociaal-economische enquête bij de huishoudens met als populatie de leden van privé-huishoudens van 15 jaar en ouder. Zij worden opgedeeld in drie groepen (namelijk tewerkgestelde personen, werklozen, en niet-actieve personen). Deze enquête maakt deel uit van de EG-steekproefenquêtes die door de statistische dienst van de Europese Gemeenschappen EUROSTAT in samenwerking met de nationale instituten voor de statistiek worden gecoördineerd en onder verantwoordelijkheid van deze laatste worden uitgevoerd. Bedoeling is informatie te vergaren die op Europees vlak vergelijkbaar is en daarnaast gegevens te verzamelen en te verspreiden die anders niet verkregen kunnen worden (mobiliteit van de werknemers, motivatie voor deeltijds werken, opleidingsniveau van de bevolking ...).

Grafiek 2-1: Opleidingsniveau in de distributiesector (Nace 45, 46, 47) in 2000 en 2018

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Ondanks de daling van het aantal laaggeschoolden blijft er een duidelijk verschil bestaan tussen het kwalificatiepeil van de distributiesector en de hele privésector. De distributiesector en zijn subsectoren, m.u.v. de groothandel, stellen relatief veel middengeschoolden te werk. Verder is het duidelijk dat de privésector proportioneel meer hooggeschoolden tewerkstelt dan de distributiesector. Echter, als we kijken per subsector blijkt het opleidingsniveau in de groothandel (Nace 46) hoger dan in de hele privésector en duidelijk hoger dan in de andere subsectoren. In 2018 was het aandeel hooggeschoolden in de groothandel 39,4%, tegenover slechts 21,5% in de detailhandel (Nace 47) en 25,4% in de distributie van motorvoertuigen (Nace 45). Het aandeel laaggeschoolden is in de detailhandel 21,3%, tegenover slechts 16,1% in de distributie van motorvoertuigen en 14,7% in de groothandel.

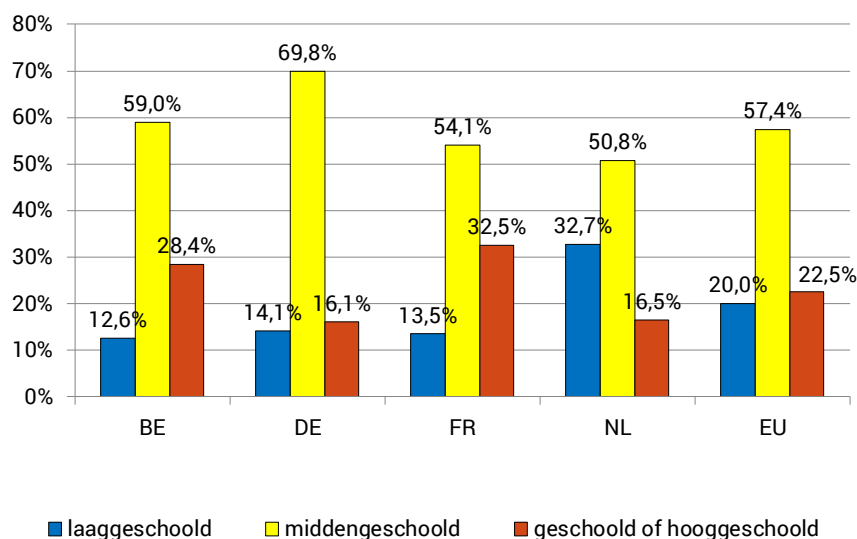
Grafiek 2-2: Opleidingsniveau in de distributiesector en het Belgische bedrijfsleven in 2018

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Om het opleidingsniveau van de werknemers in de Belgische distributiesector te vergelijken met dat in de distributiesectoren van de buurlanden en van de Europese Unie, werden drie grote groepen onderscheiden: laaggeschoolden (lager en lager secundair onderwijs), middengeschoolden (hoger secundair) en geschoolden en hooggeschoolden (hoger onderwijs korte en lange type).

Uit onderstaande grafiek blijkt dat de Belgische distributiesector relatief veel hooggeschoolden tewerkstelt. De Belgische distributiesector kent immers een aandeel van 28,4% geschoold en hooggeschoold personeel, tegenover een Europees gemiddelde van 22,5%. Het aandeel is wel iets lager dan in Frankrijk (32,5%).

Het aandeel laaggeschoolde werknemers in de Belgische distributiesector (12,6%) ligt onder het Europees gemiddelde (20%). Het is beduidend lager dan in Nederland (32,7%) en ligt ook onder het gemiddelde van Duitsland (14,1%) en Frankrijk (13,5%). Dat er weinig jobs voor laaggeschoolden aanwezig zijn in België, zien we hier ook weerspiegeld in de distributiesector. Het aandeel midden- en hooggeschoolden in de Belgische distributiesector situeren zich met resp. 59% en 28,4% daarentegen wel boven het Europees gemiddelde. De Duitse distributiesector onderscheidt zich door haar kleine percentage aan laaggeschoolde werknemers (14,1%) en hoog percentage middengeschoolden (69,8%). Dergelijke verschillen met de Belgische, Franse en Nederlandse concurrenten – die ook waarneembaar zijn in de verwerkende industrie – maken duidelijk dat de Duitse onderwijsystemen andere doelstellingen nastreven en anders werken dan die van de andere landen. In Duitsland worden beroepsopleidingen gevalideerd en erkend. Hierdoor kan een beroepsopleiding vaak een algemeen diploma vervangen in Duitsland.

Grafiek 2-3: Kwalificatiepeil in de Europese distributiesectoren in 2018

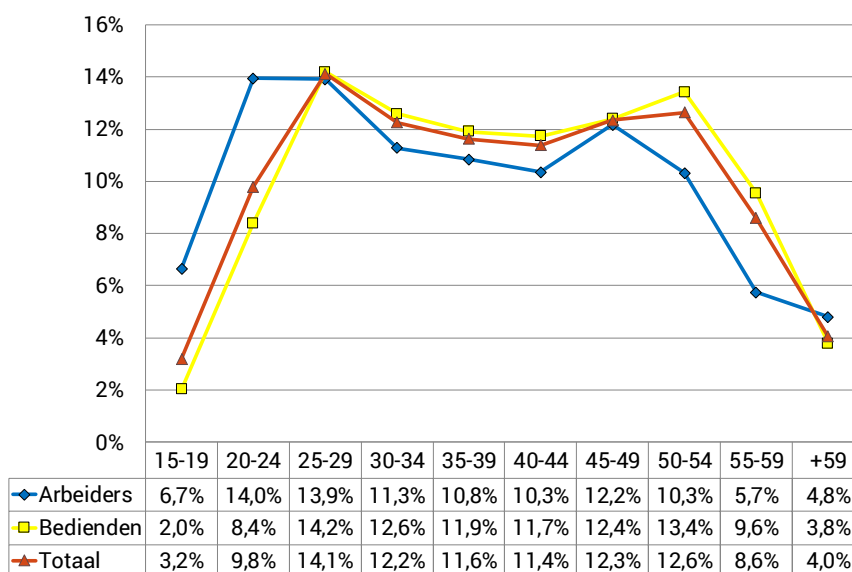
Noot: Gelieve rekening te houden met de lage betrouwbaarheid van de gegevens. De betrouwbaarheid van een belangrijk gedeelte van de cijferdata was ontoereikend met als gevolg dat deze data uit de analyse werden verwijderd.
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

2.3 Leeftijdsstructuur van de werkgelegenheid

De twee onderstaande grafieken brengen aan het licht dat er slechts kleine verschillen zijn in de leeftijdsstructuur volgens het beroepsstatuut en het geslacht van de werknemers voor de hele distributiesector (Nace 45, 46 en 47). Als we de subsectoren afzonderlijk bekijken, zijn er meer verschillen waarneembaar, en dan voornamelijk in de distributie van motorvoertuigen (Nace 45)

Uit onderstaande grafiek blijkt dat de bedienden als gevolg van hun hoger opleidingsniveau iets later op de arbeidsmarkt terecht komen dan de arbeiders. Het aandeel min 25-jarigen is 20,7% bij de arbeiders en 10,4% bij de bedienden. Aangezien de bedienden later dan de arbeiders toetreden tot de arbeidsmarkt, kunnen we verwachten dat zij de arbeidsmarkt later zullen verlaten. Het is dan ook logisch dat het aandeel 45-plussers bij de bedienden hoger ligt dan bij de arbeiders. Ook het aandeel 25 tot 44-jarigen ligt hoger bij de bedienden.

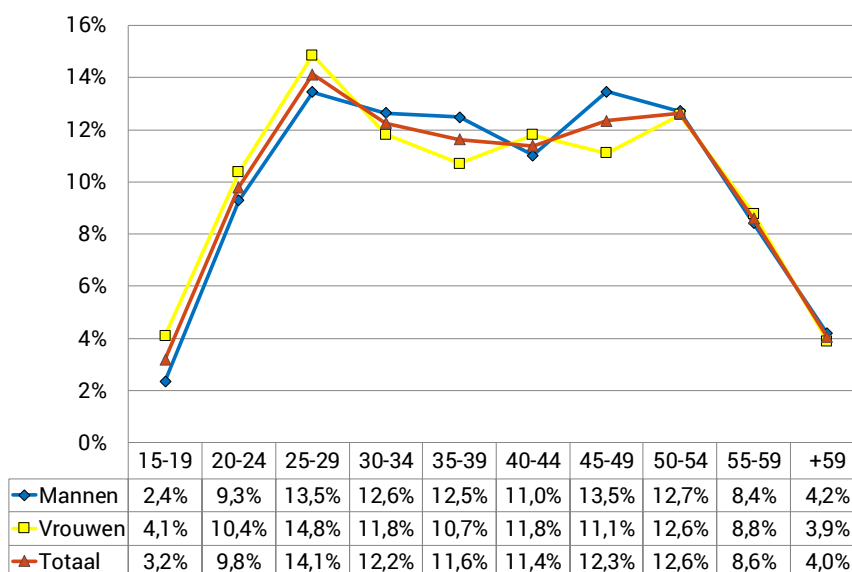
In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is het leeftijdsverschil tussen arbeiders en bedienden duidelijker dan in de andere subsectoren van de distributiesector. Bedienden komen duidelijk veel later op de arbeidsmarkt, slechts 13,7% is jonger dan 30 jaar, tegenover 37,8% bij de arbeiders. De bedienden zijn dan weer veel sterker vertegenwoordigd in de categorie 30 tot 50 jaar en bij de 50-plussers. In de groothandel (Nace 46) treden bedienden ook iets later toe tot de sector en verlaten ze de sector ook later dan de arbeiders. Dit geldt niet voor de detailhandel waar de groep van 50-plussers ongeveer even sterk is vertegenwoordigd bij de arbeiders als de bedienden. De detailhandel (Nace 47) is duidelijk de jongste industrie: 43,1% van de arbeiders en 31,7% van de bedienden zijn jonger dan 30 jaar. De twintigers zijn bij de arbeiders de grootste groep, terwijl de 35 tot 50-jarigen bij de bedienden met 44,8% de belangrijkste groep uitmaken.

Grafiek 2-4: Leeftijdsstructuur naar beroepsstatuut van de werknemers in de distributiesector in 2018

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

De grafiek hieronder toont dat de leeftijdsstructuur voor mannen en vrouwen vrij gelijkaardig is. Bij de jongere werknemers zijn er weinig verschillen, maar er zijn iets meer jonge vrouwen van 15 tot 30 jaar tewerkgesteld dan gemiddeld. De mannen zijn dan weer iets meer vertegenwoordigd in de categorie 30 tot 50 jaar.

In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) zijn er relatief meer jonge mannen (min 30-jarigen) dan jonge vrouwen tewerkgesteld. Het omgekeerde geldt voor de leeftijdsgroep van 50-plussers. In de groothandel en detailhandel is de leeftijdsstructuur van mannen en vrouwen meer gelijklopend, met in de detailhandel wel een hoger aandeel 35- tot 50-jarige mannen.

Grafiek 2-5: Leeftijdsstructuur naar geslacht van de werknemers in de distributiesector in 2018

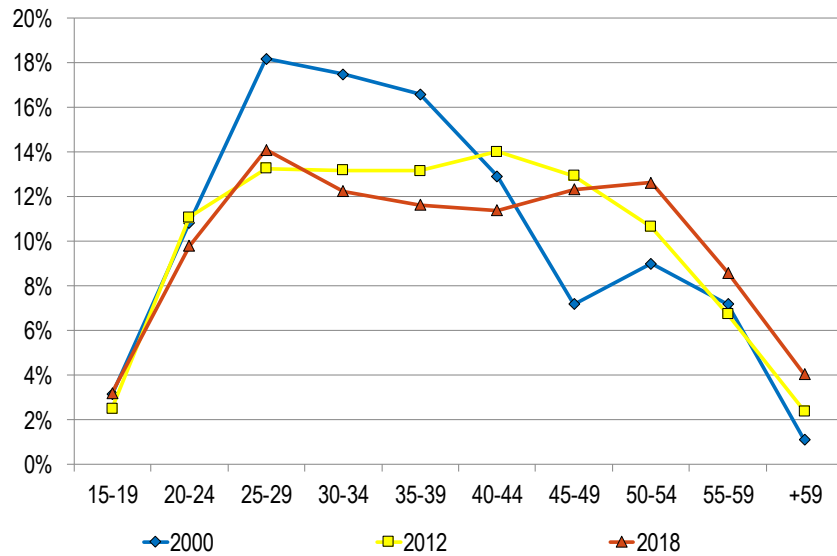
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Een terugblik op de leeftijdsstructuur van de werknemers in de distributiesector gedurende de afgelopen jaren, brengt aan het licht dat de gemiddelde leeftijd duidelijk stijgt. Het aandeel 25 tot 29-jarigen lag in 2000 (18,2%) hoger dan in 2018 (14,1%), maar in vergelijking met 2012 is evenwel een inhaalbeweging merkbaar. Het aandeel 25 tot 39-jarigen was 52,3% in 2000 en nog slechts 38% in 2018. Het percentage 45-plussers in de werkgelegenheid is dan weer sterk toegenomen ten opzichte van het jaar 2000, van 24,5% naar 37,6%. De veroudering van de werknemers is enerzijds voor een groot deel te wijten aan de vergrijzing, maar anderzijds ook aan de verhoging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor pensioenen en stelsels zoals het Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag en landingsbanen (cf. 3.7). De wettelijke pensioenleeftijd voor vrouwen werd in 2009 gelijkgetrokken met deze voor mannen, nl. tot 65 jaar. In 2025 en 2030 zal de wettelijke pensioenleeftijd verder worden opgetrokken tot respectievelijk 66 en 67 jaar. In het regeerakkoord 2014-2019 werd opgenomen dat in overleg met de sociale partners specifieke pensioenmaatregelen zullen getroffen worden voor zware beroepen in de privésector (werknemers en zelfstandigen) en de openbare sector. Op 12 september 2016 hebben de leden van het Nationaal Pensioencomité een rapport goedgekeurd dat vier categorieën van criteria definieert: belastende arbeidsomstandigheden door fysieke inconvenïenten gelinkt aan de werkomgeving of ingevolge de fysieke belasting; belastende werkorganisatie; belasting door verhoogde veiligheidsrisico's; belasting van mentale of emotionele aard. Voorlopig bestaat er echter nog geen lijst van zware beroepen of invulling van de pensioenleeftijd voor zware beroepen. De onderhandelingen in comité A over de zware beroepen voor de publieke sector zijn afgelopen. Het akkoord dat daar werd afgesloten (zonder ACOD) werd evenwel niet goedgekeurd door de ministerraad.

Ook de voorwaarden voor vervroegd pensioen werden verder verstrengd. De leeftijd voor vervroegd pensioen lag in 2000 op 60 jaar en werd in de periode 2013-2018 jaarlijks met een half jaar opgetrokken. De loopbaanvoorwaarden stegen van 26 jaar in 2000 tot 42 jaar in 2019. In 2019 geldt een minimumleeftijd van 63 jaar en een minimum loopbaan van 42 jaar om in aanmerking te komen voor vervroegd pensioen. Het vervroegd pensioen kan uitzonderlijk ingaan op 60 of 61-jarige leeftijd op voorwaarde dat de desbetreffende persoon een loopbaan van respectievelijk 44 of 43 jaar kan voorleggen⁶.

Voor het jaar 2018 stellen we vast dat binnen de groep van werknemers jonger dan 40 jaar de groep van 25 tot 29-jarigen het grootste aandeel uitmaakt met quasi 14,1%. Bij de werknemers ouder dan 40 jaar is de groep 50 tot 54-jarigen met 12,6% het grootst en dit op de voet gevolgd door de 45 tot 49-jarigen met 12,3%. Als gevolg van de hervorming van de enquête naar de arbeidskrachten vanaf 2017 zijn de cijfers niet vergelijkbaar met de voorgaande jaren en kunnen we dus moeilijk uitspraken doen over de evolutie.

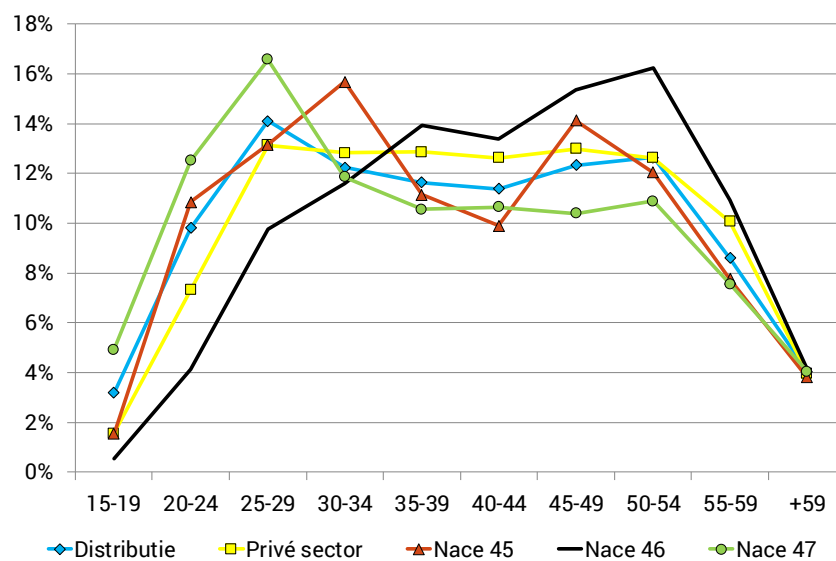
⁶<https://www.socialsecurity.be/citizen/nl/pensioen/je-pensioen-als-werknemer/vervroegd-pensioen-werknemer>,
<http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/benefits/retirement/age/paginas/default.aspx>

Grafiek 2-6: Ontwikkeling van de leeftijdsstructuur in de distributiesector

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Ondanks de veroudering van de werknemers in de distributiesector, loopt de leeftijdsstructuur nog niet gelijk met die van de economie in haar geheel. Voornamelijk in de detailhandel (34%) en in mindere mate in de distributie van motorvoertuigen (25,6%) zijn meer min 30-jarigen tewerkgesteld dan in de hele privésector (22%). Het aandeel 40-plussers en 50-plussers ligt dan weer hoger in de privésector. De leeftijdsstructuur van de groothandel komt meer in de buurt van die van de hele economie. De groothandel heeft met 60,1 procent veertigplussers een gemiddeld ouder personeelsbestand dan in de andere subsectoren van de distributie, alsook dan de hele privésector.

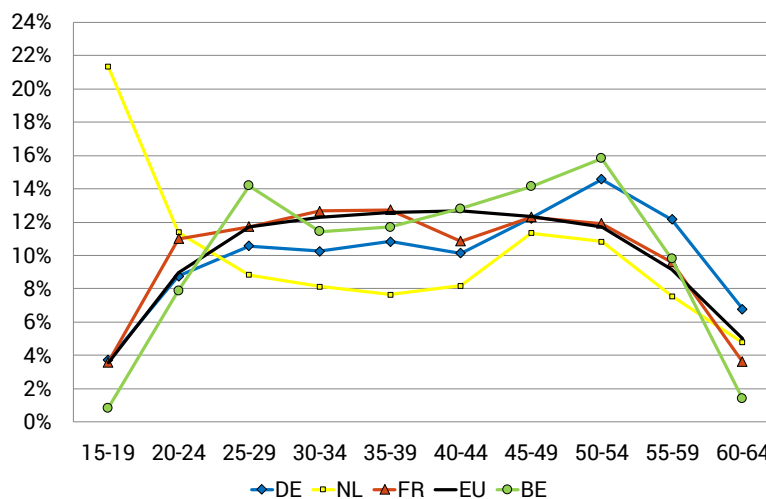
Grafiek 2-7: Vergelijking van de leeftijdsstructuur in 2018

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

De leeftijdsstructuur van de distributiesector in de EU28 komt, met uitzondering van het lager aandeel 25-29 jarigen, vrij goed overeen met dat van België tot de leeftijd van 40 jaar. Vanaf dan ligt de leeftijdsgroep 45 tot 60-jarigen beduidend hoger dan in de EU om vanaf 60 jaar een duik naar beneden te nemen, en dus zichtbaar onder het EU-gemiddelde te belanden. Dit laatste verschijnsel is geen typisch sectorieel fenomeen. Belgen gaan in vergelijking met andere inwoners van rijke landen jong op pensioen. Volgens cijfers van de Oeso gingen mannen in 2016 gemiddeld op 61,3-jarige leeftijd op pensioen, terwijl vrouwen gemiddeld nog voor hun 60ste levensjaar (59,6 jaar)⁷ op pensioen gaan. In deze context hebben de opeenvolgende Belgische regeringen sinds het generatiepact in 2005 steeds verdergaande maatregelen genomen om de pensioenleeftijd (cf. supra) of de toetreding tot het SWT-stelsel (cf. 3.7) van alle Belgische werknemers te verhogen.

Wat opvalt in de internationale vergelijking, is dat de Nederlandse distributiesector veel meer tieners en jonge twintigers tewerkstelt dan de buurlanden en de EU28. Het aandeel van de werknemers van 15 tot 19 jaar (21,3%) ligt in Nederland bijna zeventwintig keer zo hoog als in België (0,8%). Het is enkel in de detailhandel (Nace 47) dat er zo een groot aandeel tieners tewerkgesteld is (32,1%). In de groothandel (Nace 46) is de leeftijdsstructuur in Nederland het meest gelijklopend met de buurlanden. In Duitsland zijn er relatief meer oudere werknemers (voornamelijk 55-plussers) en relatief minder werknemers van 25 tot 44 jaar tewerkgesteld dan in België en de buurlanden, uitgezonderd Nederland. Dit laatste geldt voor alle subsectoren van de distributiesector.

Grafiek 2-8: Leeftijdsstructuur van de werknemers in de Europese distributiesectoren in 2018

Noot: Gelieve rekening te houden met de lage betrouwbaarheid van de gegevens. De betrouwbaarheid van een belangrijk gedeelte van de cijferdata was ontoereikend met als gevolg dat deze data uit de analyse werden verwijderd.

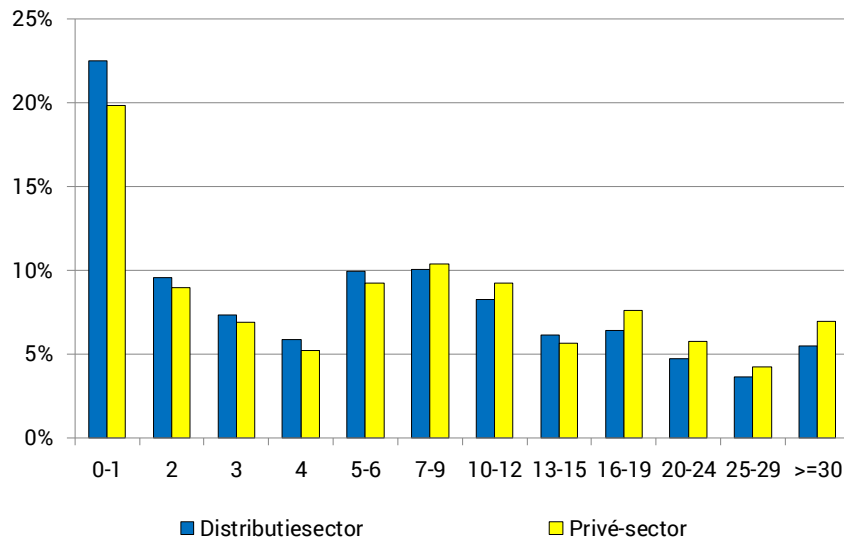
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

⁷ De Tijd (5/12/2017) "Belg nog altijd jong met pensioen", consulteerbaar via: <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie-federaal/Belg-nog-altijd-jong-met-pensioen/9959726>

2.4 Anciënniteit van de werknemers in de onderneming

De enquête naar de structuur en verdeling van de lonen⁸ toont aan dat 65,3% van de werknemers uit de distributiesector in 2018 minder dan 10 jaar anciënniteit had in de huidige onderneming. In de privésector is dit percentage iets lager, t.w. 60,5%. In de detailhandel (Nace 47) is de anciënniteit het laagst: 68,6% van de werknemers had in 2018 minder dan 10 jaar anciënniteit in de onderneming.

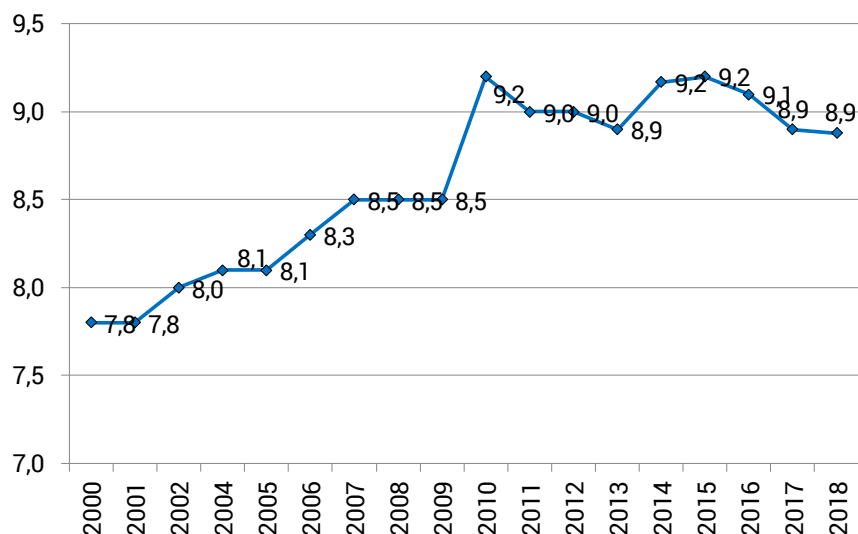
Grafiek 2-9: Percentage werknemers met x jaar anciënniteit in de onderneming in 2018

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquête naar de structuur en verdeling van de lonen (Statistics Belgium – fod Economie)

De gemiddelde anciënniteit van het personeel in de distributiesector was 8,9 jaar in 2018. Dit is lager dan gemiddeld in de privésector (10 jaar). Sinds 2000 is de gemiddelde anciënniteit geleidelijk aan gestegen, maar vanaf 2016 gaat dit licht in dalende lijn. In 2018 bereikt de anciënniteit evenwel een status quo tgv. 2017.

⁸ De enquête naar structuur en verdeling van de lonen wordt jaarlijks uitgevoerd door de Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium. Er wordt gedetailleerde informatie opgevraagd betreffende de werknemers en hun loon- en arbeidsduurgegevens. Werknemers zijn enkel zij die door een arbeidscontract aan de onderneming verbonden zijn (arbeiders, bedienden en kaderleden). Uitzendkrachten, zelfstandigen, ... zijn dus uitgesloten. De ondernemingen zijn lokale eenheden, dit zijn alle vestigingen van een onderneming waar een economische activiteit wordt uitgeoefend, die men geografisch kan identificeren door een adres (dus niet op niveau van de hoofdzetel).

Grafiek 2-10: Ontwikkeling van de gemiddelde anciënniteit binnen eenzelfde onderneming in de distributiesector (in jaren)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquête naar de structuur en verdeling van de lonen (Statistics Belgium – fod Economie)

De onderstaande tabel toont dat de gemiddelde anciënniteit in de distributie van motorvoertuigen en de detailhandel in 2018 ongeveer even hoog was, met in de detailhandel de gemiddeld laagste anciënniteit. Dit kan worden verklaard doordat er gemiddeld meer jongere werknemers zijn tewerkgesteld in de sector (cf. 2.3). De werknemers in de groothandel bezitten met 10 jaar de gemiddeld hoogste anciënniteit. Na uitsplitsing naar beroepsstatuut blijkt dat arbeiders in de distributiesector gemiddeld iets meer dan een jaar minder anciënniteit hebben. Zoals bleek uit Grafiek 2-9 is de anciënniteit in de distributiesector lager dan gemiddeld in de privésector. Bovendien ligt de anciënniteit ook duidelijk lager dan in de industrie, waar werknemers gemiddeld 12,1 jaar anciënniteit hebben.

Tabel 2-4: Gemiddelde anciënniteit in de distributiesector in 2018

Sector	Gem. anciënniteit	Arbeiders	Bedienden
45 Groot- en detailhandel motorvoertuigen	8,7	8,2	9,1
46 Groothandel	10,0	9,6	10,1
45, 46, 47 Distributie	8,9	7,9	9,2
47 Detailhandel	8,4	6,6	8,8
Privésector	10,0	9,1	10,5
10 t.e.m. 33 Verwerkende industrie	12,1	12,4	11,9

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquête naar de structuur en verdeling van de lonen (Statistics Belgium – fod Economie)

3 Organisatie van het werk in de distributiesector

Iedere sector kent een verschillende organisatie van het werk die inherent is aan wat er in de sector wordt geproduceerd. In wat hierna volgt bekijken we o.a. in welke mate men voor de organisatie van het werk in de distributiesector gebruik maakt van deeltijdarbeid, tijdelijke arbeidsplaatsen, ploeg-, nacht-, weekend- en thuiswerk, brugpensioering, tijdelijke werkloosheid en tijdskrediet.

3.1 Deeltijdarbeid

Om de omvang van het deeltijdwerk in te schatten, baseren we ons op de resultaten van de enquêtes naar de arbeidskrachten. Deze steunen op een representatieve steekproef gedurende een bepaalde referentieperiode.

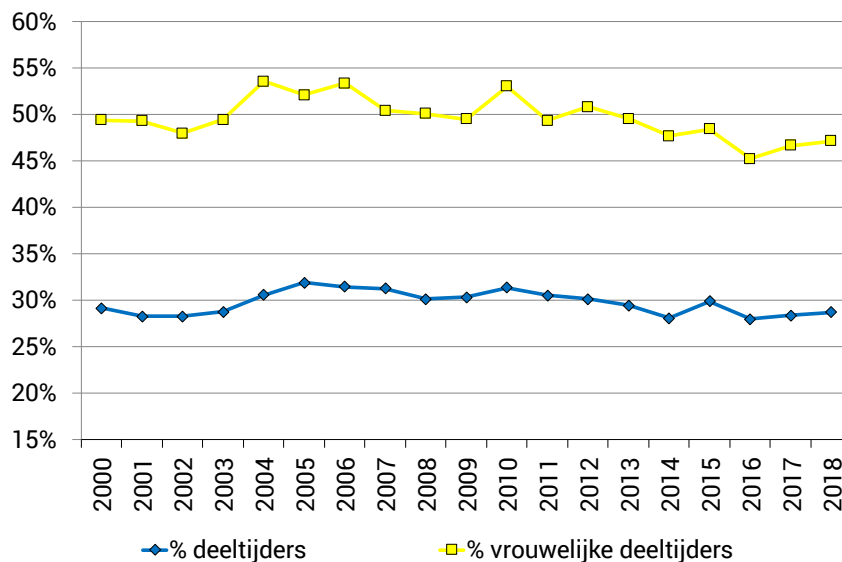
De enquêtes worden in verschillende landen van de Europese Unie gehouden a.d.h.v. een gemeenschappelijke vragenlijst en volgens een geharmoniseerde methodologie. Het voordeel is dus dat de landen van de EU kunnen worden vergeleken, wat niet kan op basis van nationale administratieve bestanden, aangezien deze het resultaat zijn van bijzondere nationale wetgevende, administratieve of regelgevende bepalingen.

Aangezien de enquête naar de arbeidskrachten sinds 2017 grondig is hervormd, zorgt dit voor een breuk in de resultaten. Hierna bespreken we om die reden de periode 2017-2018 apart van het verleden.

De deeltijdarbeid in de distributiesector is in de periodes 2000-2016 niet toegenomen en de schommelingen bleven beperkt. Deeltijdarbeid maakte in 2000 29,1% uit van de totale werkgelegenheid, in 2016 is de deeltijdarbeid in de distributiesector goed voor 28%. Er is wel een kleine toename in de periode 2004-2005 en 2009-2010 tot meer dan 31% deeltijdarbeiders.

In 2018 maakt 28,7% van de werknemers in de distributiesector gebruik van deeltijdarbeid, wat quasi hetzelfde is als in 2017. Iets minder dan de helft (47,2%) van de vrouwelijke werknemers werkt deeltijds.

Grafiek 3-1: Ontwikkeling van het aandeel van deeltijdarbeid (Nace 45, 46, 47)

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingenmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Uit een verdeling naar geslacht en beroepsstatuut blijkt dat vooral vrouwen deeltijds werken. 45,6% van de vrouwelijke bedienden en 56,8% van de arbeidsters werkten in 2018 deeltijds, tegenover slechts 10,6% van de mannelijke bedienden en 14,3% van de arbeiders. Binnen de arbeidersgroep is tussen 2017 en 2018 de stijging van het aantal vrouwelijke deeltijders van 48,8% tot 56,8% opvallend, terwijl het aantal mannelijke deeltijders afkalt van 16,7% tot 14,3%. Bij de vrouwen zijn de schommelingen ook het grootst bij de conjuncturomslag. Tussen 2013 en 2014 wordt bij de arbeidsters een daling van het aantal deeltijders van ongeveer 10% opgemerkt⁹.

Tabel 3-1: Aandeel van de voltijd- en deeltijdwerknemers in het totale personeelsbestand van de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

		Voltijds																		
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arbeiders	Mannen	90,3%	92,4%	91,3%	90,6%	91,4%	87,9%	90,3%	86,6%	90,6%	89,3%	86,3%	85,8%	87,4%	89,8%	88,1%	88,0%	87,5%	83,3%	85,7%
	Vrouwen	45,5%	46,5%	47,0%	44,0%	40,0%	42,9%	36,8%	42,3%	46,1%	43,8%	40,8%	42,6%	45,0%	40,9%	51,6%	42,7%	52,2%	51,2%	43,2%
	Totaal	79,6%	80,7%	80,2%	79,3%	79,1%	76,8%	77,7%	75,6%	79,6%	77,0%	76,0%	75,2%	77,6%	77,3%	78,8%	77,7%	79,2%	75,4%	74,6%
Bedienden	Mannen	93,3%	93,7%	92,2%	92,1%	93,2%	89,8%	91,7%	89,6%	91,5%	90,7%	90,1%	89,1%	89,4%	91,2%	91,6%	88,5%	88,3%	89,4%	89,4%
	Vrouwen	51,4%	51,5%	52,9%	51,6%	47,4%	48,7%	48,1%	50,8%	50,4%	51,5%	47,9%	51,9%	49,9%	52,0%	52,4%	52,8%	55,1%	53,7%	54,4%
	Totaal	67,1%	67,7%	68,2%	68,0%	65,6%	64,9%	65,0%	65,9%	66,4%	67,1%	65,7%	67,3%	66,6%	68,0%	69,3%	67,4%	69,4%	70,3%	70,2%
Totaal	Mannen	91,9%	93,1%	91,8%	91,5%	92,4%	89,0%	91,1%	88,3%	91,1%	90,1%	88,5%	87,7%	88,5%	90,6%	90,2%	88,3%	88,0%	87,2%	88,1%
	Vrouwen	50,6%	50,7%	52,0%	50,5%	46,4%	47,9%	46,6%	49,6%	49,9%	50,5%	47,0%	50,7%	49,2%	50,5%	52,3%	51,6%	54,8%	53,3%	52,8%
	Totaal	70,9%	71,7%	71,7%	71,2%	69,4%	68,1%	68,6%	68,7%	69,9%	69,7%	68,6%	69,5%	69,9%	70,5%	71,9%	70,1%	72,0%	71,6%	71,3%
		Deeltijds																		
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arbeiders	Mannen	9,7%	7,6%	8,7%	9,4%	8,6%	12,1%	9,7%	13,4%	9,4%	10,7%	13,7%	14,2%	12,6%	10,2%	11,9%	12,0%	12,5%	16,7%	14,3%
	Vrouwen	54,5%	53,5%	53,0%	56,0%	60,0%	57,1%	63,2%	57,7%	53,9%	56,2%	59,2%	57,4%	55,0%	59,1%	48,4%	57,3%	47,8%	48,8%	56,8%
	Totaal	20,4%	19,3%	19,8%	20,7%	20,9%	23,2%	22,3%	24,4%	20,4%	23,0%	24,0%	24,8%	22,4%	22,7%	21,2%	22,3%	20,8%	24,6%	25,4%
Bedienden	Mannen	6,7%	6,3%	7,8%	7,9%	6,8%	10,2%	8,3%	10,4%	8,5%	9,3%	9,9%	10,9%	10,6%	8,8%	8,4%	11,5%	11,7%	10,6%	10,6%
	Vrouwen	48,6%	48,5%	47,1%	48,4%	52,6%	51,3%	51,9%	49,2%	49,6%	48,5%	52,1%	48,1%	50,1%	48,0%	47,6%	47,2%	44,9%	46,3%	45,6%
	Totaal	32,9%	32,3%	31,8%	32,0%	34,4%	35,1%	35,0%	34,1%	33,6%	32,9%	34,3%	32,7%	33,4%	32,0%	30,7%	32,6%	30,6%	29,7%	29,8%
Totaal	Mannen	8,1%	6,9%	8,2%	8,5%	7,6%	11,0%	8,9%	11,7%	8,9%	9,9%	11,5%	12,3%	11,5%	9,4%	9,8%	11,7%	12,0%	12,8%	11,9%
	Vrouwen	49,4%	49,3%	48,0%	49,5%	53,6%	52,1%	53,4%	50,4%	50,1%	49,5%	53,0%	49,3%	50,8%	49,5%	47,7%	48,4%	45,2%	46,7%	47,2%
	Totaal	29,1%	28,3%	28,3%	28,8%	30,6%	31,9%	31,4%	31,3%	30,1%	30,3%	31,4%	30,5%	30,1%	29,5%	28,1%	29,9%	28,0%	28,4%	28,7%

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingenmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Het aandeel van de deeltijdse arbeid in 2018 is met 28,7% in de distributiesector duidelijk hoger dan het aandeel deeltijdse arbeid in de verwerkende industrie (12,3%). Het hoge percentage vrouwen dat actief is in de distributiesector (47,2% in 2017), en in het bijzonder in de detailhandel (63,8%), is deels het gevolg en deels de oorzaak hiervan. Enerzijds zijn vrouwen meer aangetrokken dan mannen door deeltijdse betrekkingen en zullen dus vaker actief zijn in de sectoren waar deze betrekkingen voor handen zijn. Anderzijds zullen sectoren waar veel vrouwen actief zijn vaker deeltijdse betrekkingen moeten aanbieden op vraag van de belanghebbenden.

Het hoge aandeel deeltijdse arbeid in de distributiesector, is voornamelijk te wijten aan het zeer hoge aandeel deeltijdarbeid in de detailhandel (Nace 47). Dit aandeel was in de periode 2000-2016 vrij stabiel en bedroeg 40,7% in 2018. In de groothandel (Nace 46) en de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) schommelde het aandeel deeltijders meer in de periode 2000-2016. In de groothandel steeg het aandeel van 11,5% in 2000 tot 18,9% in 2005, om daarna weer te dalen tot 14,1%. Het aandeel was nog lager in de distributie van motorvoertuigen (Nace 45), waar het schommelde tussen de 8,9% en 14,9%. In 2018 bedroeg het aandeel deeltijdarbeid in de distributie van motorvoertuigen 12,3%, ongeveer 2 procentpunt lager dan in 2017. Ook in de groothandel nam het aandeel deeltijders tussen

⁹ Deze daling zou enkel aan statistische redenen te wijten kunnen zijn. Het aantal gegevens uit de EAK (Statistics Belgium) voor de arbeidsters van Nace 45 en 46 ligt voor het jaar 2014 immers 5000 eenheden lager en kan bijgevolg niet worden geïnterpreteerd.

2017 en 2018 af van 13,5% tot 12,2%. In alle drie de subsectoren zijn het voornamelijk de vrouwen die deeltijds werken, met opnieuw het hoogst aandeel in de detailhandel.

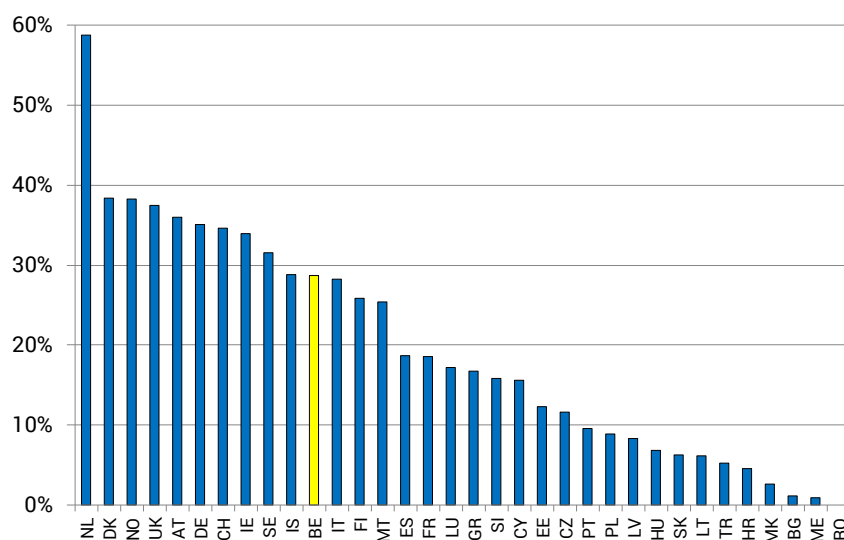
Tabel 3-2: Aandeel van de deeltijdwerknemers in het totale personeelsbestand van de subsectoren in de distributiesector in 2018

Sector	Deeltijdse	Procent sector
45: Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	7.733	12,3%
46: Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	18.958	12,2%
47: Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	122.337	40,7%
Totaal distributie (45, 46, 47)	149.027	28,7%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Met een aandeel van 28,7% deeltijdse werknemers in de distributiesector (Nace 45, 46 en 47) scoort België hoger dan Frankrijk (17,3%). Nederland is met 58,8% de koploper. Dit is niet enkel het geval in de distributiesector, maar ook in andere sectoren zoals de voedingssector. De meeste landen uit Zuid, Midden- en Oost-Europa kennen een deeltijdarbeid (ver) onder de 20%. De belangrijkste uitzonderingen hierop zijn Oostenrijk en Zwitserland, waar de deeltijdarbeid respectievelijk 38,4% en 35,1% bedraagt.

Grafiek 3-2: Aandeel van de deeltijdarbeid in de Europese distributiesector in 2018 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

3.2 Aantal arbeidsuren per week

De onderstaande gegevens hebben betrekking op het aantal uren dat een voltijder en een deeltijder gewoonlijk werken per week. Het gaat hier om het gemiddelde aantal uren dat een persoon¹⁰ normaliter in een volledige week (zonder feestdagen) werkt. Hierin zijn alle uren - dus ook de al dan niet betaalde overuren - inbegrepen die een persoon normaal gezien werkt, maar niet de tijd voor de verplaatsing van en naar het werk en evenmin de pauze voor de hoofdmaaltijd (meestal 's middags).

¹⁰ De steekproef bij de enquête naar arbeidskrachten wordt genomen uit leden van privéhuishoudens van 15 jaar of ouder. Ook zelfstandigen, studentenarbeid en interimarbeid zijn hierin verwerkt.

Volgens de enquête naar arbeidskrachten werkte een voltijder in de Belgische distributiesector in 2018 gemiddeld 39,2 uur per week. Het aantal gepresteerde uren per week door een voltijder is tussen 1997 en 2016 nauwelijks veranderd en altijd rond 40 uur per week blijven schommelen. In 2018 werkten de voltijdse arbeiders gemiddeld wel iets minder lang dan in 2017 met 38,5 uur. Ookde voltijdse bedienden werkten iets minder lang met 39,4 uur per week. De werkweek van een voltijder is het kortst in de detailhandel (Nace 47), t.w. 38,2 uur per week.

Tabel 3-3: Gewoonlijke gemiddelde wekelijkse arbeidsduur naar geslacht, statuut en arbeidsregeling in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

		Voltijds														
		2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arbeiders	Mannen	38,9	38,9	38,91	39,1	38,7	38,7	39,3	38,7	38,8	39,0	38,9	39,0	39,1	39,1	38,7
	Vrouwen	38,0	37,3	38,2	37,8	38,0	38,4	38,0	38,9	37,7	38,5	38,2	37,8	38,0	37,3	37,6
	Totaal	38,8	38,7	38,8	38,9	38,6	38,7	39,1	38,8	38,6	38,9	38,8	38,9	38,9	38,8	38,5
Bedienden	Mannen	40,9	40,9	41,31	41,4	41,1	41,1	40,8	41,1	41,2	41,0	41,1	40,4	40,6	41,1	40,4
	Vrouwen	38,5	38,4	38,21	38,5	38,3	38,4	38,9	38,5	38,7	38,8	38,9	38,4	38,9	38,1	38,0
	Totaal	39,7	39,8	39,9	40,0	39,8	39,9	40,0	40,0	40,1	40,0	40,2	39,5	39,8	39,9	39,4
Totaal	Mannen	40,0	40,1	40,3	40,4	40,2	40,2	40,2	40,2	40,1	40,2	40,3	39,8	40,0	40,4	39,8
	Vrouwen	38,4	38,3	38,2	38,5	38,3	38,4	38,8	38,6	38,5	38,8	38,8	38,3	38,8	38,0	38,0
	Totaal	39,4	39,4	39,6	39,7	39,5	39,5	39,8	39,6	39,6	39,7	39,8	39,3	39,5	39,6	39,2
		Deeltijds														
		2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arbeiders	Mannen	21,4	22,8	22,0	21,7	21,9	23,1	22,0	22,2	22,8	23,6	22,2	23,4	21,4	23,9	21,3
	Vrouwen	19,6	20,0	19,5	20,6	20,3	20,9	21,2	19,7	20,5	21,2	20,7	20,7	21,6	22,8	21,8
	Totaal	20,2	21,1	20,3	21,0	20,8	21,7	21,6	20,8	21,5	22,0	21,3	21,8	21,5	23,3	21,6
Bedienden	Mannen	23,8	21,8	23,3	24,6	23,4	23,1	24,7	23,7	24,7	24,1	23,8	24,9	24,2	24,9	23,9
	Vrouwen	23,4	23,7	24,2	24,2	23,8	24,0	24,5	24,1	24,6	25,0	24,5	24,8	24,7	25,6	25,0
	Totaal	23,4	23,4	24,1	24,2	23,8	23,9	24,5	24,1	24,6	24,9	24,4	24,8	24,6	25,5	24,8
Totaal	Mannen	22,4	22,2	22,7	23,1	22,7	23,1	23,4	23,0	23,8	23,8	23,0	24,3	23,0	24,4	22,8
	Vrouwen	22,8	23,1	23,5	23,6	23,3	23,5	24,0	23,4	23,9	24,4	23,9	24,2	24,2	25,2	24,5
	Totaal	22,7	23,0	23,4	23,5	23,2	23,4	23,9	23,4	23,9	24,3	23,7	24,2	24,0	25,1	24,2
		Totaal														
		2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arbeiders	Mannen	37,3	37,0	37,4	36,8	37,2	37,1	37,0	36,5	36,7	37,4	37,0	37,2	36,8	36,8	36,7
	Vrouwen	28,0	27,4	26,4	27,9	28,4	28,5	28,1	28,0	28,2	28,2	29,7	28,0	30,2	30,3	29,4
	Totaal	35,1	34,6	34,8	34,6	35,0	34,8	35,0	34,4	34,8	35,1	35,1	35,1	35,3	35,3	34,9
Bedienden	Mannen	39,7	39,0	39,9	39,6	39,6	39,4	39,3	39,3	39,4	39,5	39,7	38,6	38,6	39,5	38,8
	Vrouwen	31,1	30,9	30,9	31,5	31,1	31,4	31,4	31,6	31,6	32,2	32,0	32,0	32,5	32,5	32,2
	Totaal	34,2	34,0	34,3	34,6	34,4	34,6	34,7	34,8	34,9	35,2	35,3	34,7	35,1	35,7	35,2
Totaal	Mannen	38,5	38,1	38,8	38,4	38,6	38,5	38,3	38,1	38,3	38,7	38,6	38,0	37,9	38,5	38,1
	Vrouwen	30,7	30,4	30,3	31,0	30,8	31,0	31,0	31,1	31,1	31,6	31,7	31,5	32,2	32,2	31,8
	Totaal	34,5	34,2	34,5	34,6	34,6	34,6	34,8	34,7	34,9	35,1	35,3	34,8	35,2	35,6	35,1

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

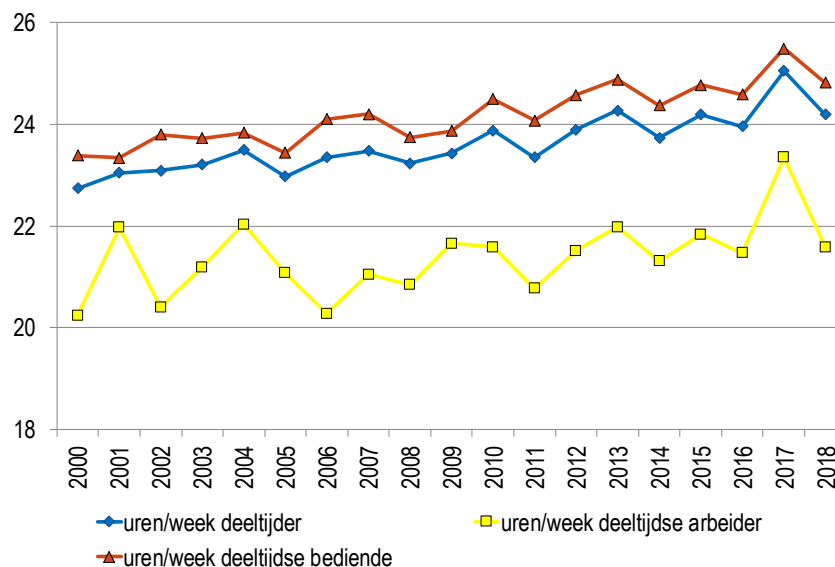
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Deeltijdse werknemers hebben in de periode 1997-2013 hun aantal gepresteerde uren zien stijgen van 22,7 naar 24,3 uur. In 2014 is dat aantal opnieuw gedaald tot 23,7 en in 2016 werkte de deeltijdse werknemer gemiddeld 24 uur per week. De methodologie van de enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 hervormd wat zorgt voor een breuk met het verleden. Daarom bespreken we de periode 2017-2018 apart van de voorgaande periode.

In 2018 werkte de deeltijdse werknemer gemiddeld 24,2 uur per week, quasi één uur minder dan in 2017. Deze daling is een algemene trend aangezien deze zich in elke subgroep van deeltijdse werknemers manifesteert ongeacht hun arbeiderstatuut en geslacht. Er kan evenwel een verschil worden vastgesteld in de gemiddelde wekelijkse arbeidsduur naargelang het arbeidsstatuut. Deeltijdse bedienden werken in 2018 gemiddeld langer (24,8 uur per week) dan de deeltijdse arbeiders (21,6 uur per week). Zowel bij de arbeiders als de bedienden presteren de vrouwelijke deeltijders in 2018 meer uren dan hun mannelijke collega's. Bij de bedienden bedraagt dit verschil iets meer dan één uur per week. Voor de subsectoren kunnen we vaststellen dat de werkweek van deeltijders het langst is in de groothandel (Nace 46), gemiddeld 26,9 uur per week.

Met de wet betreffende Werkbaar en Wendbaar Werk werd vanaf 1 oktober 2017 de bijkomende uren dat een deeltijdse werknemer mag presenteren zonder dat hier een overloon op is verschuldigd, voor een deeltijdse werknemer met een variabel uurrooster opgetrokken van 3 uren tot 3 uren en 14 minuten per week in de referentieperiode (te vermenigvuldigen met het aantal weken in de referentieperiode met een maximum van 168 uren = 52*3uren 14 minuten)¹¹. Ondanks deze maatregel is de gemiddelde arbeidsduur van deeltijders in de distributiesector in 2018, met quasi één uur tgv. 2017, afgenomen.

Grafiek 3-3: Gemiddeld aantal door deeltijders in de distributiesector (Nace 45, 46, 47) gewerkte uren in de periode 1997-2018

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

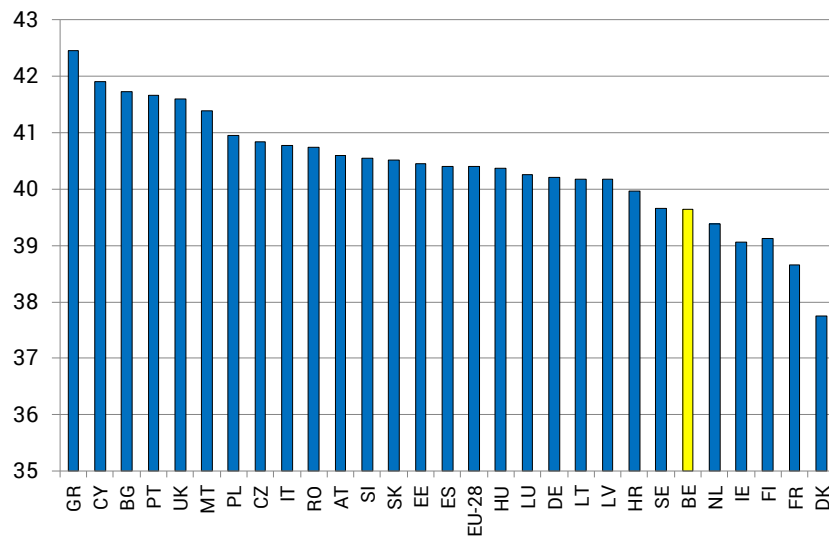
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

België heeft volgens de Eurostat-statistieken een werkweek van om en bij de 39,6 uur voor voltijders (arbeider/bediende) in de distributiesector. Dit is de op vijf na kortste werkweek in de EU. De werkweken zijn nog een beetje korter in Nederland, Ierland, Frankrijk, Finland en Denemarken. De Duitsers kennen een iets langere werkweek van 40,2 uur.

¹¹ Bron: Securex, consulteerbaar

via: https://www.securex.eu/lex-go.nsf/vwReintegrate_nl/516C3AD593707B75C12580FE00364D32?OpenDocument#_ftn1

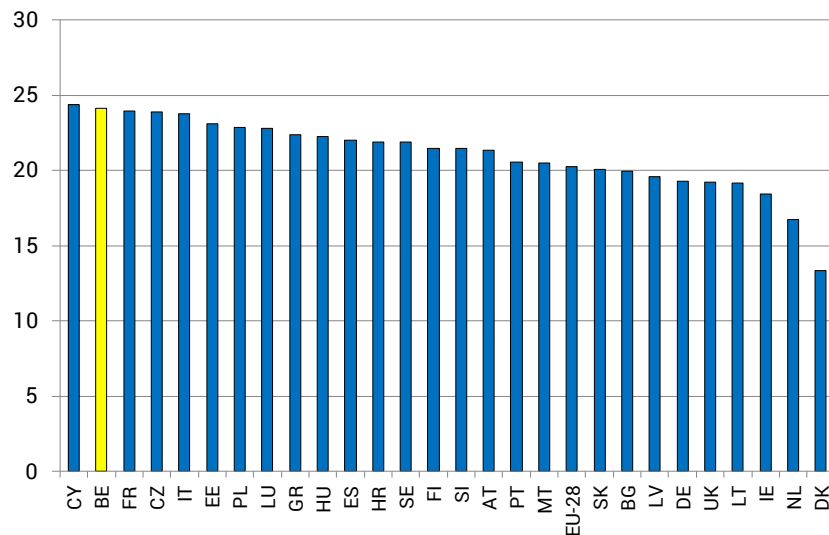
Grafiek 3-4: Gemiddeld aantal uren per week van voltijders in de Europese distributiesectoren in 2018 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar arbeidskrachten (Eurostat)

Volgens de statistieken van Eurostat werken deeltijders in België gemiddeld ongeveer 24,1 uur per week. Binnen de Europese Unie is dit het op één na hoogste cijfer; enkel in Cyprus werken deeltijders langer. In Duitsland en vooral in Nederland is de gemiddelde werkweek van een deeltijder opmerkelijk korter, met respectievelijk slechts 19,2 en 16,8 uur per week.

Grafiek 3-5: Gemiddeld aantal uren per week van deeltijders in de Europese distributiesectoren in 2018 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

3.3 Vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen

In de onderstaande gegevens wordt een onderscheid gemaakt tussen vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen¹². Een baan kan als tijdelijk worden beschouwd als de werkgever en de werknemer hebben afgesproken dat het einde van de arbeidsovereenkomst wordt bepaald door objectieve voorwaarden, zoals een precieze datum, de voltooiing van een opdracht of de terugkeer van de werknemer die tijdelijk werd vervangen.

Als we de periode 2000-2016 van dichterbij bekijken, stellen we vast dat het aandeel tijdelijke jobs de laatste jaren onafgebroken toeneemt en in 2016 de piek van 2011 (9,5%) overschrijdt. De daling van het aantal tijdelijke banen dat zich sinds 2011 doorzette kent een ommeslag vanaf 2014. Noteren we dat vanaf 1 januari 2014 de proefperiode bij een contract van onbepaalde duur werd afgeschaft. Ook in de Vlaamse dienstensector in zijn geheel wordt meer beroep gedaan op contracten van bepaalde duur. Een enquête bij Vlaamse ondernemingen en organisaties van de SERV wijst uit dat tussen 2004 en 2016 een opvallend hoger aandeel respondenten (47,4% in 2016 tgv. 18,7% in 2004) gebruikt maakt van contracten van bepaalde duur¹³.

In 2018 bleef het aandeel banen van onbepaalde duur (vaste arbeidsplaatsen) met 87,7%, tegenover 12,3% voor de banen van bepaalde duur (tijdelijke arbeidsplaatsen) zo goed als onveranderd tgv. 2017. Noteer dat sinds 1 mei 2018 nieuwe opzegtermijnen van kracht zijn op zowel contracten van bepaalde en onbepaalde duur. Met de wet van 26 maart 2018 betreffende de versterking van de economische groei en de sociale cohesie¹⁴ wordt de duur van de opzegtermijnen die de werkgever tijdens de eerste 6 maanden na de indiensttreding dient te respecteren, neerwaarts aangepast. Deze maatregel beoogt de afschaffing van de hierboven vermelde proefperiode te compenseren¹⁵.

¹² Alle contracten van vaste of tijdelijke aard zijn hierin opgenomen, ook studentenarbeid en uitzendarbeid.

¹³ SERV, rapport "uitzendarbeid en flexibiliteit", enquête bij ondernemingen en organisaties in Vlaanderen, juni 2017

¹⁴ https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2018032601

¹⁵ Meer informatie op www.securex.be

Tabel 3-4: Vaste en tijdelijke banen in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

	Vaste banen			Tijdelijke banen		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
2000	93,0%	92,3%	92,6%	7,3%	7,7%	7,4%
2001	92,7%	90,8%	91,7%	7,3%	9,2%	8,3%
2002	93,6%	92,4%	93,0%	6,4%	7,6%	7,0%
2003	93,0%	91,2%	92,1%	7,0%	8,8%	7,9%
2004	94,0%	92,2%	93,1%	6,0%	7,8%	6,9%
2005	92,8%	92,4%	92,6%	7,2%	7,6%	7,4%
2006	93,1%	92,7%	92,9%	6,9%	7,3%	7,1%
2007	92,6%	90,9%	91,7%	7,4%	9,1%	8,3%
2008	93,5%	91,4%	92,4%	6,5%	8,6%	7,6%
2009	92,8%	91,1%	91,9%	7,2%	8,9%	8,1%
2010	93,0%	91,7%	92,4%	7,0%	8,3%	7,6%
2011	91,5%	89,4%	90,5%	8,5%	10,6%	9,5%
2012	92,9%	90,2%	91,6%	7,1%	9,8%	8,4%
2013	92,0%	91,3%	91,7%	8,0%	8,7%	8,3%
2014	92,4%	90,2%	91,3%	7,6%	9,8%	8,7%
2015	91,2%	90,3%	90,8%	8,8%	9,7%	9,2%
2016	90,1%	89,0%	89,6%	9,9%	11,0%	10,4%
2017	89,0%	86,2%	87,8%	11,0%	13,8%	12,2%
2018	89,3%	86,0%	87,7%	10,7%	14,0%	12,3%

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

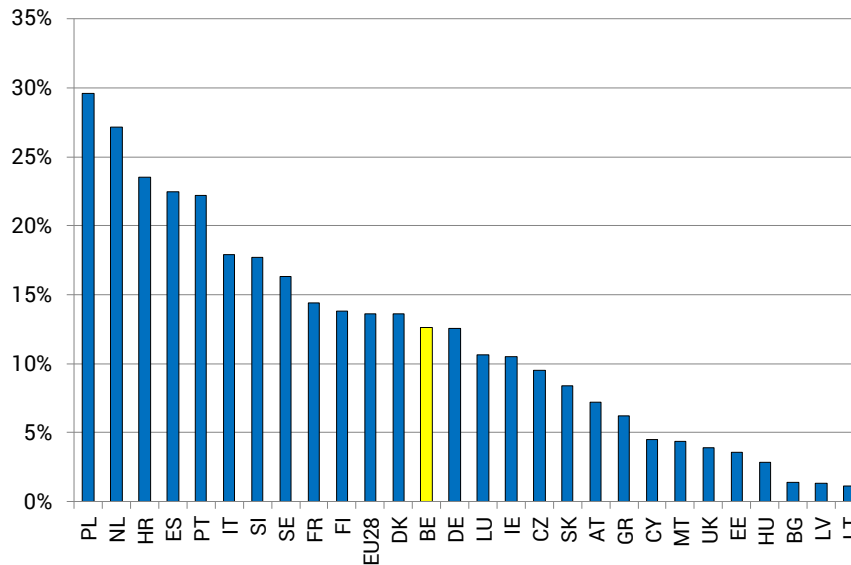
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Een uitsplitsing naar beroepsstatuut brengt bovendien aan het licht dat meer arbeiders dan bedienden met een contract van bepaalde duur werken: in 2018 was dit 21,2% van de arbeiders (16,3% van de mannelijke arbeiders en 34,9% van de arbeidsters) en slechts 9,3% van de bedienden (7,6% van de mannelijke bedienden en 10,7% van de vrouwelijke collega's). Vooral het aandeel arbeidsters met een contract van bepaalde duur is dus hoog.

Het percentage tijdelijke arbeid is het laagst in de groothandel (Nace 46), t.w. 4,9%. In 2017 bedroeg dit aandeel nog 1,9%. De distributie van motorvoertuigen (Nace 45) laat een hoger percentage tijdelijke arbeid zien, nl. 9,7% in 2018. In de detailhandel (Nace 47) is het aandeel tijdelijk werk het hoogst met 16,7% in 2018. Binnen de Europese Unie bekleedt de Belgische distributiesector een middenpositie wat het aantal werknemers met een contract van bepaalde duur betreft (12,6%). Dit aandeel is iets hoger dan in de Duitse (12,5%) en lager dan in de Franse (14,4%) en vooral Nederlandse¹⁶ (27,2%) distributiesector. Merk op dat het aandeel van de tijdelijke banen in de Nederlandse distributiesector het op één na hoogste van Europa is.

¹⁶ Nederland voerde in 1999 de 'flexwet' in (Wet Flexibiliteit en zekerheid), waardoor de arbeidsmarkt in Nederland flexibeler werd. Omdat het aandeel flexibele werknemers sindsdien veel sneller is gegroeid dan in de buurlanden is er sinds 2014 een nieuwe Wet Werk en Zekerheid ingevoerd, om de flexibiliteit opnieuw wat in te perken en het verschil op de arbeidsmarkt tussen mensen met een vaste baan en flexwerkers te verminderen. Maatregelen zijn onder andere dat werkgevers vanaf 1 januari 2015 gedwongen worden een contract van bepaalde duur sneller om te zetten in een vast contract en dat flexibele werknemers meer ontslagbescherming krijgen (RIJKSOVERHEID, Smits, W., Van Den Ameele, A. (2007), « De wet flexibiliteit en zekerheid », Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, blz.1. HR-KIOSK.NL, 3 februari 2015, Wet Werk en Zekerheid (2013), via internetadres: <http://www.hr-kiosk.nl/hoofdstuk/arbeidsrecht/wet-flexibiliteit-en-zekerheid/wetsvoorstel-werk-en-zekerheid-2013>.

Grafiek 3-6: Aandeel van de werknemers met een overeenkomst voor bepaalde duur in de Europese distributiesectoren in 2018 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

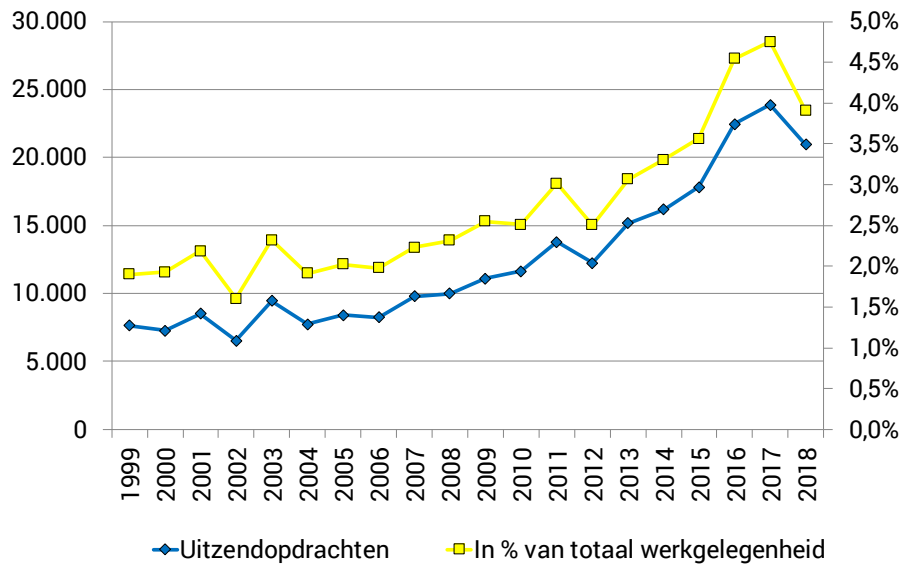
3.3.1 Uitzendarbeid

Sinds 1999 laat het gebruik van uitzendarbeid een sterk stijgende tendens zien. Vooral in 2016 gaat de uitzendarbeid pijlsnel de hoogte in met een toename van 27% tegenover 2015. Dit is een sterkere toename als voor de uitzendarbeid binnen de economie in haar geheel dat in dezelfde periode 9,3% bedroeg. In 2018 werken in de distributiesector 20.952 uitzendkrachten, d.i. 3,9% van de totale werkgelegenheid in de sector, terwijl het aandeel van de uitzendarbeid voor de economie in haar geheel voor 2017 op 3%¹⁷ wordt geraamd¹⁸. Ondanks dit sectoraal gemiddelde hoger is dan het gemiddelde voor de economie, is het aandeel van de uitzendarbeid in de distributiesector in de periode 2017-2018 afgenomen van 4,8% tot 3,9%. De terugval van de uitzendarbeid in 2018 zou kunnen wijzen op een conjunctuurachteruitgang in de distributiesector in diezelfde periode. Op basis van de conjunctuurenquêtesresultaten van de NBB kan inderdaad worden vastgesteld dat de sector in de eerste helft van 2018 een conjunctuurdip kende¹⁹.

¹⁷ Verhouding van het aantal uitzendkrachten tgv. de loontrekkende beroepsbevolking

¹⁸ Bron: Federgon, jaarverslag 2017

¹⁹ Rapport over de conjunctuur in de distributiesector, mei 2019, fod Economie

Grafiek 3-7: Uitzendarbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)²⁰

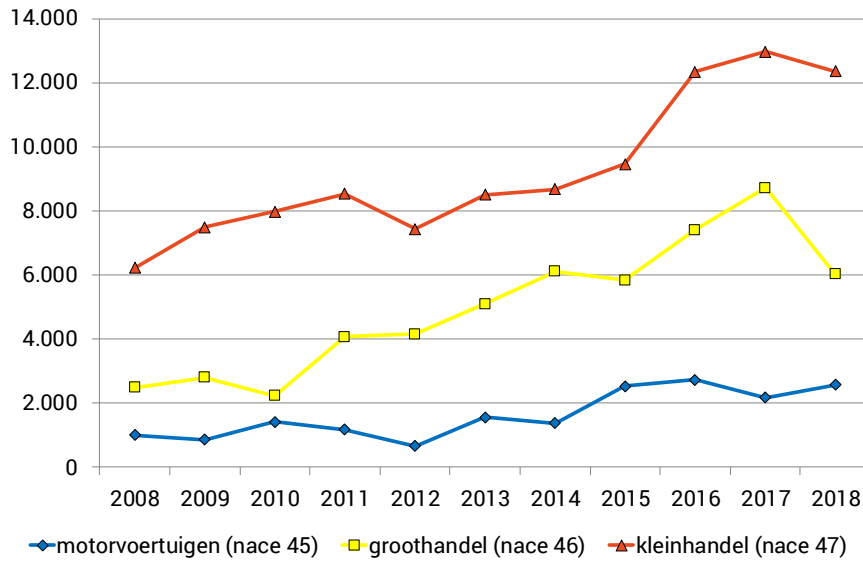
Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Als we de ontwikkelingen in de uitzendarbeid per subsector tussen 2000 en 2016 bekijken, observeren we een gelijklopende positieve trend in de groot- en detailhandel, en een zwakkere toename in de distributie van de motorvoertuigen.

In 2018 telt de detailhandel het grootste aantal uitzendkrachten, nl. 12.356 gevolgd door de groothandel met een aantal van 6.022 en de distributie van motorvoertuigen met 2.573. Ten opzichte van 2017 daalde het aantal uitzendkrachten in de detailhandel en de groothandel.

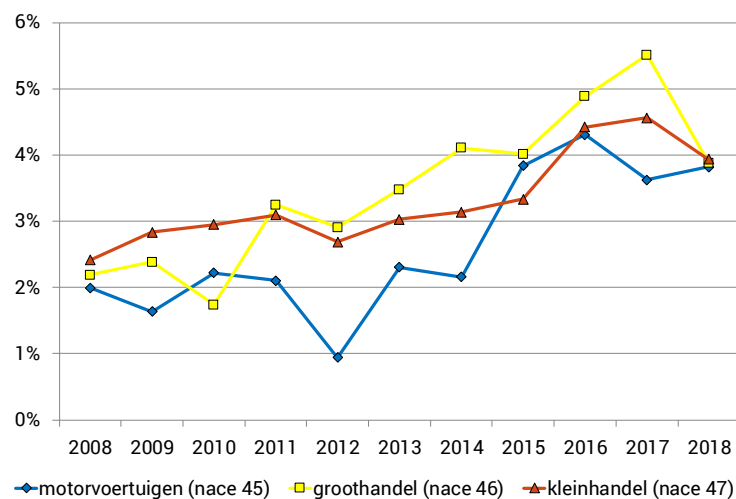
²⁰ Er is een breuk in de reeks in 2008, maar die heeft zo goed als geen impact op de berekening van de uitzendkrachten in de distributiesector.

Grafiek 3-8: Uitzendarbeid in de distributiesector, opgesplitst naar subsector

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Als we de evolutie van de aandelen van de uitzendarbeid in de werkgelegenheid van elke subsector bekijken, stellen we vast dat deze in 2018 sterk bij elkaar in de buurt liggen. Voor de drie subsectoren schommelt het aandeel van de uitzendarbeid rond 3,8-3,9%. In relatieve waarden is het verschil tussen de subsectoren dus minder groot dan in absolute waarden.

Grafiek 3-9: Aandeel van de uitzendarbeid in de werkgelegenheid van elke subsector van de distributiesector

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

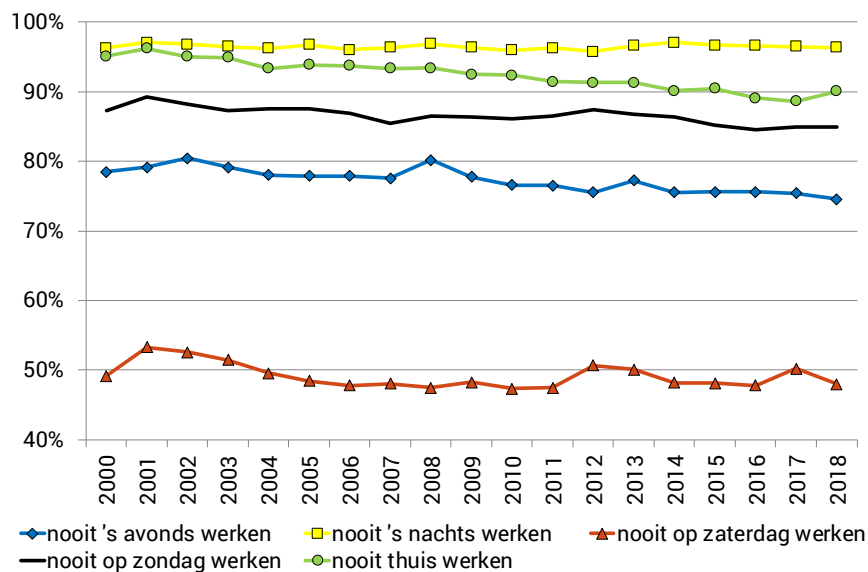
3.4 Atypische arbeid

De enquête naar de arbeidskrachten bevat interessante gegevens over het belang van de verschillende vormen van atypische arbeid, namelijk avondwerk, nachtwerk, zaterdags- en zondagswerk en thuiswerk.

De antwoorden van de ondervraagde personen werden, zoals bij de voorgaande enquêtes, voor elke categorie in drie groepen ingedeeld: personen die gewoonlijk, soms of nooit volgens een bepaald stelsel werken. Duidelijkheidshalve vergelijken we de toestand in de Belgische distributiesector voor alle vormen van atypische arbeid enkel met de situatie in de drie buurlanden (Duitsland, Frankrijk, Nederland) en met het Europese gemiddelde.

Een waarneming op lange termijn toont aan dat het percentage werknemers (mannen en vrouwen) dat verklaart nooit 's avonds, thuis, zaterdags of zondags te werken in de periode 2000-2016 lichtjes is afgenomen. Ook de jaren 2017 en 2018 bevestigen deze tendens. We noteren dat het aandeel nachtwerk quasi onveranderd blijft. Ook valt meteen op dat het aandeel werknemers dat nooit op zaterdag werkt zeer laag ligt (48% in 2018). Dit is een typisch kenmerk voor de distributiesector (cf. infra).

Grafiek 3-10: Atypische arbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

24,1% van de werknemers doet soms of gewoonlijk avondwerk. Het aandeel mannen dat nooit 's avonds werkt is, in tegenstelling tot het voorgaande jaar, in 2018 iets hoger dan het aandeel vrouwen dat zegt nooit 's avonds te werken (74,9% tegenover 74,2% in 2018). Ten aanzien van 2017 is het aandeel vrouwen dat nooit 's avonds werkt met quasi 5 procentpunt gedaald. Zowel bij mannen als vrouwen is dit aandeel gedurende de periode 2000-2016 afgenomen. Bij de mannen zien we wel een geleidelijke toename van de groep die soms (minder dan 50% van de werkdagen) 's avonds werkt, nl. van 15,9% tot 20,8% in 2016. In 2018 valt dit aandeel tgv. 2017 evenwel licht terug, net zoals het aandeel mannen dat gewoonlijk (50% van de werkdagen of meer) of altijd 's avonds werken.

Tabel 3-5: Avondwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

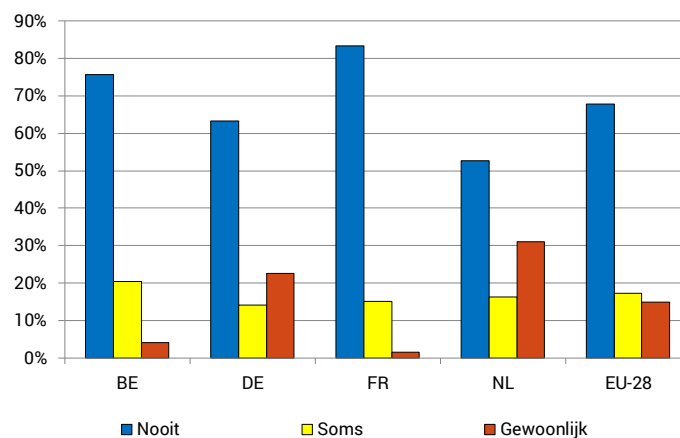
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Mannen															
Nooit	76,7%	75,4%	73,9%	74,5%	77,1%	75,3%	75,6%	73,9%	73,0%	75,1%	72,1%	73,9%	73,4%	72,2%	74,9%
Minder dan 50 % van de werkdagen	15,9%	16,5%	16,5%	16,4%	16,5%	16,0%	16,7%	17,7%	19,1%	19,2%	21,8%	20,0%	20,8%	20,8%	19,7%
50% van de werkdagen of meer	5,0%	5,4%	6,6%	6,8%	4,6%	6,0%	4,9%	5,8%	5,1%	3,9%	4,1%	4,3%	3,7%	5,3%	3,9%
Altijd	2,5%	2,7%	3,0%	2,3%	1,9%	2,7%	2,7%	2,6%	2,7%	1,9%	2,1%	1,8%	2,0%	1,7%	1,5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100%	100,0%	100,0%	100,0%
Vrouwen															
Nooit	80,2%	80,3%	81,9%	80,7%	83,2%	80,1%	77,6%	79,2%	78,3%	79,4%	79,2%	77,3%	78,0%	79,1%	74,2%
Minder dan 50 % van de werkdagen	14,8%	14,3%	12,8%	14,3%	12,5%	14,6%	16,3%	15,7%	17,0%	15,7%	16,4%	18,3%	18,0%	17,8%	21,6%
50% van de werkdagen of meer	3,1%	4,3%	4,1%	3,7%	3,4%	4,2%	4,7%	3,5%	3,7%	3,8%	3,4%	3,5%	3,1%	2,0%	3,1%
Altijd	1,9%	1,2%	1,2%	1,4%	0,9%	1,1%	1,4%	1,6%	1,0%	1,1%	0,9%	0,9%	0,9%	1,2%	1,0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Totaal															
Nooit	78,5%	77,9%	77,9%	77,6%	80,2%	77,8%	76,6%	76,5%	75,5%	77,2%	75,5%	75,6%	75,6%	75,4%	74,6%
Minder dan 50 % van de werkdagen	15,9%	16,5%	16,5%	16,4%	16,5%	15,3%	16,5%	16,7%	18,1%	17,4%	19,2%	19,1%	19,5%	19,4%	20,6%
50% van de werkdagen of meer	4,0%	4,8%	5,3%	5,2%	4,0%	5,1%	4,8%	4,7%	4,5%	3,9%	3,7%	3,9%	3,5%	3,7%	3,5%
Altijd	2,5%	2,7%	3,0%	2,3%	1,9%	1,9%	2,1%	2,1%	1,9%	1,5%	1,5%	1,4%	1,5%	1,5%	1,3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100%	100,0%	100,0%	100,0%

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Uit een vergelijking met de buurlanden stellen we vast dat in 2018 het aandeel van de werknemers die nooit 's avonds werken het hoogst is in de Franse distributiesector (83,4%). De Belgische distributiesector komt op de tweede plaats met een aandeel van 75,7%, wat een stuk hoger is dan dat in de Duitse en de Nederlandse distributiesectoren (resp. 63,3% en 52,8%) en de EU.

We merken op dat de Duitse en Nederlandse distributiesectoren zich onderscheiden door een relatief hoog aandeel werknemers die verklaren gewoonlijk 's avonds te werken (respectievelijk 22,5% en 30,9%). In Frankrijk is dit aandeel met amper 1,6% het laagst, maar in België is dit nauwelijks hoger (4%). Voor de werknemers die verklaren soms 's avonds te werken, zijn er geen grote verschillen tussen de buurlanden. België blijkt wel de koploper met een aandeel van 20,4%.

Grafiek 3-11: Aandeel van het avondwerk in de Europese distributiesectoren in 2018 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Nachtwerk komt nauwelijks voor in de distributiesector, meer dan 96% van de werknemers geeft aan in 2018 nooit 's nachts te werken. Het aandeel van de werknemers die nooit 's nachts werken, is in de periode 2000-2016 quasi onveranderd gebleven (96,6% in 2016 tegenover 96,3% in 2000). Dit geldt ook zo voor de jaren 2017-2018. Nachtwerk komt iets vaker voor bij de mannelijke werknemers dan bij de vrouwen.

Tabel 3-6: Nachtwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

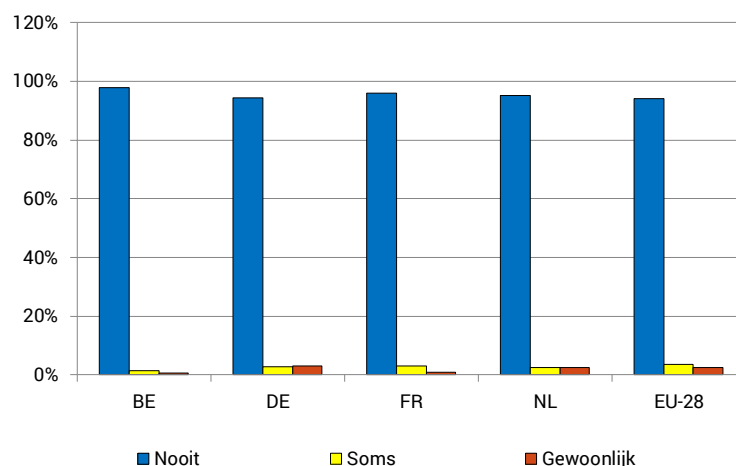
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Mannen															
Nooit	94,0%	94,3%	93,4%	94,5%	94,8%	94,0%	93,8%	93,7%	93,7%	94,5%	95,2%	95,3%	95,4%	94,5%	94,8%
Minder dan 50 % van de werkdagen	3,0%	3,3%	3,4%	2,7%	3,6%	2,8%	3,0%	3,4%	3,7%	3,8%	2,9%	3,0%	2,7%	3,7%	3,0%
50% van de werkdagen of meer	0,8%	0,7%	1,4%	1,0%	0,6%	1,2%	0,9%	1,0%	1,3%	0,5%	0,8%	0,5%	0,5%	0,6%	0,4%
Altijd	2,2%	1,7%	1,8%	1,8%	1,0%	1,9%	2,2%	1,9%	1,3%	1,2%	1,1%	1,1%	1,4%	1,2%	1,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Vrouwen															
Nooit	98,5%	99,2%	98,6%	98,2%	98,8%	98,7%	98,3%	99,0%	98,0%	98,8%	99,1%	98,1%	98,0%	98,8%	98,2%
Minder dan 50 % van de werkdagen	1,1%	0,7%	1,0%	1,4%	0,9%	0,9%	1,4%	0,9%	1,7%	0,8%	0,7%	1,4%	1,7%	0,7%	1,2%
50% van de werkdagen of meer	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,2%	0,1%	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%
Altijd	0,3%	0,1%	0,3%	0,3%	0,1%	0,1%	0,2%	0,1%	0,2%	0,3%	0,1%	0,4%	0,2%	0,2%	0,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Totaal															
Nooit	96,3%	96,7%	96,0%	96,4%	96,9%	96,4%	96,0%	96,3%	95,8%	96,6%	97,1%	96,7%	96,6%	96,5%	96,4%
Minder dan 50 % van de werkdagen	2,0%	2,0%	2,2%	2,0%	2,2%	1,9%	2,2%	2,2%	2,7%	2,3%	1,9%	2,3%	2,2%	2,3%	2,1%
50% van de werkdagen of meer	0,4%	0,4%	0,8%	0,6%	0,4%	0,7%	0,5%	0,5%	0,7%	0,4%	0,5%	0,3%	0,3%	0,4%	0,3%
Altijd	1,3%	0,9%	1,0%	1,0%	0,6%	1,0%	1,2%	1,0%	0,8%	0,7%	0,6%	0,8%	0,8%	0,7%	1,1%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Uit de onderstaande grafiek blijkt evenwel dat het aandeel van de nachtarbeid in de buurlanden ook zeer laag is. De Duitse distributiesector kent met 3% het hoogste aandeel werknemers dat zegt gewoonlijk 's nachts te werken.

Grafiek 3-12: Aandeel van het nachtwerk in de Europese distributiesectoren in 2018 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

We moeten hierbij opmerken dat de regels voor avond- en nachtwerk op de Belgische arbeidsmarkt streng zijn, waardoor het voor bedrijven soms moeilijk is om flexibel in te spelen op de vraag. Zeker toekomstsectoren zoals de e-commerce dragen hier gevolgen van.

In deze context nam de overheid in 2016 maatregelen om nachtarbeid (tussen 20u en 6u) in de e-commerce via een bedrijfs CAO mogelijk te maken²¹. Door de Programmawet van 25 december 2017²² wordt het afsluiten van een CAO over nachtarbeid éénvoudiger.

Hierdoor kunnen bedrijven die actief zijn in de elektronische handel in goederen en diensten nachtarbeid (tussen 24u en 5u) invoeren die via een cao afgesloten met minstens één representatieve vakbondsorganisatie. Vóór de programmawet was hiervoor een ondernemings-cao met alle vakorganisaties vertegenwoordigd in de vakbondsafvaardiging nodig.

Daarnaast voert de programmawet een tweede maatregel in, toegespitst op de elektronische handel in goederen, waarbij de onderneming de mogelijkheid krijgt om in de periode 2018-2019 via een vereenvoudigde procedure nachtarbeid (tussen 20 u en 6 u) in te voeren en deze vanaf 2020 alsook via een vereenvoudigde procedure te behouden²³.

²¹ Koninklijk besluit waarbij nachtarbeid wordt toegestaan voor het uitvoeren van alle werkzaamheden verbonden aan de elektronische handel in de ondernemingen die onder het Paritair Comité voor de zelfstandige kleinhandel (PC 201), het Paritair Comité voor de bedienden uit de kleinhandel in voedingswaren (PC 202), het Paritair Comité voor de grote kleinhandelszaken (PC 311) en het Paritair Comité voor de warenhuizen (PC 312) ressorteren, B.S: 13 maart 2016

²² Programmawet van 25 december 2017, consulteerbaar via:

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2017122501

²³ Group S (26/01/2018), Nacht- en zondagsarbeid in de e-commerce: de programmawet is verschenen consulteerbaar via: https://www.groups.be/1_87961.htm?rdeLocaleAttr=nl

In tegenstelling tot zondagwerk en andere vormen van atypische arbeid wordt er regelmatig op zaterdag gewerkt in de distributiesector. Aangezien iets minder dan de helft (48%) van de werknemers zegt nooit op zaterdag te werken, weten we dat meer dan de helft van de werknemers dit wel doet. Zowel in het zaterdag- als zondagwerk zien we de voorbije jaren een belangrijke verschuiving van 1 dag zaterdag- of zondagwerk naar 2 dagen of meer. In 2000 werkte 26,7% van de werknemers 1 dag op zaterdag of zondag en in 2016 was dit gedaald tot 19,5%. Het aandeel werknemers dat 2 dagen of meer op zaterdag of zondag werkte was 13,2% in 2000 en steeg tot 24,3% in 2016. Voor de zondag zijn de koopzondagen en de uitbreidingen van de toeristische koopcentra (o.a. Antwerpen) hier niet vreemd aan. In de periode 2017-2018 noteren we een algemene toename van het aandeel werknemers dat zaterdagwerk doet, terwijl het aandeel werknemers dat op zondag één dag of twee dagen of meer werkt lichtjes daalt. We stellen evenwel een verschuiving vast naar het aandeel werknemers dat altijd zondagwerk uitoefent.

Tabel 3-7: Zaterdagwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nooit	49,2%	48,4%	47,8%	48,1%	47,5%	48,2%	47,3%	47,4%	50,6%	50,1%	48,2%	48,1%	47,8%	50,2%	48,0%
Eén dag	19,0%	17,0%	17,1%	15,3%	16,3%	16,8%	17,3%	13,9%	13,4%	12,4%	13,7%	13,7%	12,1%	12,3%	12,6%
2 dagen of meer	11,0%	13,1%	12,8%	15,1%	13,8%	14,3%	14,9%	16,8%	16,2%	17,0%	18,7%	17,8%	19,1%	18,9%	20,1%
Altijd	20,8%	21,4%	22,3%	21,6%	22,4%	20,7%	20,5%	21,9%	19,7%	20,5%	19,5%	20,4%	21,0%	18,7%	19,3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

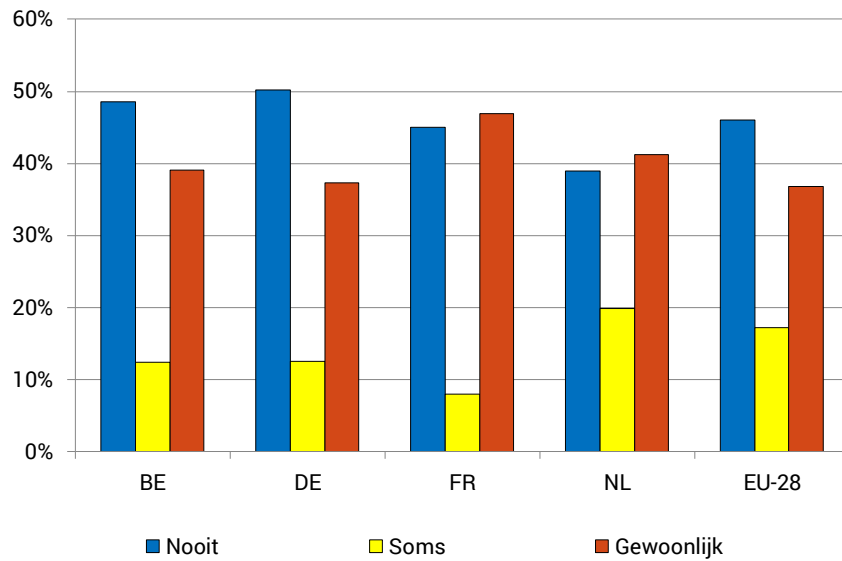
Tabel 3-8: Zondagwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nooit	87,2%	87,5%	86,9%	85,5%	86,5%	86,4%	86,2%	86,6%	87,4%	86,7%	86,4%	85,1%	84,5%	85,0%	84,9%
Eén dag	7,7%	7,0%	7,4%	8,1%	7,8%	7,4%	8,3%	7,2%	6,7%	5,8%	7,1%	7,6%	7,4%	7,1%	6,8%
2 dagen of meer	2,2%	3,0%	2,9%	3,7%	3,0%	3,4%	3,3%	3,3%	4,0%	4,9%	4,4%	4,8%	5,2%	5,9%	5,7%
Altijd	2,9%	2,5%	2,8%	2,7%	2,7%	2,8%	2,2%	2,9%	2,0%	2,5%	2,1%	2,5%	2,8%	2,1%	2,6%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

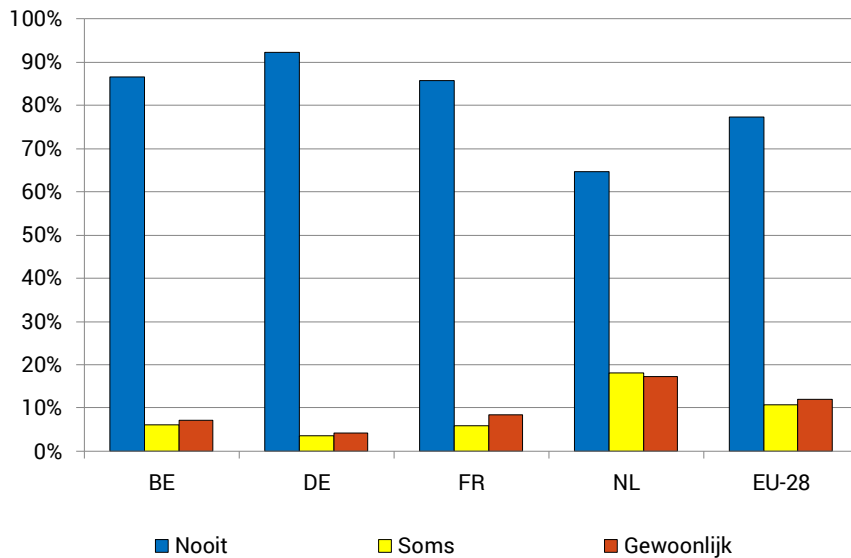
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Uit de onderstaande grafiek blijkt dat zaterdagwerk nog iets minder verspreid is in de Belgische distributiesector dan bij haar Franse en vooral Nederlandse sectorgenoten. Toch zien we een duidelijke omslag sinds 2018 waarbij het aandeel werknemers dat aangeeft nooit zaterdag te werken niet langer tot de meerderheidsgroep behoort. Met een aandeel van 48,6% van de werknemers dat nooit op zaterdag werkt, is dit aandeel zelfs lager dan in Duitsland (50,2%). In Frankrijk en vooral Nederland is dit aandeel evenwel lager met resp. 45% en 39%.

Grafiek 3-13: Aandeel van het zaterdagwerk in de Europese distributiesectoren in 2018 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Het aandeel werknemers dat nooit op zondag werkt is in Duitsland (92,2%) het hoogst. België komt hierbij op de tweede plaats met 86,7%, net voor Frankrijk (85,7%). In Nederland is het zondagwerk het meest ingeburgerd met een aandeel van 64,8% overknemers dat aangeeft nooit zondagwerk uit te oefenen. Hiermee ligt het onder het Europees gemiddelde (77,2%).

Grafiek 3-14: Aandeel van het zondagwerk in de Europese distributiesectoren in 2018 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Het thuiswerk is gegroeid sinds het jaar 2000. In 2000 gaf nog 95,1% van de werknemers aan nooit thuis te werken, in 2016 was dit gedaald tot 89,1%. Dit is voornamelijk dankzij een stijging van het aantal werknemers die soms thuis werken (van 2,9% tot 8,6%). In 2018 werkte 8,6% van de werknemers soms thuis en bedraagt het aandeel dat nooit thuiswerkt 90,1%.

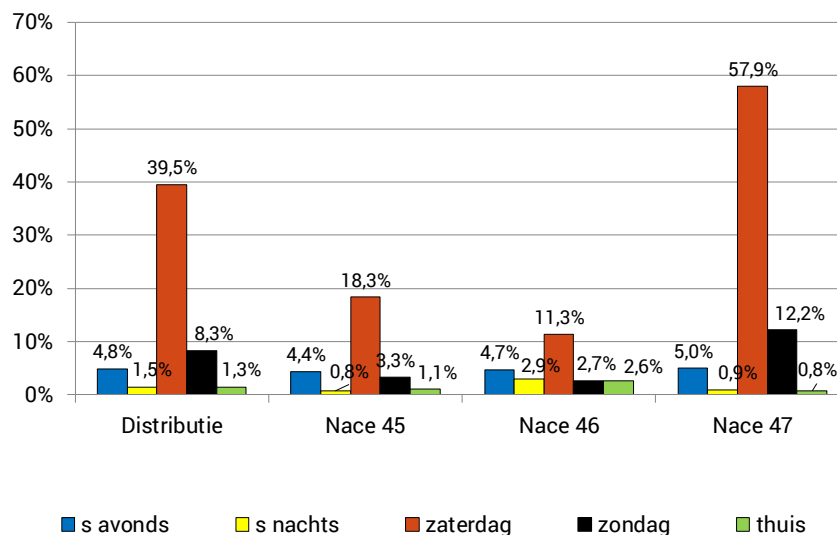
Tabel 3-9: Thuiswerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nooit	95,1%	93,9%	93,7%	93,4%	93,4%	92,5%	92,4%	91,4%	91,3%	91,3%	90,1%	90,5%	89,1%	88,6%	90,1%
Eén dag	2,9%	3,8%	3,3%	4,3%	4,0%	4,7%	5,0%	5,5%	6,0%	6,3%	7,1%	7,4%	8,6%	9,6%	8,6%
2 dagen of meer	0,6%	1,0%	1,6%	0,9%	1,3%	1,5%	1,4%	1,3%	1,3%	1,2%	1,3%	1,1%	1,0%	1,0%	0,7%
Altijd	1,4%	1,2%	1,4%	1,5%	1,2%	1,3%	1,3%	1,8%	1,4%	1,2%	1,4%	1,0%	1,2%	0,8%	0,6%
Totaal	100%	0%	0%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Als we de situatie in de verschillende subsectoren vergelijken, blijkt dat atypische arbeid voornamelijk voorkomt in de detailhandel (Nace 47). Vooral het weekendwerk komt duidelijk meer voor in de detailhandel dan in de andere subsectoren. Meer dan de helft (57,9%) van de werknemers werkt gewoonlijk op zaterdag en quasi 12% gewoonlijk op zondag. Het hoge percentage zaterdagwerk in de distributiesector is zo goed als volledig op conto van de detailhandel te schrijven. Nachtwerk en thuiswerk komen iets vaker voor in de groothandel (Nace 46), maar het weekendwerk is er beperkter.

Grafiek 3-15: Aandeel van de loontrekkers die gewoonlijk 's avonds, 's nachts, in het weekend of thuis werken in de distributiesector en in de subsectoren 45, 46 en 47 in 2018

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

3.5 Werktijdsregeling

De enquêtes naar de arbeidskrachten geven ook meer details over de werktijdsregelingen. Zo kan een onderscheid worden gemaakt tussen de werknemers die "identieke", d.w.z. "normale" arbeidstijden hebben en zij die een bijzondere werktijdsregeling hebben (arbeid in twee, drie of vier ploegen, vrijwillige of opgelegde glijdende werktijden, gespreide werktijden e.a.).

3.5.1 Identieke werktijden

Het aandeel van de werknemers met "identieke werktijden" - d.w.z. die hun werk op een welbepaald uur moeten beginnen en beëindigen – in 2018 is 69,4% in de distributiesector (cf. Tabel 3-11). Het verschil tussen arbeiders en bedienden is vrij groot, respectievelijk 77,4% en 66,6%. Het aandeel werknemers met "identieke werktijden" is het grootst in de sector distributie van motorvoertuigen (Nace 45) en het kleinst in de detailhandel (respectievelijk 84,1% en 63,7%).

3.5.2 Ploegenarbeid

Bijzondere werktijdsregelingen zijn in de distributiesector dus niet zo abnormaal. De belangrijkste zijn opgelegde variabele werktijden (14,6%) en gekozen variabele werktijden (5,9%). Ploegenarbeid maakte in 2018 slechts 6,2% van de totale werkgelegenheid in de distributiesector uit. Een verdeling naar beroepsstatuut toont aan dat zowel arbeiders als bedienden slechts in beperkte mate in ploegen werken (10,1% en 4,9%). In de sector van de distributie van de motorvoertuigen (Nace 45) komt ploegenarbeid het minst voor; slechts 0,7% van het personeelsbestand werkt in ploegen in 2018.

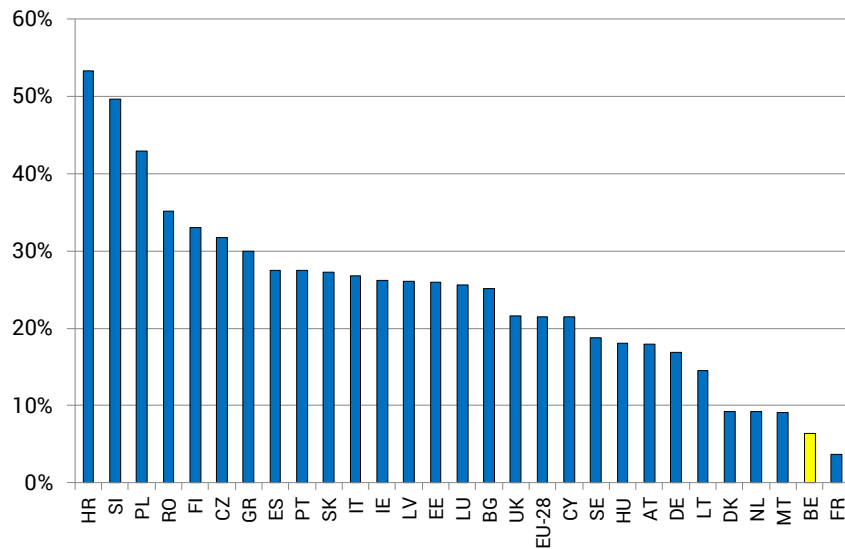
Tabel 3-10: Ontwikkeling van de ploegenarbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arbeiders	Mannen	4,9%	7,5%	7,7%	7,9%	5,2%	6,2%	7,0%	7,0%	11,8%	8,0%
	Vrouwen	7,4%	8,8%	5,3%	4,0%	4,3%	7,3%	5,2%	10,2%	1,8%	16,5%
	Totaal	5,5%	7,8%	7,1%	7,0%	5,0%	6,5%	6,6%	7,7%	9,3%	10,1%
Bedienden	Mannen	2,6%	3,9%	4,6%	4,1%	3,3%	3,5%	2,7%	3,2%	3,1%	5,6%
	Vrouwen	3,5%	3,5%	2,6%	3,7%	2,7%	3,3%	2,5%	3,2%	3,2%	4,3%
	Totaal	3,2%	3,7%	3,4%	3,9%	2,9%	3,4%	2,6%	3,2%	3,2%	4,9%
Totaal	Mannen	3,5%	5,4%	5,8%	5,7%	4,1%	4,5%	4,4%	4,7%	6,1%	6,5%
	Vrouwen	4,1%	4,2%	3,0%	3,8%	2,9%	3,9%	2,8%	4,1%	3,0%	5,9%
	Totaal	3,8%	4,8%	4,4%	4,8%	3,5%	4,2%	3,7%	4,4%	4,7%	6,2%

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten

In vergelijking met de andere Europese distributiesectoren behoort het aandeel werknemers dat in België in ploegen werkt (6,4%) in 2018 tot de laagste van Europa. Enkel in Frankrijk (3,7%) is het aandeel nog lager. In Nederland (9,2%) en vooral in Duitsland (16,9%) is het aandeel werknemers dat in ploegen werkt groter. Toch behoren zij in vergelijking met de andere Europese landen tot de groep met een eerder laag aandeel van ploegenarbeid. In de Europese Unie werkt gemiddeld 21,5% van de werknemers in de distributiesector in ploegen. Het aandeel werknemers dat in de buurlanden in ploegen werkt, is dus overall lager dan het Europees gemiddelde.

Grafiek 3-16: Aandeel van ploegenarbeid in de Europese distributiesectoren in 2018 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

3.5.3 Glijdende en gespreide werktijden

We stellen vast dat slechts 1% van de arbeiders in de distributiesector een beroep kan doen op gekozen glijdende werktijden, tegenover 7,6% van de bedienden. Ook in het systeem van opgelegde variabele werktijden werken meer bedienden dan arbeiders (16,7% tegenover 8,7%). Verder blijkt dat slechts 0,4% van de werknemers in de distributiesector werkt in gespreide werktijden.

Tabel 3-11: Werkrooster in 2018 in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

Arbeiders	Mannen	Vrouwen	Totaal
Arbeid in twee ploegen	7,0%	11,9%	8,1%
Arbeid in drie ploegen	1,1%	4,6%	1,9%
Gekozen variabele werktijden	1,4%	.	1,0%
Opgelegde variabele werktijden	7,2%	13,5%	8,7%
Onderbroken uurooster	1,1%	.	0,9%
Ander werkrooster	2,4%	0,4%	1,9%
Subtotaal	20,2%	30,3%	22,6%
Identieke werktijden	79,8%	69,7%	77,4%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

Bedienden	Mannen	Vrouwen	Totaal
Arbeid in twee ploegen	4,8%	3,9%	4,3%
Arbeid in drie ploegen	0,8%	0,3%	0,5%
Arbeid in vier of meer ploegen	.	0,1%	0,1%
Gekozen variabele werktijden	11,1%	4,9%	7,6%
Opgelegde variabele werktijden	11,5%	20,8%	16,7%
Gespreide werktijden	0,2%	0,2%	0,2%
Ander werkrooster	4,0%	4,0%	4,0%
Subtotaal	32,3%	34,2%	33,4%
Identieke werktijden	67,7%	65,8%	66,6%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

arbeiders + bedienden	Mannen	Vrouwen	Totaal
Arbeid in twee ploegen	5,6%	5,0%	5,3%
Arbeid in drie ploegen	0,9%	0,8%	0,9%
Arbeid in vier of meer ploegen	.	0,1%	0,0%
Gekozen variabele werktijden	7,4%	4,3%	5,9%
Opgelegde variabele werktijden	9,9%	19,8%	14,6%
Gespreide werktijden	0,5%	0,2%	0,4%
Ander werkrooster	3,4%	3,5%	3,5%
Subtotaal	27,7%	33,7%	30,6%
Identieke werktijden	72,3%	66,3%	69,4%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquête naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

3.6 Tijdelijke werkloosheid

Voor de distributiesector zijn cijfers over tijdelijke werkloosheid slechts beschikbaar vanaf het jaar 2011, waardoor het moeilijk is om een duidelijk beeld te krijgen van de langetermijn evolutie van tijdelijke werkloosheid. Maar op basis van de beschikbare gegevens kunnen we toch enkele vaststellingen doen.

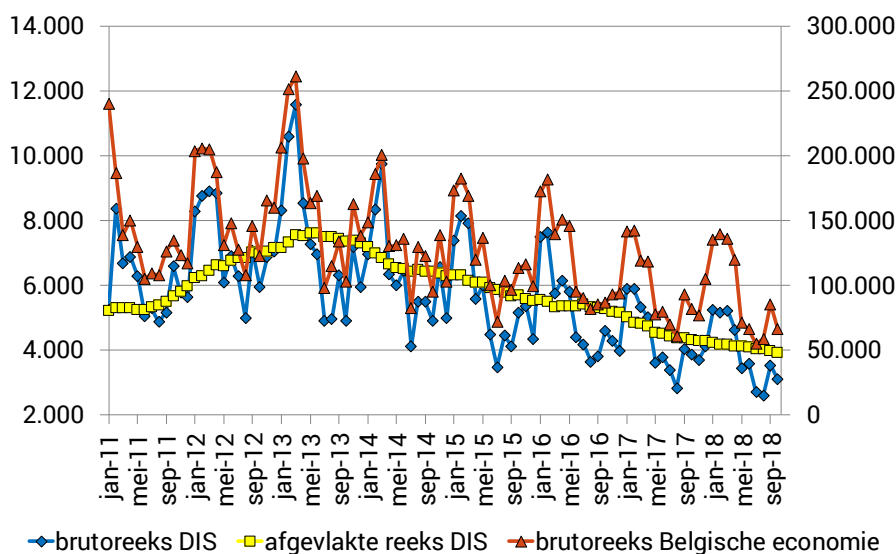
Ten eerste is 78,8% van de tijdelijke werkloosheid in 2017 van economische aard. Werkloosheid ingevolge overmacht of slecht weer is goed voor 11,1%. De derde oorzaak zijn crisisschorsingen van bedienden, verantwoordelijk voor 5,3% van de tijdelijke werkloosheid. De vierde belangrijkste oorzaak zijn collectieve sluitingen, die goed zijn voor 3,1%. De overige oorzaken zoals technische ongevallen, stakingen of lock-outs, en terreurdreigingen zijn in 2017 verwaarloosbaar in de distributiesector.

Ten tweede treft tijdelijke werkloosheid verhoudingsgewijs meer mannen dan vrouwen: gemiddeld 76,5% van de tijdelijke werklozen in 2017 zijn mannen, terwijl hun aandeel in de totale werkgelegenheid 52,8% bedroeg in 2017.

Ten derde wordt de omvang van de tijdelijke werkloosheid in de distributiesector, wegens de aard van de activiteiten van de sector, deels beïnvloed door seizoenfactoren. Ze ligt hoger tijdens de eerste drie/vier maanden van het jaar en laag in de zomer- en winterperiode (cf. brutoreeks van de onderstaande grafiek). Dit is geen typisch sectorieel fenomeen aangezien de tijdelijke werkloosheid in de Belgische economie dezelfde trend volgt.

Om het verband tussen de tijdelijke werkloosheid en de economische conjunctuur te bestuderen, hebben we in termen van voortschrijdende gemiddelden en jaargemiddelden geredeneerd, zodat zuiver toevallige of seizoengebonden factoren kunnen worden uitgesloten. We merken dat er tussen januari 2011 en de zomer van 2013 een trend was naar meer tijdelijke werkloosheid, maar na de zomer van 2013 daalde de tijdelijke werkloosheid weer. Sindsdien loopt de tijdelijke werkloosheid voortdurend terug en bereikte ze het laagste niveau in oktober 2018, met 3.105 tijdelijke werklozen.

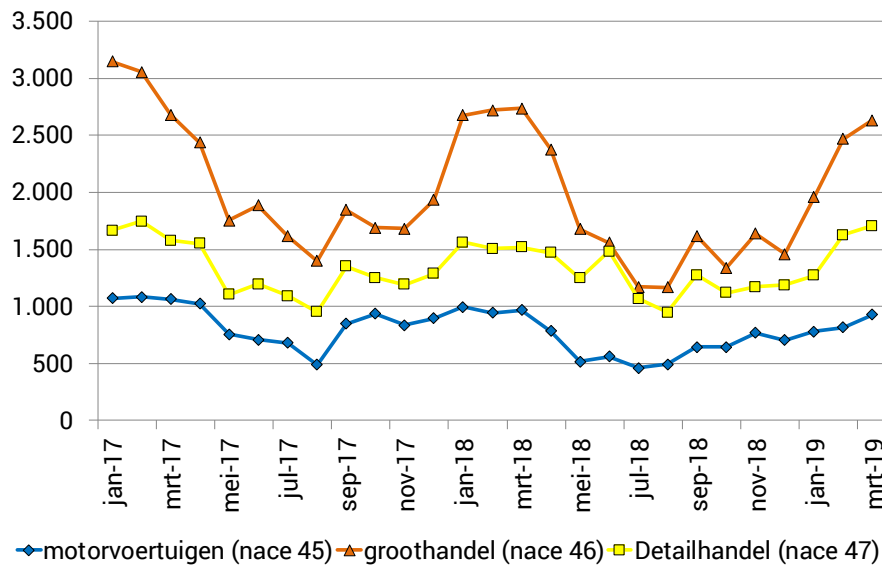
Grafiek 3-17: Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen in de distributiesector en de Belgische economie

Bron: secretariaat CRB op basis van de statistieken van de tijdelijke werkloosheid (na verificatie) van de RVA

Ook in alle subsectoren van de distributie ligt de tijdelijke werkloosheid de eerste 3-4 maanden van het jaar gemiddeld hoger en in de zomer- en winterperiode lager. De groothandel telt het hoogst aantal tijdelijke werklozen. Wanneer we het aantal tijdelijke werklozen afzetten tegen het aantal werknemers in elke subsector, telt de distributie van motorvoertuigen evenwel het grootste aandeel tijdelijk werklozen met 1,4% in 2017.

Grafiek 3-18: Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen in de distributiesector, opgesplitst per subsector

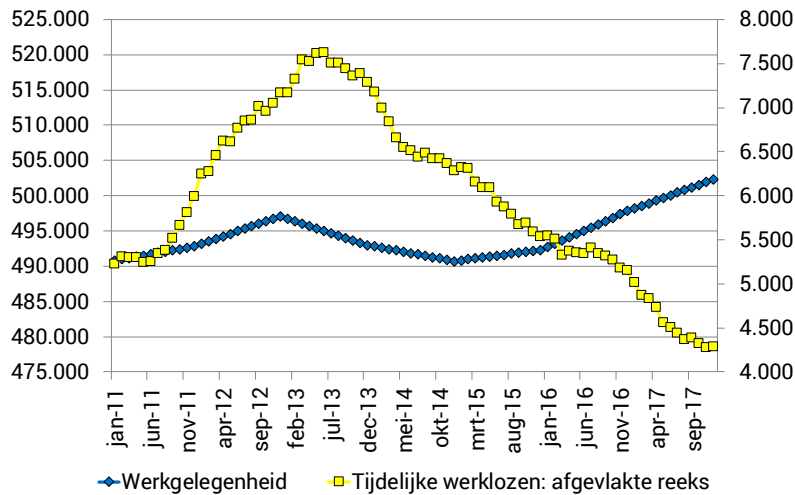

Bron: secretariaat CRB op basis van de statistieken van de tijdelijke werkloosheid (na verificatie) van de RVA

Tijdelijke werkloosheid laat toe om flexibel in te spelen op conjunctuurschommelingen. Zeker in crisistijden is dit een dankbaar instrument om ontslagen te beperken. Dit flexibel systeem blijkt een "win-win-instrument" te zijn. Het stelt de job van de werknemer bij laagconjunctuur veilig en biedt de werkgever de mogelijkheid de kennis en ervaring van zijn werknemers binnen zijn onderneming te houden. Maar het gebruik van een dergelijke werkgelegenheidsstabilisator heeft zijn grenzen. Sinds 2015 neemt de werkgelegenheid in de distributiesector evenwel opnieuw toe. De conjunctuur trekt aan en werkgevers doen minder beroep op de tijdelijke werkloosheid. Het ziet er nog niet naar uit dat de werkgelegenheid op korte termijn zal dalen aangezien de tijdelijke werkloosheid voorlopig blijft afnemen.

De tijdelijke werkloosheid was de afgelopen jaren in de distributiesector gemiddeld ongeveer 1% van de werknemers. Dit wijst erop dat de tijdelijke werkloosheid in zekere mate structureel gebruikt wordt om niet crisis gerelateerde productieschommelingen op te vangen.

Grafiek 3-19: Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen en van het aantal werknemers in de distributiesector

Bron: secretariaat CRB op basis van de statistieken van de RVA en INR

Ook voor de subsectoren afzonderlijk zijn economische redenen de belangrijkste oorzaak van tijdelijke werkloosheid. In de detailhandel (Nace 47) is het aandeel werkloosheid ingevolge overmacht of slecht weer met 19,6% relatief hoog, werkloosheid van economische aard is goed voor 71,2%. In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is 89,5% van de tijdelijke werkloosheid van economische aard en in de groothandel (Nace 46) bedraagt dat aandeel 79,2%. In de drie sectoren treft tijdelijke werkloosheid meer mannen dan vrouwen, maar dit verschil is het grootst in de distributie van motorvoertuigen, waar 94,4% van de tijdelijke werklozen man is. In de groothandel (Nace 46) is dit 78,1% en in de detailhandel slechts 62,4%.

3.7 Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage

Het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage (SWT) is sinds 1 januari 2012 de nieuwe naam voor 'brugpensioen'. Het is een stelsel waarin oudere werknemers in geval van ontslag een werkloosheidsuitkering krijgen met daar bovenop een toeslag die wordt betaald door de vroegere werkgever.

De onderstaande grafieken tonen de maandelijkse ontwikkeling van het aantal SWT'ers (de vroegere bruggepensioneerden) in de distributiesector²⁴ voor de periode 2002-2016 en januari 2017-maart 2019. De reden waarom we een onderscheid maken tussen deze twee periodes, is omdat de RVA vanaf 2017 een andere verbeterde berekeningswijze hanteert en dit een belangrijke impact heeft op de cijfers.

²⁴ Het was voor de RVA niet mogelijk om de gegevens voor de totale distributiesector op te splitsen naar subsector (Nace 45, 46 en 47).

Vanaf 2017 maakt de RVA voor de berekening van het aantal SWT'ers en de toekenning aan de Nace-code gebruik van het KBO-nummer en de werkgeversdatabank. Vóór 2017 werd de Nace-code manueel ingegeven door de werkloosheidsbureaus en werd een SWT'er veelal toegekend aan de sector 'diensten'. Dit zorgde voor een significante onderschatting van het aantal SWT'ers in de distributiesector. Zo telde de distributiesector bijvoorbeeld in januari 2017 volgens de oude statistieken 3348 SWT'ers, terwijl dit volgens de nieuwe statistieken 9843 bedroeg.

In 2018 kent de distributiesector gemiddeld 7.780 SWT'ers waarvan 4.294 mannen en 3.486 vrouwen. Het zijn vooral de vrouwelijke bedienden en de mannelijke arbeiders die de meerderheid uitmaken. In de loop van 2017 en 2018 is een duidelijk dalende trend van het aantal SWT'ers zichtbaar.

In de periode vóór 2017 (oude statistieken) kende het aantal SWT'ers een daling van 5490 in januari 2002 tot 4934 in december 2002 en steeg dan weer tot 5799 personen in augustus 2008. In februari 2011 werd een piek bereikt van 5717 SWT'ers in de distributiesector (zie Tabel 3-12). Deze stijging was het resultaat van twee uiteenlopende tendensen gedurende de periode 2002-2011: enerzijds een bijna continue daling van het aantal mannelijke SWT'ers en anderzijds een continue toename van het aantal vrouwelijke SWT'ers. Die toename wordt voornamelijk verklaard door de geleidelijke overgang van de wettelijke pensioenleeftijd van de vrouwen van 60 naar 65 jaar. Hierdoor blijven vrouwen langer in het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage en stijgt het aantal SWT'ers. Vanaf april 2011 tot december 2014 daalde het aantal SWT'ers, tot 3802 personen of een daling met 33%. Deze daling is het resultaat van zowel een sterke daling van het aantal mannelijke SWT'ers als het aantal vrouwelijke SWT'ers. In 2015 en 2016 blijft het aantal SWT'ers afnemen, zij het in 2016 in mindere mate met 1,9% tot circa 3.530 personen (cf. Tabel 3-12). Zowel bij de vrouwen als de mannen was er een daling waarneembaar.

De uitvoering van het Generatiepact, de hervormingen van de regeringen Di Rupo en Michel zijn vermoedelijk niet vreemd aan de daling in de afgelopen jaren. De loopbaanvoorwaarden werden geleidelijk aan opgetrokken van 30 jaar voor de mannen en 26 jaar voor de vrouwen in 2008 tot 35 jaar voor de mannen en 28 jaar voor de vrouwen in 2012. Deze algemene regeling op basis van cao 17²⁵ werd door de regering-Michel vanaf 2015 nog verstrengd.

De leeftijd waarop men met SWT kan vertrekken, werd opgetrokken tot 62 jaar en de loopbaanvoorwaarde voor mannen tot 40 jaar. Voor vrouwen zal de loopbaanvoorwaarde geleidelijk aan verhoogd worden, van 31 jaar in 2015 tot 40 jaar in 2024.

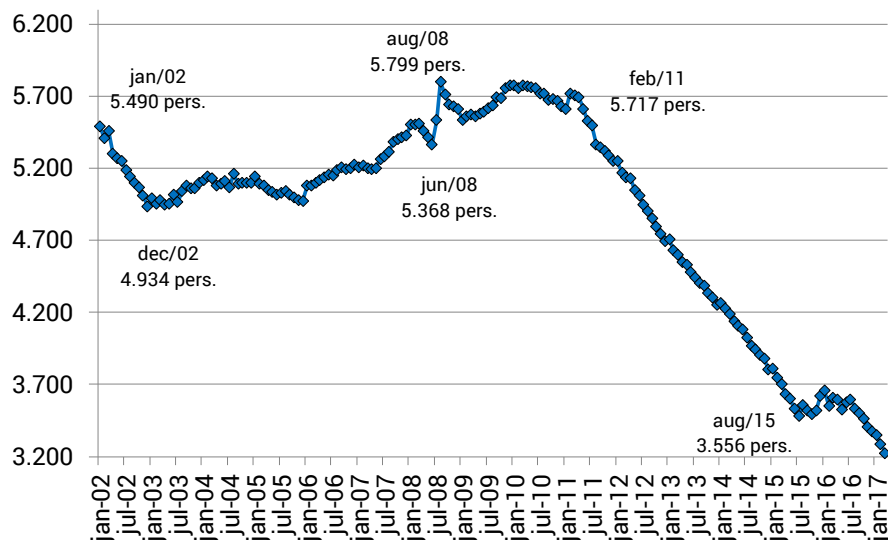
Naast het algemeen stelsel op basis van cao 17, bestaan er ook regelingen op basis van sectorale- en ondernemings-cao's, die ook geleidelijk aan werden verstrengd. Sinds begin 2015 is de regeling vanaf 58 jaar met lange loopbaan afgeschaft²⁶. Bij de regeling voor "zeer" lange loopbaan, wat wil zeggen een beroepsverleden van minstens 40 jaar, werd de leeftijd waarop men met SWT kan vertrekken in 2015 verhoogd van 56 naar 58 jaar en in 2018 van 58 naar 59 jaar. Personen met een beroepsverleden van 33 jaar waarvan minstens 20 jaar nachtarbeid, konden tot en met 2014 ook vanaf 56 jaar met SWT vertrekken. In 2015 werd de leeftijd opgetrokken tot 58 jaar en in 2018 tot 59 jaar.

²⁵ Collectieve arbeidsovereenkomst nr.17 van 19 december 1974 tot invoering van een regeling van aanvullende vergoeding ten gunste van sommige bejaarde werknemers indien zij ontslagen worden. Het gaat om werknemers die tewerkgesteld zijn bij een werkgever die valt onder de wet van 5 december 1968 betreffende de collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's) en paritaire comités (PC's). Het gaat dus vooral om werknemers uit de privésector.

²⁶ Voor de regeling waarbij iemand met een lange loopbaan al vanaf 58 jaar met SWT kan vertrekken, was de loopbaanvoorwaarde in 2008 35 jaar voor mannen en 30 jaar voor vrouwen. In 2012 werd de loopbaanvoorwaarde opgetrokken tot 38 jaar voor mannen en 35 jaar voor vrouwen.

Ook personen die een zwaar beroep²⁷ uitoefenen, kunnen al vanaf 59 jaar met SWT vertrekken, op voorwaarde dat ze een beroepsverleden hebben van 35 jaar, waarvan ofwel minstens 5 jaar zwaar werk in de laatste 10 jaar, ofwel minstens 7 jaar zwaar werk in de laatste 15 jaar. Het sociaal overleg en het politiek debat over de criteria/lijst voor zware beroepen zijn voorlopig geschorst. Fysieke belasting, moeilijke uurroosters, veiligheidsrisico's en stress zouden als mogelijke criteria voor de definitie van een zwaar beroep in de publieke sector in aanmerking kunnen komen, maar uitsluitel kan hierover nog niet worden gegeven. Ook het debat over de zware beroepen in de privésector is momenteel getemporiseerd.²⁸

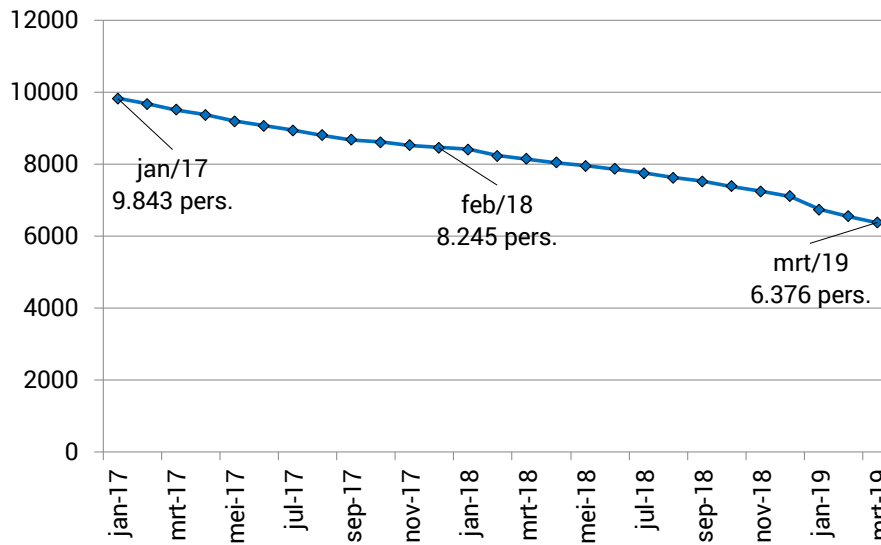
Grafiek 3-20: Maandelijks ontwikkeling van het aantal SWT'ers in de distributiesector (2002 -2016)

Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

²⁷ Onder zware beroepen verstaan we nachtarbeid, ploegenarbeid en onderbroken diensten.

²⁸ De Morgen (29/05/2018), "Privé kiest andere weg voor zware beroepen", consulteerbaar via: <https://www.demorgen.be/politiek/prime-kiest-andere-weg-voor-zware-beroepen-bfbca42a3/>

Grafiek 3-21: Maandelijks ontwikkeling van het aantal SWT'ers in de distributiesector (2017-maart 2019)

Vanaf 2017 wordt het KBO-nummer en de werkgeversdatabank als bron gebruikt voor de berekening van de werkloosheid met bedrijfstoeslag. Vóór 2017 werd de Nace code manueel ingegeven door de werkloosheidsbureaus. De nieuwe berekeningswijze is correcter dan de voorgaande, maar zorgt voor een breuk met de cijfers van het verleden.

Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

Tabel 3-12: Ontwikkeling van het jaarlijkse gemiddelde aantal SWT'ers in de distributiesector

	Vrouwen			Mannen			Algemeen totaal		
	Bedienden	Arbeiders	Totaal	Bedienden	Arbeiders	Totaal	Bedienden	Arbeiders	Totaal
2002	1.920	157	2.077	2.263	878	3.141	4.183	1.035	5.218
2003	1.971	175	2.146	2.042	825	2.867	4.013	1.000	5.013
2004	2.205	208	2.413	1.921	774	2.695	4.126	982	5.108
2005	2.262	232	2.494	1.809	737	2.546	4.071	969	5.040
2006	2.430	263	2.693	1.739	722	2.461	4.169	985	5.154
2007	2.477	401	2.878	1.672	743	2.415	4.149	1.144	5.293
2008	2.543	569	3.112	1.666	780	2.446	4.209	1.349	5.558
2009	2.642	653	3.295	1.540	796	2.336	4.182	1.449	5.631
2010	2.750	745	3.495	1.437	793	2.230	4.187	1.538	5.725
2011	2.649	777	3.426	1.298	772	2.070	3.947	1.549	5.496
2012	2.335	765	3.100	1.136	737	1.873	3.471	1.502	4.973
2013	2.103	700	2.803	959	706	1.665	3.062	1.406	4.468
2014	1.963	577	2.540	833	673	1.506	2.796	1.250	4.046
2015	1.794	491	2.285	724	592	1.316	2.518	1.083	3.601
2016	1.807	442	2.249	718	565	1.283	2.525	1.007	3.532
2017	2.975	1.048	4.024	2.094	2.946	5.040	5.069	3.995	9.064
2018	2.600	886	3.486	1.779	2.515	4.294	4.379	3.401	7.780
Gemiddelde jaarverschillen									
2003/2002	2,7%	11,5%	3,3%	-9,8%	-6,0%	-8,7%	-4,1%	-3,4%	-3,9%
2004/2003	11,9%	18,9%	12,4%	-5,9%	-6,2%	-6,0%	2,8%	-1,8%	1,9%
2005/2004	2,6%	11,5%	3,4%	-5,8%	-4,8%	-5,5%	-1,3%	-1,3%	-1,3%
2006/2005	7,4%	13,4%	8,0%	-3,9%	-2,0%	-3,3%	2,4%	1,7%	2,3%
2007/2006	1,9%	52,5%	6,9%	-3,9%	2,9%	-1,9%	-0,5%	16,1%	2,7%
2008/2007	2,7%	41,9%	8,1%	-0,4%	5,0%	1,3%	1,4%	17,9%	5,0%
2009/2008	3,9%	14,8%	5,9%	-7,6%	2,1%	-4,5%	-0,6%	7,4%	1,3%
2010/2009	4,1%	14,1%	6,1%	-6,7%	-0,4%	-4,5%	0,1%	6,1%	1,7%
2011/2010	-3,7%	4,3%	-2,0%	-9,7%	-2,6%	-7,2%	-5,7%	0,7%	-4,0%
2012/2011	-11,9%	-1,5%	-9,5%	-12,5%	-4,5%	-9,5%	-12,1%	-3,0%	-9,5%
2013/2012	-9,9%	-8,5%	-9,6%	-15,6%	-4,2%	-11,1%	-11,8%	-6,4%	-10,2%
2014/2013	-6,7%	-17,6%	-9,4%	-13,1%	-4,7%	-9,5%	-8,7%	-11,1%	-9,4%
2015/2014	-8,6%	-14,9%	-10,0%	-13,1%	-12,0%	-12,6%	-9,9%	-13,4%	-11,0%
2016/2015	0,7%	-10,0%	-1,6%	-0,8%	-4,6%	-2,5%	0,3%	-7,0%	-1,9%
2018/2017	-12,6%	-15,4%	-13,4%	-15,0%	-14,6%	-14,8%	-13,6%	-14,9%	-14,2%

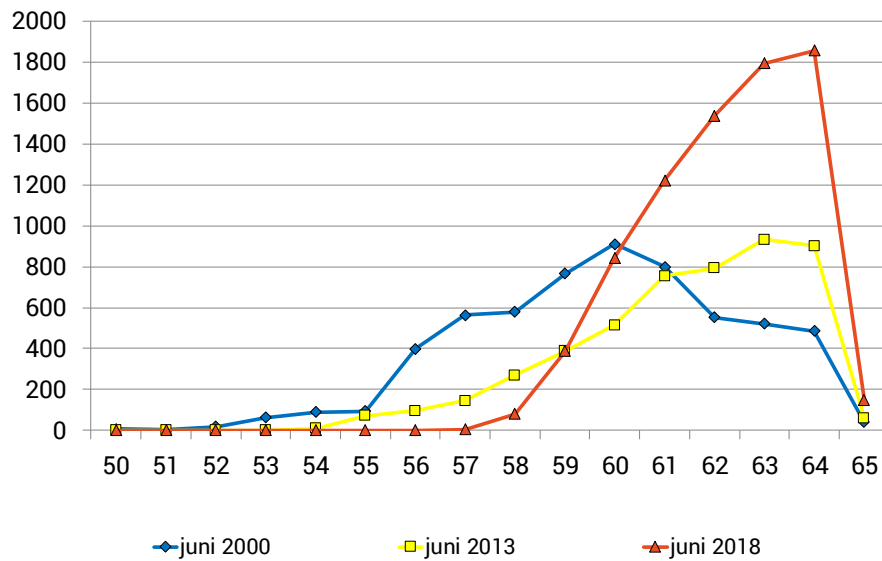
Vanaf 2017 wordt het KBO-nummer en de werkgeversdatabank als bron gebruikt voor de berekening van de werkloosheid met bedrijfstoeslag. Vóór 2017 werd de Nace code manueel ingegeven door de werkloosheidsbureaus. De nieuwe berekeningswijze is correcter dan de voorgaande, maar zorgt voor een breuk met de cijfers van het verleden.

Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

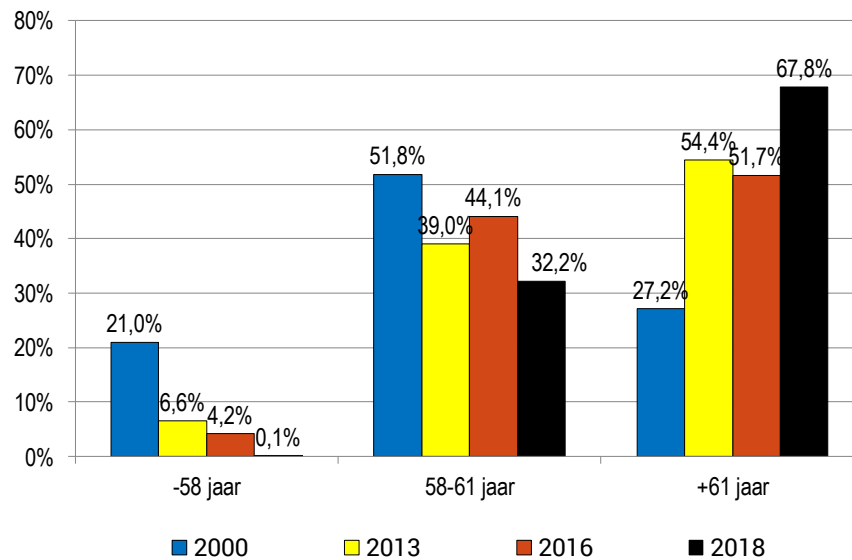
Vanaf 2017 wordt het KBO-nummer en de werkgeversdatabank als bron gebruikt voor de berekening van de werkloosheid met bedrijfstoeslag. Vóór 2017 werd de Nace code manueel ingegeven door de werkloosheidsbureaus. De nieuwe berekeningswijze is correcter dan de voorgaande, maar zorgt voor een breuk met de cijfers van het verleden.

In de onderstaande grafieken hebben we de uitsplitsing van de SWT'ers volgens leeftijd voor juni 2000, juni 2013 en juni 2018 met elkaar vergeleken. Hieruit blijkt dat het aantal SWT'ers jonger dan 58 jaar drastisch afneemt van 21% in 2000 tot slechts 4,2% in 2016, conform de doelstellingen van het Generatiepact (cf. Grafiek 3-23).

In 2018 is het aantal SWT'ers jonger dan 58 jaar met slechts 0,1% verwaarloosbaar geworden, terwijl de meerderheid van de SWT'ers ouder zijn dan 61 jaar (67,8%).

Grafiek 3-22: Uitsplitsing van het aantal SWT'ers naar leeftijd

Vanaf 2017 wordt het KBO-nummer en de werkgeversdatabank als bron gebruikt voor de berekening van de werkloosheid met bedrijfstoeslag. Vóór 2017 werd de Nace code manueel ingegeven door de werkloosheidsbureaus. De nieuwe berekeningswijze is correcter dan de voorgaande, maar zorgt voor een breuk met de cijfers van het verleden.
Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

Grafiek 3-23: Uitsplitsing van het aantal SWT'ers naar leeftijdscategorie

Vanaf 2017 wordt het KBO-nummer en de werkgeversdatabank als bron gebruikt voor de berekening van de werkloosheid met bedrijfstoeslag. Vóór 2017 werd de Nace code manueel ingegeven door de werkloosheidsbureaus. De nieuwe berekeningswijze is correcter dan de voorgaande, maar zorgt voor een breuk met de cijfers van het verleden.
Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

3.8 Loopbaanonderbrekingen en tijdskredieten

Loopbaanonderbreking en tijdskrediet zijn “stelsels” die werknemers de mogelijkheid bieden om hun beroepsloopbaan te verminderen of volledig of gedeeltelijk te onderbreken. Sedert 1 januari 2002 is de loopbaanonderbreking in de privésector vervangen door het “tijdskrediet”.

Tijdens de periode van schorsing van de arbeidsovereenkomst of vermindering van de prestaties krijgen de werknemers die tijdskrediet opnemen geen loon, maar als compensatie krijgen zij een maandelijkse uitkering van de RVA. De toegekende uitkering is afhankelijk van de aard van de loopbaanonderbreking (volledig, halftijds) en het arbeidsstelsel (voltijds of halftijds).

Er zijn meerdere regimes en uitzonderingen. De twee belangrijkste formules zijn:

- Tijdskrediet algemeen stelsel zonder motief: Tot eind 2014 konden werknemers met minstens 5 jaar loopbaanverleden als loontrekkende waarvan minstens 2 jaar anciënniteit bij de werkgever aanspraak maken op een uitkering voor 1 jaar:
 - ofwel gedurende maximum 12 maanden volledige onderbreking;
 - ofwel gedurende maximum 24 maanden halftijdse vermindering
 - ofwel gedurende maximum 60 maanden vermindering met 1/5
 - ofwel een combinatie van deze stelsels tot een voltijds equivalent van 12 maanden.

Vanaf 1 januari 2015 hebben werknemers die niet-gemotiveerd tijdskrediet opnemen echter geen recht meer op een uitkering. Het recht op dit tijdskrediet vervalt ook vanaf 1 april 2017 op basis van de invoering van cao 103ter²⁹.

- Specifiek tijdskrediet voor oudere werknemers = Landingsbanen: In uitvoering van het regeerakkoord van 1 september 2012 werden de voorwaarden voor de landingsbanen (arbeidsprestaties met 1/5de of 1/2de verminderen en van een uitkering genieten) aangescherpt. De leeftijd om een landingsbaan op te nemen werd verhoogd van 50 jaar naar 55 jaar en de loopbaanvoorwaarde van 20 naar 25 jaar. Sinds 1 januari 2015 is de leeftijd waarop men recht heeft op een uitkering weer opgetrokken. De werknemer moet 60 jaar zijn met een loopbaan van minimum 25 jaar en minstens 2 jaar anciënniteit bij de werkgever. Een werknemer heeft wel nog het recht om vanaf 55 jaar een landingsbaan op te nemen, maar dan zonder uitkering en zonder pensioengelijkstelling. Er bestaat wel een uitzondering voor werknemers in zware beroepen of met een lange loopbaan. Tot 2014 hadden zij vanaf 50 jaar het recht op een uitkering bij een landingsbaan, sinds 1 januari 2015 is deze leeftijd opgetrokken tot 55 jaar. Maar deze leeftijdsvoorwaarde wordt vanaf 2016 telkens met 1 jaar verhoogd tot 60 jaar in 2019³⁰.

Daarnaast is er ook nog tijdskrediet met motief, zoals ouderschapsverlof, verlof om palliatieve zorgen te verlenen, verlof voor medische bijstand en verlof voor het volgen van een erkende opleiding. Voor deze vormen van tijdskrediet betaalt de RVA vanaf 1 januari 2015 wel nog onderbrekingsuitkeringen. Sinds 1 januari 2019 is hier ook het tijdskrediet met motief voor het volgen van een erkende opleiding i.k.v. een knelpuntberoep bijgekomen.

²⁹ Collectieve arbeidsovereenkomst tot aanpassing van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 103 van 27 juni 2012 tot invoering van een stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen

³⁰ http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/calculation/career/inactivity/parttime_end/Paginas/default.aspx

Aangezien er in 2002 een wijziging plaatsvond, ziet men het aantal loopbaanonderbrekingen afnemen. In 2014 zijn de meeste vormen van loopbaanonderbreking quasi uitgedoofd.

De RVA noteert in 2018 gemiddeld 23.320 personen in de distributiesector die kiezen voor een of andere formule van aanpassing van de werktijden, dit is een afname van 15% ten opzichte van het jaar 2011³¹. Hiervan maken de themaverloven (ouderschapsverlof, palliatief verlof en verlof voor medische bijstand) 37% uit, tegenover 25% in 2011. Het aandeel volledige onderbrekingen daalt licht van 6% in 2011 tot 3% in 2018. Deeltijdse onderbrekingen zijn de belangrijkste vorm van werkonderbreking; het aandeel daarvan daalde licht van 69% in 2011 naar 61% in 2018.

De daling met 5% van het aantal mensen dat kiest voor werkonderbrekingen tegenover 2017 is voornamelijk te wijten aan de vermindering van het aantal deeltijdse tijdskredieten met respectievelijk 8% tegenover 2017.

Tabel 3-13: Aanpassing van de arbeidstijd in de distributiesector

	loopbaanonderbreking*			tijdskrediet		totaal
	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	ouderschapsverlof, palliatieve zorgen en medische bijstand	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	
2011	2,33	242	6.815	1.528	18.729	27.317
2012	1,83	171	6.548	1.292	18.957	26.970
2013	0,33	115	6.917	1.087	18.442	26.562
2014	0,58	76	7.473	988	18.507	27.044
2015	2,00	48	7.560	863	19.202	27.675
2016	1,33	20	8.007	636	17.004	25.667
2017	0,50	8	8.498	618	15.314	24.439
2018	0,00	4	8.532	679	14.105	23.320
2012/2011	-21%	-29%	-4%	-15%	1%	-1%
2013/2012	-82%	-33%	6%	-16%	-3%	-2%
2014/2013	75%	-34%	8%	-9%	0%	2%
2015/2014	243%	-38%	1%	-13%	4%	2%
2016/2015	-33%	-59%	6%	-26%	-11%	-7%
2017/2016	-63%	-60%	6%	-3%	-10%	-5%
2018/2017	-100%	-53%	0%	10%	-8%	-5%

	volledige onderbreking	deeltijdse onderbreking	ouderschapsverlof, palliatieve zorgen en medische bijstand	totaal
2011	1.530	18.972	6.815	27.317
2018	679	14.109	8.532	23.320
2018/2011	-56%	-26%	25%	-15%
Aandeel 2011	6%	69%	25%	100%
Aandeel 2018	3%	61%	37%	100%

Noot: Sinds 1 januari 2012 is de loopbaanonderbreking in de privésector vervangen door het "tijdskrediet"
Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

³¹ We beschikken maar over gegevens vanaf het jaar 2011.

Voor de drie subsectoren is het beeld vrij gelijkaardig. De meerderheid van de werkonderbrekingen is deeltijds en een klein aandeel van de werkonderbrekingen is voltijds. Meer dan de helft (12.163 in 2018) van de werknemers in de distributiesector die kiest voor werkonderbrekingen is werkzaam in de detailhandel (Nace 47). Ook het aandeel personen in volledige werkonderbreking is het grootst in de detailhandel. In alle drie de subsectoren daalde het aantal personen in volledige werkonderbreking vrij sterk. Ook het aantal personen die deeltijdse werkonderbreking opnamen, nam in alle drie de subsectoren tussen 2011 en 2018 af, en in de detailhandel (Nace 47) het sterkst met -22%. Dit verlies werd deels gecompenseerd door een beduidende toename van het aantal thematische verloven in alle subsectoren, met de sterkste toename in de detailhandel (37%).

Tabel 3-14: Aanpassing van de arbeidstijd in de subsectoren (45, 46 en 47) van de distributiesector

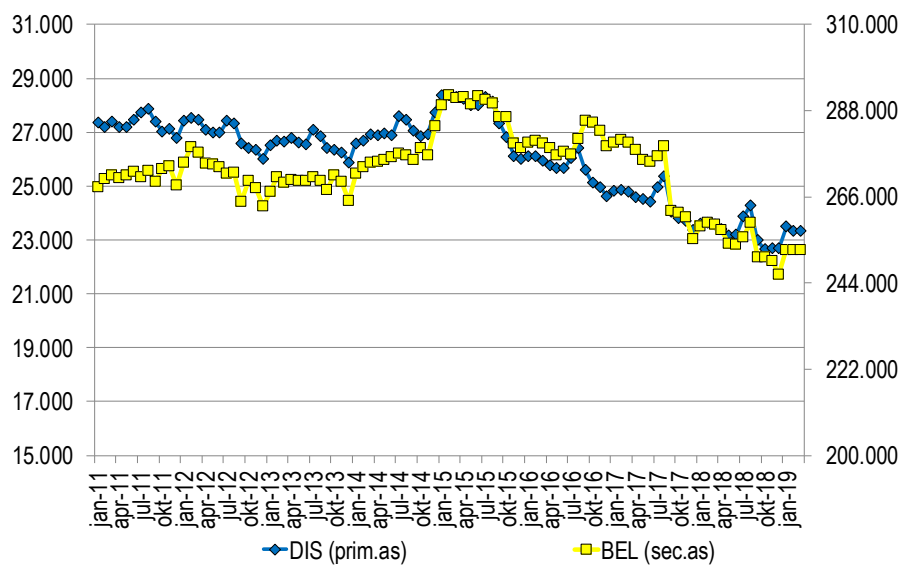
	loopbaanonderbreking*			tijdskrediet		totaal
	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	ouderschapsverlof, palliatieve zorgen en medische bijstand	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	
45 Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen						
2011	0	11	583	48	1.818	2.460
2012	0	8	531	43	1.855	2.437
2013	0	6	561	46	1.810	2.423
2014	0	4	619	37	1.842	2.502
2015	0	3	594	28	1.976	2.601
2016	0	1	651	18	1.758	2.428
2017	1	0	734	18	1.582	2.334
2018	0	0	763	12	1.433	2.208
2018/2011	/	-100%	30,7%	-74,3%	-21,2%	-10,3%
Aandeel 2011	0,0%	0,4%	23,7%	1,9%	73,9%	100%
Aandeel 2018	0,0%	0,0%	34,5%	0,6%	64,9%	100%
46 Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen						
2011	0	32	2.917	362	7.359	10.669
2012	1	17	2.707	271	7.264	10.260
2013	0	12	2.699	224	7.153	10.088
2014	0	7	2.910	205	7.143	10.265
2015	0	5	2.954	178	7.490	10.627
2016	0	3	3.079	111	6.759	9.952
2017	0	4	3.258	98	6.040	9.400
2018	0	3	3.274	125	5.547	8.949
2018/2011	/	-90,6%	12,3%	-65,4%	-24,6%	-16,1%
Aandeel 2011	0,0%	0,3%	27,3%	3,4%	69,0%	100%
Aandeel 2018	0,0%	0,0%	36,6%	1,4%	62,0%	100%
47 Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen						
2011	2	200	3.315	1.118	9.552	14.187
2012	1	146	3.310	978	9.839	14.274
2013	0	97	3.657	817	9.479	14.051
2014	1	66	3.944	746	9.522	14.278
2015	2	40	4.012	657	9.736	14.447
2016	1	15	4.277	508	8.487	13.288
2017	0	3	4.507	503	7.692	12.705
2018	0	1	4.495	541	7.125	12.163
2018/2011	-100%	-99,7%	35,6%	-51,6%	-25,4%	-14,3%
Aandeel 2011	0,0%	1,4%	23,4%	7,9%	67,3%	100%
Aandeel 2018	0,0%	0,0%	37,0%	4,5%	58,6%	100%

Noot: Sinds 1 januari 2012 is de loopbaanonderbreking in de privésector vervangen door het "tijdskrediet"

Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

De werkonderbrekingen in de distributiesector en de Belgische economie volgden ongeveer hetzelfde pad in de periode 2011-maart 2019. Beiden bereikten hun piek in 2015; voor de distributiesector in januari en voor de Belgische economie in juni van dat jaar. Sindsdien verminderden de werkonderbrekingen in beide gevallen. Dit is geen verrassing aangezien vanaf 2015 een aantal belangrijke verstengingsmaatregelen werden getroffen inzake het niet gemotiveerd tijdskrediet en het landingsbaan tijdskrediet (cf. supra). Een korte opflakking van het aantal werkonderbrekingen dook op in de zomerperiode van 2016, zowel in de distributiesector als de economie in haar geheel. Waarschijnlijk hebben werknemers in die periode meer beroep gedaan op thematische verloven en in het bijzonder ouderschapsverlof om in te staan voor de opvang van hun kinderen. Nadien herneemt de daling van het aantal werkonderbrekingen zich zowel in de distributiesector als de Belgische economie. Zowel in de distributiesector als in de Belgische economie komt het niveau in de loop van 2017 onder het niveau van het begin van de geobserveerde periode (januari 2011).

Grafiek 3-24: Vergelijking ontwikkeling werkonderbrekingen in de distributiesector en de Belgische economie

Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

4 Mobiliteit van werknemers in de distributiesector

4.1 Grenswerknemers

Het aantal grenswerknemers in de distributiesector is de voorbije jaren continu sterk toegenomen. In 14 jaar tijd is hun aantal met 74,4% gestegen van 4211 in 2004 tot 7.343 voltijds equivalenten in 2018. Deze stijging geeft voor een deel aan dat het moeilijk is om in België personeel te vinden in de distributiesector.

Tabel 4-1: Ontwikkeling van het aantal grenswerknemers (uitgedrukt in VTE) tijdens de afgelopen jaren in de distributiesector

	Arbeiders	Arbeidsters	Totaal arbeiders	Bedienden (M)	Bedienden (V)	Totaal bedienden	Aantal grenswerknemers
2004	1.246	234	1.480	1.441	1.290	2.731	4.211
2005	1.244	251	1.495	1.482	1.388	2.870	4.365
2006	1.354	250	1.604	1.575	1.589	3.164	4.768
2007	1.535	284	1.819	1.679	1.696	3.375	5.194
2008	1.629	302	1.931	1.785	1.859	3.644	5.575
2009	1.696	293	1.989	1.890	1.918	3.808	5.797
2010	1.654	303	1.957	1.922	1.950	3.872	5.829
2011	1.719	286	2.005	1.920	1.995	3.915	5.920
2012	1.794	283	2.077	1.987	2.189	4.176	6.253
2013	1.771	291	2.062	2.054	2.231	4.285	6.347
2014	1.754	281	2.085	2.047	2.302	4.349	6.384
2015	1.836	293	2.129	2.109	2.372	4.481	6.610
2016	1.913	284	2.197	2.128	2.442	4.570	6.767
2017	2.027	350	2.377	2.262	2.545	4.807	7.184
2018	2.137	386	2.523	2.251	2.569	4.820	7.343
2018/2004	71,5%	65,0%	70,5%	56,2%	99,1%	76,5%	74,4%

Bron: secretariaat CRB op basis van de RSZ-statistieken

Een blik op de subsectoren op Nace 3-niveau leert ons dat grenswerknemers vooral aanwezig zijn in de subsectoren "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" (15,1%) en "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)" (14,6%). De meerderheid van de grenswerknemers is afkomstig uit de buurlanden: 69,5% van de grenswerknemers komt uit Frankrijk en 22,3% uit Nederland. De andere landen samen zijn goed voor slechts 8,2% van de grenswerkers.

Tabel 4-2: Subsectoren met grenswerknemers (uitgedrukt in VTE) in 2018

		Grensarbeiders	Procent
471	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels	1107	15,1%
477	Detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels	1074	14,6%
463	Groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen	771	10,5%
475	Detailhandel in andere consumentenartikelen in gespecialiseerde winkels	613	8,3%
466	Groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren	583	7,9%
467	Overige gespecialiseerde groothandel	579	7,9%
464	Groothandel in andere consumentenartikelen	555	7,6%
451	Handel in auto's	505	6,9%
472	Detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels	457	6,2%
452	Onderhoud en reparatie van motorvoertuigen	302	4,1%
453	Handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen	155	2,1%
476	Detailhandel in cultuur- en recreatieartikelen in gespecialiseerde winkels	140	1,9%
473	Detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels	118	1,6%
462	Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	104	1,4%
479	Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel	72	1,0%
465	Groothandel in informatie- en communicatieapparatuur	63	0,9%
461	Handelsbemiddeling	47	0,6%
474	Detailhandel in ICT-apparatuur in gespecialiseerde winkels	41	0,6%
469	Niet-gespecialiseerde groothandel	38	0,5%
478	Markt- en straathandel	11	0,1%
454	Handel in en onderhoud en reparatie van motorfietsen en delen en toebehoren van motorfietsen	8	0,1%
	Totaal	7343	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van RSZ-statistieken

Tabel 4-3: Thuisland van de grenswerknemers (in VTE) in 2018

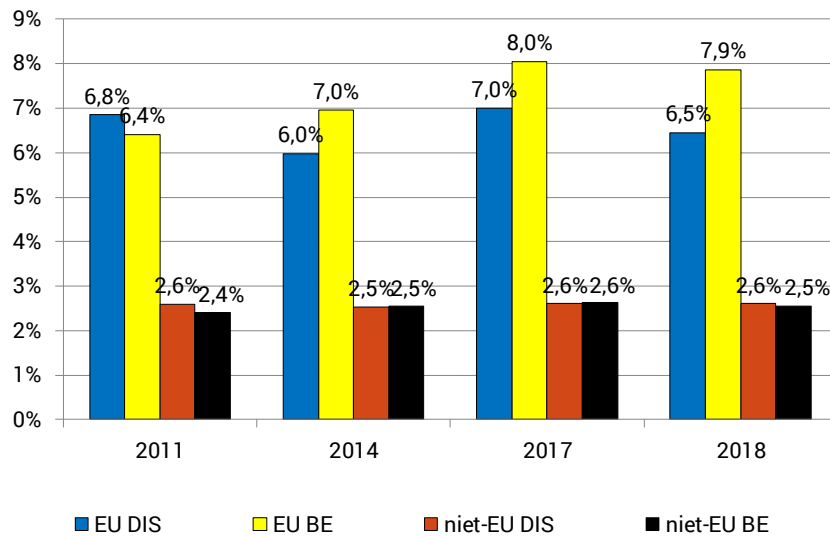
Landen	Arbeider			Bediende			Totaal
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	
Frankrijk	1.657	272	1.929	1.435	1.737	3.172	5.101
Nederland	283	84	367	599	675	1.274	1.641
Andere landen	197	30	227	217	157	374	601
Totaal	2.137	386	2.523	2.251	2.569	4.820	7.343
Landen	Arbeider			Bediende			Totaal
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	
Frankrijk	77,5%	70,5%	76,5%	63,7%	67,6%	65,8%	69,5%
Nederland	13,2%	21,8%	14,5%	26,6%	26,3%	26,4%	22,3%
Andere landen	9,2%	7,8%	9,0%	9,6%	6,1%	7,8%	8,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de RSZ-statistieken

4.2 Nationaliteit van de werknemers

Volgens de enquête naar de arbeidskrachten van 2018 heeft 90,9% van de werknemers in de distributiesector de Belgische nationaliteit, 6,5% is ingezetene van de EU en de overige 2,6% is afkomstig van buiten de EU. Niet langer in de detailhandel, maar in de groothandel (Nace 46) zijn de meeste buitenlandse werknemers tewerkgesteld. In 2018 was 90,4% van de werknemers Belg kwam 7,3% van binnen de EU.

Grafiek 4-1: Aandeel van de werknemers die EU-ingezetenen zijn en van de werknemers van buiten de EU in de distributiesector en de Belgische economie tijdens de afgelopen jaren

Noot: De enquête naar de arbeidskrachten werd in 2017 grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

5 Knelpuntberoepen in de distributiesector

Knelpuntberoepen zijn functies die relatief moeilijker kunnen worden ingevuld dan andere. Om een functie als knelpuntberoep te kunnen beschouwen, moet aan de drie navolgende criteria worden voldaan:

- een minimumhoeveelheid van 20 jobaanbiedingen die in de loop van het jaar worden ontvangen door de openbare arbeidsbemiddelingsdienst, om commentaar over anekdotische situaties te vermijden;
- een lagere invullingsgraad van de jobaanbiedingen voor het betrokken beroep dan de invullingsgraad voor de gezamenlijke beroepen;
- de mediaanduur voor de invulling van de jobaanbieding voor het beroep in kwestie, d.w.z. de duur die nodig is om deze jobaanbieding af te sluiten³², moet langer zijn dan de mediaanduur van de openstelling van de gezamenlijke jobaanbiedingen.

We beschikken voor de distributiesector enkel over gegevens betreffende de arbeidsmarkt in Vlaanderen (afkomstig van de VDAB en bewerkt door het Steunpunt Werk en Sociale Economie). In 2017 beheerde de VDAB 12.149 jobaanbiedingen voor de distributiesector. Daarvan hadden er 3.557 betrekking op knelpuntberoepen, wat neerkomt op 29,3% van de jobaanbiedingen van de sector in Vlaanderen. De onderstaande tabel geeft de knelpuntberoepen van de distributie in 2017 weer. Knelpuntberoepen zijn functies waarvoor van de aanbidding tot de aanwerving vaak meer dan 90 dagen nodig zijn om ze in te vullen. We kunnen opmerken dat de beroepen die kampen met aanwervingsproblemen talrijk zijn en dat het percentage van knelpuntaanbiedingen soms zeer aanzienlijk is.

Het hoogst % knelpuntaanbiedingen vinden we terug bij de uitsnijder-uitbener (88,9%) en de ICT bedrijfsanalist (83,3%). In de lijst knelpuntberoepen voor de distributiesector vinden we een belangrijk aandeel technische vacatures terug. Het nijpend tekort aan technische profielen op de arbeidsmarkt is een sectoroverschrijdend probleem dat een belemmering vormt voor de groei van Vlaamse bedrijven ³³.

³² Een aanbidding is afgesloten wanneer ze is ingevuld of geannuleerd.

³³ Knack (5/01/2018) "De toekomst van ons technisch onderwijs: 'Bedrijven voelen het tekort aan technische profielen', consulteerbaar via: <http://www.knack.be/nieuws/belgie/de-toekomst-van-ons-technisch-onderwijs-bedrijven-voelen-het-tekort-aan-technische-profielen/article-longread-947167.html>

Tabel 5-1: Knelpuntberoepen in de distributiesector in het Vlaams gewest in 2017

Knelpuntberoepen met minstens 20 vacatures in de sector	Jobaanbiedingen	% van de knelpuntaanbiedingen
Uitsnijder-uitbener	27	88,9%
Bedrijfsanalist ICT	24	83,3%
Analist ontwikkelaar ICT	135	83,0%
Integratie en implementatie expert ICT	53	73,6%
Technicus industriële installaties	76	61,8%
Netwerkbeheerder	30	60,0%
Technieker werf-, landbouw- en hefmachines	53	58,5%
Departementsverantwoordelijke winkel	121	53,7%
Voorbewerker koetswerk	28	53,6%
Onderhoudsmecanici van bedrijfs- of vrachtwagens	58	53,4%
Vrachtwagenbestuurder vaste wagen	36	52,8%
(De)monteur koetswerk	25	52,0%
Onderhoudsmecanici	131	51,1%
Bakker	34	50,0%
Slager	245	49,8%
Technicus elektrische en elektronische toestellen, witgoed	31	48,4%
Technicus voertuigen	70	47,1%
Vrachtwagenchauffeur distributie	98	46,9%
Monteur van interieurinrichtingen	43	46,5%
Winkelmanager kleinhandel	310	46,5%
Onderhoudsmecanici van personenwagens en lichte bedrijfsvoertuigen	319	46,1%
Technicus communicatienetwerken	24	45,8%
Technicus elektronische installaties	26	42,3%
Plaatwerker koetswerk	71	42,3%
Bestuurder trekker-oplegger	31	41,9%
Spuiter koetswerk	24	41,7%
Technisch-commercieel afgevaardigde	46	41,3%
Optici	34	41,2%
Technisch adviseur klantenondersteuning	52	38,5%
Technisch-commercieel adviseur	26	38,5%
Vertegenwoordiger	321	38,0%
Commercieel medewerker	332	37,0%
Medewerker callcenter	147	36,7%
Onderhoudselektrici	53	35,8%
Dispatcher goederenvervoer over de weg	20	30,0%
Installateur van datacommunicatienetwerken	20	30,0%
Verantwoordelijke kwaliteitscontrole	27	29,6%
Schoonmaker van ruimten en lokalen	80	28,8%
Logistiek verantwoordelijke	63	28,6%
Technisch-administratief medewerker	32	28,1%
Boekhouder	27	22,2%
Industrieel reiniger	39	20,5%
Hulpkok	31	19,4%
Management assistent	62	17,7%
Productieoperator voeding	22	13,6%
Totaal	3557	

Bron: Steunpunt WSE op basis van de VDAB-gegevens

6 Besluit

Werkgelegenheid in de Belgische distributiesector

De distributiesector (Nace 45, 46, 47) is in 2017 met 12,3% een belangrijke sector qua werkgelegenheid in ons land. De Belgische distributiesector telt in dat jaar 502.300 werknemers. Met de zelfstandigen erbij geteld waren er in 2017 583.400 mensen tewerkgesteld in de distributiesector. Tijdens de periode 1997-2017 groeide de werkgelegenheid in de sector met 5,3% (+29.500 jobs). Deze groei is volledig te danken aan de toename van het aantal werknemers (+25,8%), want het aantal zelfstandigen nam tijdens dezelfde periode sterk af (-47,5%). De totale werkgelegenheid nam in België tussen 1997 en 2017 toe met 819.600 arbeidsplaatsen (+21%).

De distributiesector bestaat uit drie subsectoren. De grootste op vlak van werkgelegenheid is de "detailhandel, uitgezonderd de handel in auto's en motorfietsen" (Nace 47) met 309.900 werkenden in 2017. De "groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 46) is een stuk kleiner, met 200.500 werkenden. De "groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 45) is met 73.000 werkzame personen de kleinste subsector.

62,3% van de werkgelegenheid (in termen van werknemers) in de distributiesector is Vlaams, 26,3% Waals en 11,4% Brussels. Dit komt ongeveer overeen met de verdeling in de drie subsectoren. Voor de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is de werkgelegenheid in Brussel kleiner (7,3%) en de werkgelegenheid in Vlaanderen is het grootst voor de groothandel (Nace 46) (71,1%).

De vijf grootste subsectoren op nace 3 niveau op vlak van werkgelegenheid zijn "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" (19,6%), "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)" (15,4%), "groothandel in andere consumentenartikelen (46.4)" (10,1%), "overige gespecialiseerde groothandel (46.7)" (8,4%) en "groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren (46.6)" (8,1%). Samen zijn zij goed voor 61,6% van de werkgelegenheid. De grootste subsector binnen de distributie van motorvoertuigen is de "handel in auto's (45.1)", met 6,2% van de loontrekkenden in de totale distributiesector.

De sector bestond in 2017 uit 69.870 vestigingseenheden: 84,2% daarvan zijn kleine vestigingen tot 10 werknemers, 15,2% telde tussen 10 en 99 werknemers en 0,6% telde meer dan 100 werknemers. Deze vertegenwoordigen respectievelijk 34,2%, 48,3% en 17,5% van de werknemers. De gemiddelde vestigingseenheid stelde in 2017 7,2 werknemers te werk.

Typologie van de werknemer in de Belgische distributiesector

Met een aandeel van 76,7% in de werkgelegenheid zijn de bedienden in 2017 het sterkst aanwezig in de distributiesector. Dit is echter niet het geval voor de distributie van motorvoertuigen (Nace 45), waar slechts 45,7% van de werknemers bediende is. Bijna de helft (47,2%) van de werknemers in de totale distributiesector is vrouw, voornamelijk omwille van het grote aandeel (64,2%) vrouwen in de detailhandel (Nace 47). De distributie van motorvoertuigen is een eerder mannelijke sector, slechts 16,4% van de werknemers is vrouw. Vrouwen worden in de distributiesector voornamelijk als bediende tewerkgesteld: ze zijn goed voor 56,5% van de bediendenjobs en 16,4% van de jobs voor arbeiders.

In 2018 is 18,7% van de werknemers in de distributiesector laaggeschoold, 53,9% middengeschoold en 27,3% hooggeschoold. In de groothandel (Nace 46) is het opleidingsniveau het hoogst: 39,4% is hooggeschoold. In de periodes 2000-2016 en 2017-2018 daalde het aandeel laaggeschoolden in de distributiesector ten gunste van de midden- en hooggeschoolden. Toch heeft de sector nog altijd een relatief laag opleidingsniveau in vergelijking met de privésector in haar geheel. De privésector stelt proportioneel meer hooggeschoolden tewerk dan de distributiesector. In vergelijking met de buurlanden heeft de Belgische distributiesector evenwel een hoog aandeel hooggeschoolde werknemers. Enkel Frankrijk heeft een hoger aandeel. Wat het aandeel laaggeschoolden betreft, scoort de distributiesector lager dan het Europees gemiddelde en de buurlanden.

In de periodes 2000-2016 en 2017-2018 is de gemiddelde leeftijd van de werknemers duidelijk gestegen en dit ongeacht hun beroepsstatuut of geslacht en ongeacht de subsector. Ondanks de veroudering van werknemers in de distributiesector, loopt de leeftijdsstructuur nog niet gelijk met die van de economie in haar geheel. Toch stellen we vast dat in de detailhandel en in mindere mate in de distributie van motorvoertuigen meer min 30-jarigen tewerkgesteld zijn dan in de hele privésector. Aangezien de bedienden gemiddeld op latere leeftijd toetreden tot de sector, is het te verwachten dat zij later de arbeidsmarkt zullen verlaten. Het is dan ook logisch dat het aandeel 45-plussers bij de bedienden hoger ligt dan bij de arbeiders. In de buurlanden valt op dat Nederland een zeer groot aandeel tieners en jonge twintigers tewerkstelt in de distributiesector (21,3%) en dan vooral in de detailhandel. De gemiddelde anciënniteit in de Belgische distributiesector is eerder laag met slechts 8,9 jaar in 2018, tegenover 10 jaar in de hele privésector.

Organisatie van het werk in de distributiesector

In de periodes 2000-2016 is de deeltijdarbeid in de distributiesector niet toegenomen. In 2018 bedroeg het aandeel deeltijdse werknemers 28,7%, wat quasi geen verschil met 2017 betekent. Deeltijdarbeid komt in de distributiesector vooral voor bij vrouwen. In 2018 werkte 45,6% van de vrouwelijke bedienden en 56,8% van de arbeidsters deeltijds, tegenover slechts 10,6% van de mannelijke bedienden en 14,3% van de arbeiders. Het hoge aandeel deeltijdse arbeid is voornamelijk te wijten aan het zeer hoge aandeel deeltijdarbeid in de detailhandel (Nace 47), nl. 40,7% in 2018, tegenover 12,2% in de groothandel (Nace 46) en 12,3% in de distributie van motorvoertuigen (Nace 45).

Een voltijder in de Belgische distributiesector werkte tussen 1997 en 2016 gemiddeld 40 uur per week. In 2018 werkte hij gemiddeld 39,2 uur per week, iets minder lang dan in 2017. België heeft in 2017 de 5de kortste werkweek in de EU. Alleen Frankrijk, Finland, Ierland en Denemarken hebben een nog iets kortere week. We merken op dat er in Duitsland met een dikke 40 uur niet veel langer wordt gewerkt.

Met gemiddeld 25,3 uur per week werken deeltijders in België het langst in de EU. De Duitse deeltijders werken slechts 19,1 uur per week en Nederlandse deeltijders nog minder: 16,1 uur per week. De werkweek voor de deeltijders is met 26,9 uur per week langer in de groothandel (Nace 46) dan in de andere subsectoren.

In 2018 waren in de distributiesector 12,3% banen van bepaalde duur, waarvan 21,2% bij de arbeiders (16,3% van de mannelijke arbeiders en 34,9% van de arbeidsters) en slechts 9,4% bij de bedienden (7,6% van de mannelijke bedienden en 10,7% van de vrouwelijke bedienden). Vooral het aandeel arbeidsters met een contract van bepaalde duur is dus hoog. In 2018 werden in België 20.952 uitzendkrachten geteld, die goed zijn voor 3,9% van de werkgelegenheid in de distributiesector. Sinds 1999 wordt op het vlak van uitzendarbeid een duidelijke opwaartse tendens waargenomen. In 2018 neemt het aantal uitzendkrachten evenwel af ten opzichte van het voorbijgaande jaar. Dit wijst op een conjunctuurdip die de distributiesector in de eerste helft van 2018 heeft doorgemaakt.

Wat het aantal vaste banen betreft, bekleedt België in de EU met 96,5% een middenpositie. Dit is wel meer dan in Duitsland (88,9%), Frankrijk (86,6%) en vooral Nederland (74,3%).

Het percentage werknemers dat nooit 's avonds, thuis, zaterdags of zondags werkt, is in de periode 2000-2016 licht afgenomen. Ook in 2017 en 2018 wordt deze tendens bevestigd. Een kenmerk voor de distributiesector is het hoge aandeel werknemers (52%) dat verklaart op zaterdag te werken. Nachtwerk komt in de Belgische distributiesector minder voor dan in de buurlanden. Er wordt ook minder gebruik gemaakt van avondwerk in de Belgische distributiesector in vergelijking met de Duitse en Nederlandse sectorgenoten. Zondagwerk komt op zijn beurt meer voor bij de Franse en Nederlandse sectorgenoten als de Belgische.

Het aandeel van de werknemers met identieke of normale werktijden is in 2018 69,4% (77,4% voor arbeiders, tegenover 66,6% voor bedienden). Bijzondere werktijdregelingen zijn in de distributiesector dus niet zo abnormaal. De belangrijkste zijn de opgelegde variabele werktijden (14,6%). Ploegenarbeid maakte in 2018 slechts 6,2% van de totale werkgelegenheid in de distributiesector uit.

De tijdelijke werkloosheid was de afgelopen jaren altijd ongeveer 1% van de werknemers. Ze wordt dus in zekere mate structureel gebruikt om niet crisis gerelateerde productieschommelingen op te vangen. De hoogte van de tijdelijke werkloosheid is deels seizoengebonden, ze ligt het hoogst in de eerste 3/4 maanden van het jaar en het laagst in de zomerperiode. In 2017 was 78,8% van de tijdelijke werkloosheid van economische aard. De tijdelijke werkloosheid treft meer mannen dan vrouwen, gemiddeld 76,5% van de tijdelijke werklozen zijn mannen, terwijl hun aandeel in de totale werkgelegenheid in de distributiesector 52,8% bedraagt.

Tussen eind 2008 en eind 2016 daalde het aantal personen in het Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage in de distributiesector met meer dan 2000 personen. Conform de doelstellingen van het Generatiepact en de hervormingen van de regering-Di Rupo daalde vooral het aantal SWT'ers jonger dan 58 drastisch, t.w. van 21% in 2000 tot 4,2% in 2016. In 2018 werd dit aandeel zelfs verwaarloosbaar. In hetzelfde jaar kende de distributiesector een gemiddelde van 7.780 SWT'ers waaronder 4.294 mannen en 3.486 vrouwen, wat duidelijk lager is dan het gemiddelde van 2017.

In de periode 2011-2018 nam het aantal werkonderbrekingen af met 15%. De volledige onderbrekingen namen sterk af met 56% en de deeltijdse onderbrekingen daalden met 26%, terwijl de themaverloven toenamen met 25%. Deeltijdse onderbrekingen zijn met 61% de belangrijkste vorm van werkonderbreking. De afname van de volledige en deeltijdse onderbrekingen is het gevolg van de geleidelijke verstrenging van de voorwaarden voor tijdscrediet en landingsbanen.

Mobiliteit van werknemers in de distributiesector

In 13 jaar tijd is het aantal grenswerkers met maar liefst 70,6% gestegen, nl. van 4211 in 2004 tot 7184 in 2017, waarvan 78,5% uit Frankrijk en 14,6% uit Nederland. De meesten zijn actief in de "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" en de "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)".

Knelpuntberoepen in de distributiesector

In 2017 ontving de VDAB voor de distributiesector 12.149 jobaanbiedingen. Een aandeel van 29,3% of 3557 jobaanbiedingen hadden betrekking op knelpuntberoepen. De beroepen die kampen met aanwervingsproblemen zijn talrijk en het % knelpuntaanbiedingen is in bepaalde gevallen aanzienlijk. Het hoogst % knelpuntaanbiedingen vinden we terug bij de uitsnijder-uitbener (88,9%) en de ICT bedrijfsanalist (83,3%). In de lijst knelpuntberoepen voor de distributiesector vinden we een belangrijk aandeel technische vacatures terug. Het nijpend tekort aan technische profielen op de arbeidsmarkt is een sectoroverschrijdend probleem dat een belemmering vormt voor de groei van Vlaamse bedrijven ³⁴.

³⁴ Knack (5/01/2018) "De toekomst van ons technisch onderwijs: 'Bedrijven voelen het tekort aan technische profielen', consulteerbaar via: <http://www.knack.be/nieuws/belgie/de-toekomst-van-ons-technisch-onderwijs-bedrijven-voelen-het-tekort-aan-technische-profielen/article-longread-947167.html>

7 Bibliografie

COLLECTIEVE ARBEIDSOVEREENKOMST tot aanpassing van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 103 van 27 juni 2012 tot invoering van een stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen

COLLECTIEVE ARBEIDSOVEREENKOMST nr.17 van 19 december 1974 tot invoering van een regeling van aanvullende vergoeding ten gunste van sommige bejaarde werknemers indien zij ontslagen worden.

DE MORGEN (29/05/2018), "Privé kiest andere weg voor zware beroepen", via internetadres: <https://www.demorgen.be/politiek/prime-kiest-andere-weg-voor-zware-beroepen-bfbca42a3/>

DE TIJD (5/12/2017) "Belg nog altijd nog met pensioen", via internetadres: <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie-federaal/Belg-nog-altijd-jong-met-pensioen/9959726>

FEDERAGON, jaarverslag 2017, via internetadres: https://www.federgon.be/sites/default/files/custom/uploads/slides_persconferentie_federgon_19-04-2018.pdf

FOD WERKGELEGENHEID, ARBEID EN SOCIAAL OVERLEG, Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage, via internetadres: <http://www.werk.belgie.be/defaulttab.aspx?id=743>

GROUP S (26/01/2018), "Nacht- en zondagsarbeid in de e-commerce: de programmawet is verschenen", via internetadres: https://www.groups.be/1_87961.htm?rdeLocaleAttr=nl

KNACK (5/01/2018) "De toekomst van ons technisch onderwijs: 'Bedrijven voelen het tekort aan technische profielen'", via internetadres: <http://www.knack.be/nieuws/belgie/de-toekomst-van-ons-technisch-onderwijs-bedrijven-voelen-het-tekort-aan-technische-profielen/article-longread-947167.html>

KONINKLIJK BESLUIT waarbij nachtarbeid wordt toegestaan voor het uitvoeren van alle werkzaamheden verbonden aan de elektronische handel in de ondernemingen die onder het Paritair Comité voor de zelfstandige kleinhandel (PC 201), het Paritair Comité voor de bedienden uit de kleinhandel in voedingswaren (PC 202), het Paritair Comité voor de grote kleinhandelszaken (PC 311) en het Paritair Comité voor de warenhuizen (PC 312) ressorteren, B.S: 13 maart 2016

NAR, collectieve arbeidsovereenkomst nr. 103 ter; Collectieve arbeidsovereenkomst tot aanpassing van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 103 van 27 juni 2012 tot invoering van een stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen? Via internetadres: [http://www.cnt-nar.be/CAO-ORIG/cao-103-ter-\(20.12.2016\).pdf](http://www.cnt-nar.be/CAO-ORIG/cao-103-ter-(20.12.2016).pdf)

PARTENA PROFESSIONAL, tijdskrediet 'eindloopbaan': behoud van de uitkeringen vanaf 55 jaar voor de afwijkende regelingen, via internetadres: <http://www.partena-professional.be/nl/infoflashes/2017/tijdskrediet-eindloopbaan-behoud-van-de-uitkeringen-vanaf-55-jaar-voor-de-afwijkende-regelingen/>

PARTENA PROFESSIONAL, Tijdskrediet: wat verandert er in 2017? Via internetadres: <http://www.partena-professional.be/nl/infoflashes/2017/tijdskrediet-wat-verandert-er-in-2017/>

Programmawet van 25 december 2017, consulteerbaar via: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2017122501

RIJKSDIENST VOOR ARBEIDSVORZIENING, Groep I – de vergoede werklozen, via internetadres: <http://www.rva.be/nl/groep-i-de-vergoede-werklozen>

RIJKSDIENST VOOR ARBEIDSVORZIENING, Het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage (SWT) (brugpensioen) – Wat verandert er vanaf 2017? Via internetadres: <http://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t149>

RIJKSDIENST VOOR ARBEIDSVORZIENING, Wat is er veranderd in het algemeen stelsel sinds 1.04.2017? Via internetadres: <http://www.rva.be/nl/wat-er-veranderd-het-algemeen-stelsel-sinds-01012015-0>

RIJKSDIENST VOOR PENSIOENEN, eindloopbaan tijdskrediet, via internetadres: http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/calculation/career/inactivity/parttime_end/Paginas/default.aspx

RIJKSDIENST VOOR PENSIOENEN, Pensioenhervorming Di Rupo – overzicht aanpassingen werknemersstelsel, via internetadres: <http://www.onprvp.fgov.be/NL/futur/news/paginas/ReformOverview.aspx>

RIJKSDIENST VOOR PENSIOENEN, pensioenleeftijd, via internetadres: <http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/benefits/retirement/age/paginas/default.aspx>

RIJKSDIENST VOOR SOCIALE ZEKERHEID, Loontrekkende tewerkstelling, via internetadres: <http://www.rsz.be/nl/statistieken/publicaties/loontrekkende-tewerkstelling>

RIJKSDIENST VOOR SOCIALE ZEKERHEID, vervroegd pensioen, via internetadres: <https://www.socialsecurity.be/citizen/nl/pensioen/je-pensioen-als-werknemer/vervroegd-pensioen-werknemer>

RIJKSOVERHEID, Smits, W., VAN DEN AMEELE, A. (2007), De wet flexibiliteit en zekerheid, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, blz.1

SERV, rapport "uitzendarbeid en flexibiliteit", enquête bij ondernemingen en organisaties in Vlaanderen, juni 2017 via internadres: <http://www.serv.be/stichting/publicatie/uitzendarbeid-en-flexibiliteit>

VZW SOCIALE DIENST VOOR HET VLAAMSOVERHEIDSPERSONEEL, 11 oktober 2012, De pensioenregeling voor werknemers, via internetadres:

http://www2.vlaanderen.be/socialiedienst/dienstverlening/seniorenwerking/documenten/presentatie_info_pen_v_contract.pdf

8 Bijlage

Tabel 8-1: Aantal vestigingseenheden naar bedrijfsomvang en naar arrondissement op 30 juni 2017

Arrondissement	Minder dan 10	Van 10 tot 99	Meer dan 100	Totaal
AALST	1.275	242	9	1.526
ANTWERPEN	5.867	1.215	49	7.131
AARLEN	320	53	3	376
AAT	319	58	2	379
OUDENAARDE	572	91	1	664
BASTOGNE	247	42	1	290
BRUGGE	1.964	266	3	2.233
BRUSSEL	6.463	880	69	7.412
CHARLEROI	1.942	358	12	2.312
KORTRIJK	1.763	363	7	2.133
DINANT	553	81	1	635
DIKSMUIDE	217	38	1	256
EKLO	399	56	0	455
VEURNE	523	48	1	572
GENT	2.741	533	19	3.293
HALLE-VILVOORDE	2.592	815	88	3.495
HASSELT	2.352	510	13	2.875
HOEI	460	79	1	540
LUIK	3.304	544	15	3.863
LEUVEN	2.063	390	15	2.468
MAASEIK	1.073	178	1	1.252
MECHELEN	1.693	384	15	2.092
MARCHE-EN-FAMENNE	288	64	1	353
BERGEN	1.087	197	4	1.288
MOESKROEN	374	67	4	445
NAMEN	1.662	262	4	1.928
NEUFCHATEAU	328	59	0	387
NIJVEL	2.243	460	12	2.715
OOSTENDE	804	125	1	930
PHILIPPEVILLE	236	42	1	279
BRUSSEL HOOFDSTEDELIJK GEWEST	21	1	0	22
VLAAMS GEWEST (n.e.g.)	26	7	0	33
WAALS GEWEST (DG excl.) (n.e.g.)	17	2	0	19
WAALS GEWEST (DG enkel) (n.e.g.)	14	1	0	15
ROESLARE	895	180	4	1.079
SINT-NIKLAAS	1.279	306	8	1.593
ZINNIK	722	135	4	861
DENDERMONDE	823	158	0	981
THUIN	593	94	1	688
TIELT	449	82	2	533
TONGEREN	996	144	5	1.145
DOORNIK	710	133	5	848
TURNHOUT	2.047	482	9	2.538
VERVIERS	1.509	243	3	1.755
VIRTON	178	28	0	206
WAREMME	356	62	0	418
IEPER	529	78	0	607
Totaal	56.888	10.636	394	67.918

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde statistieken van de RSZ